

B

Pekka Kauppila

**MATKAILUN ALUETALOUDELLISTEN
VAIKUTUSTEN ENNUSTE- JA ARVIOINTIMALLI:
KALAJOKI, KUUSAMO, OULU JA PUDASJÄRVI**

**KAJAANIN
AMMATTIKORKEAKOULU**
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kajaanin ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

Pekka Kauppila

MATKAILUN ALUETALOUDELLISTEN
VAIKUTUSTEN ENNUSTE- JA ARVIOINTIMALLI:
KALAJOKI, KUUSAMO, OULU JA PUDASJÄRVI

Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B
Raportteja ja selvityksiä 79

Yhteystiedot:

Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 240, 87101 KAJAANI
Puh. 044 7157042
Sähköposti: amkkirjasto@kamk.fi
<http://www.kamk.fi>

Kannen kuva:

VisitOulu

ISBN 978-952-7219-21-8

ISSN 1458-915X

Kajaani 2017

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	2
1.1	Tutkimusraportin taustaa.....	2
1.2	Tutkimusraportin tarkoitus, tavoitteet ja viitekehys	7
1.3	Tutkimusraportin keskeiset käsitteet.....	10
2	TUTKIMUSALUEET, -AINEISTOT JA -MENETELMÄT	12
2.1	Tutkimusalueiden matkailutarjonta ja -kysyntä	12
2.2	Tutkimusaineistot.....	14
2.3	Tutkimusmenetelmät.....	18
3	MATKAILUN ALUETALOUDELLISET VAIKUTUKSET: ENNUSTE- JA ARVIOINTIMALLIN SOVELTAMINEN	23
3.1	Malliin vaadittavat tiedot.....	23
3.2	Case Kalajoki.....	24
3.3	Case Kuusamo	31
3.4	Case Oulu.....	38
3.5	Case Pudasjärvi.....	45
4	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	53
4.1	Keskeiset tulokset	53
4.2	Pelkistetty ennuste- ja arviointimalli	59
4.3	Pohdinta	61
5	KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET	68

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusraportin taustaa

Matkailun kehittämisellä on sekä myönteisiä että kielteisiä ympäristöllisiä, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia paikallistasolla (ks. Murphy 1985; Mathieson & Wall 1987; Vuoristo 1998; Hall & Page 2006). Kun matkailua käytetään aluekehityksen välineenä, matkailun kehittämishankkeiden ja investointien tarkoituksena on myönteisten sosiotaloudellisten vaikutusten lisääminen kohdealueella. Positiivisia aineellisia sosiotaloudellisia vaikutuksia paikallistasolla ovat muun muassa väestömäärän lisääntyminen ja terve ikärakenne, yritystoiminnan viriäminen ja rakenteen monipuolistuminen, työpaikkojen syntyminen ja työpaikkarakenteen monipuolistuminen sekä palvelurakenteen määrällinen ja laadullinen kehittyminen. (Matkailu)yritystoiminnan kautta syntyvistä työpaikoista kertyy alueelle myös palkkatuloja ja edelleen palkkaverotuloja, jotka edesauttavat esimerkiksi julkisen palvelurakenteen sekä infrastruktuurin ylläpidossa ja kehittämisessä. Myönteisiä aineettomia vaikutuksia paikallistasolla ovat esimerkiksi alueen tunnettuuden parantuminen ja imagon kohentuminen sekä paikallisten asukkaiden itsetunnon ja alueellisen identiteetin voimistuminen.

Nykyään matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä eri aluetasoilla noudatetaan strategista suunnitteluprosessia. Se koostuu seuraavista vaiheista: päätös suunnittelun aloittamisesta, nykytila-analyysi, vision määrittäminen, tavoitteiden asettaminen, strategisten haasteiden (toimenpiteiden) tunnistaminen, toimenpiteiden toteuttaminen ja strategian toteutumisen seuranta (Hall 2000). Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan maakunnan voimassa oleva matkailustrategia myötäilee strategista suunnitteluprosessia (ks. Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015). Matkailustrategiassa tehdään valintoja määrittämällä ne haasteet, jotka ovat kehittämisen esteitä, ”pullonkauloja”. Toteutettavilla toimenpiteillä pyritään osuvuuteen eli voittamaan matkailun kehittymistä vaikeuttavat tekijät. Kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, strateginen suunnittelu ja hankkeet, projektit, vyöryivät alueellisen kehittämisen keskiöön: aluekehitystä ohjataan strategioilla ja toteutetaan käytännössä hankkeilla. Hankkeet ovat luonteeltaan ainutlaatuisia, kestoaltaan rajallisia ja niillä on suunnitelma, jossa esitetään tavoitteet, toimenpiteet, aikataulut, resurssit, budjetti ja rahoitus (Keränen 2001, 2012). Myös matkailun kehittäminen toteutetaan tänä päivänä pitkälti erilaisilla aluekehityshankkeilla. Hankkeet koskevat esimerkiksi markkinointia, tuotekehitystä ja osaamista, kuten tutkimusta.

Pohjois-Pohjanmaan liiton (2015) matkailustrategiassa vuoteen 2020 korostetaan matkailun roolia aluekehityksen välineenä. Matkailun kansainvälistymiseen tähtäävässä strategiassa painopisteinä ovat matkailukeskusten ja kärkituotteiden kehittäminen, matkailualueiden ja -keskusten saavutettavuuden ja infrastruktuurin kehittäminen, matkailualueiden imago,

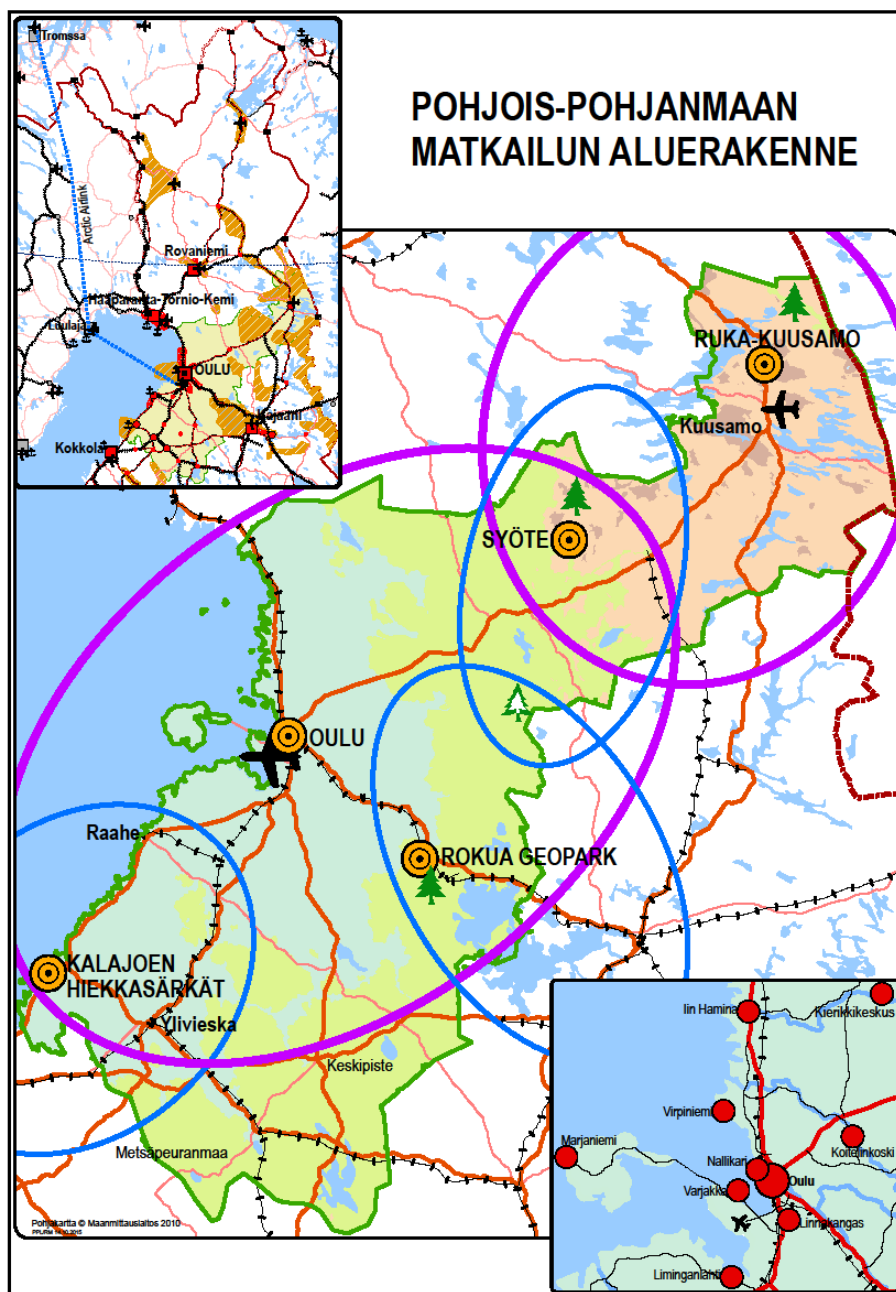
matkailukeskusten myynti ja markkinointi sekä matkailuelinkeinon tutkimus ja koulutus. Viimeksi mainitusta painopisteestä nostetaan esille muun muassa tutkimuspohjaisen tiedontarve matkailukysynnästä sekä matkailuelinkeinon ja aluekehityksen kytkennöistä alueellisen ennakkoinnin tarpeisiin. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa vuosille 2018–2021 mainitaan (luonto)matkailu yhtenä maakunnan kehitettävistä elinkeinoista (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2017).

Matkailun ja aluekehityksen kytkentöihin viitaten Kajaanin ammattikorkeakoulu toteutti vuonna 2015 yhteistyökumppaneiden – Pohjois-Pohjanmaan liiton, Kainuun liiton, BusinessOulun, Koillis-Suomen kehittämisyritys Naturpolis Oy:n, Pudasjärven kaupungin ja Kainuun Etu Oy:n – kanssa CoReFor-tutkimushankkeen (yhteistoiminta, aluetalous ja ennustaminen), jossa selvitettiin uudella mittaamismallilla Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa paikallistasolla matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia. Mittaamismallin ohella tutkimushankkeessa luotiin talousvaikutusten seurantamalli sekä hahmoteltiin matkailun kehittämishankkeiden ja investointien ennuste- ja arviointimallia. Pohjois-Pohjanmaalla tutkimuskohteina olivat Kuusamo (Kauppila 2016a), Oulu (Kauppila 2016b) ja Pudasjärvi (Kauppila 2016c) sekä Kainuussa Sotkamo (Kauppila & Järviluoma 2016). Kyseisenä vuonna Pohjois-Pohjanmaan liitto työsti CoReFor-hankkeessa julkituudulla mittaamismallilla Kalajoen matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -selvityksen (Näpänkangas 2016). Vuonna 2016 Kainuussa Hyrynsalmen ja Puolangan (Kauppila 2016d) sekä Pohjois-Pohjanmaalla Rokua Geopark -alueen (Kauppila 2016e) matkailun taloudellisia vaikutuksia on tarkasteltu CoReFor-hankkeen mittaamismallilla ja luotu näille alueille taloudellisten vaikutusten seurantamalli. Kyseisenä vuonna Sotkamosta on julkaistu matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalliin pohjautuva raportti (Kauppila 2016f), samoin kuin Kalajoelta, Kuusamosta, Oulusta ja Pudasjärveltä (Kauppila 2016g). Vuonna 2017 seurantamallin mukaiset matkailutalouden päivitykset toteutettiin Kainuussa Hyrynsalmelta, Puolangalta ja Sotkamosta (Kauppila 2017a) sekä Pohjois-Pohjanmaalla Kalajoelta, Kuusamosta, Oulusta, Pudasjärveltä ja Rokua Geopark -alueelta (Kauppila 2017b).

Kuten kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi, matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamismallilla ja seurantamallilla on viime vuosina työstetty lukuisia raportteja paikallistasolta Pohjois-Pohjanmaalta ja Kainuusta. Sen sijaan matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin periaatteista, toimintatavoista ja soveltamisesta ei ole aikaisemmin julkaistu tutkimusraporttia. Käsillä olevassa raportissa esitellään matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennustamiseen ja arviointiin soveltuva malli.

Pohjois-Pohjanmaan liiton (2015) matkailustrategiassa maakunta on jaettu viiteen matkailualueeseen: Ruka-Kuusamo, Oulun kaupunki ja kaupunkiseudun kohteet, Kalajoki, Syöte ja Rokua Geopark -alue (kuva 1). Näiden matkailualueiden kärkimatkailukeskukset, joilla tarkoitetaan kuntia, ovat Kuusamo, Oulu, Kalajoki, Pudasjärvi ja Rokua Geopark -alueella Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kunnat. Näin ollen viime vuosina kaikista Pohjois-Pohjanmaan

matkailualueiden kärkimatkailukeskuksista on tuotettu tietoa matkailun aluetaloudellisista vaikutuksista. Mittaamismallin kautta on saatu matkailualueiden seurantamalliin tarvittavat parametrit ja julkaistu mainittujen tutkimuskohteiden matkailutalouden kehitystä tarkastelevat raportit.

Kuva 1. Pohjois-Pohjanmaan matkailun aluerakenne (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015: kuva 4).

CoReFor-hankkeessa hahmoteltiin matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamisen ja seurannan ohella matkailutapahtumien ja -investointien taloudellisia ennusteita ja niiden arviointia panos-tuotos-suhteen periaatteella. Kuusamossa tarkastelussa oli Perhokalastuksen MM-kilpailut (Kauppila 2016a), Oulussa huvipuiston rakentaminen (Kauppila 2016b),

Pudasjärvellä MTB-pyöräilytapahtuma (Kauppila 2016c) ja Sotkamossa Keskustan puoluekokous (Kauppila & Järviluoma 2016). Kuusamossa, Pudasjärvellä ja Sotkamossa tapahtumien kysyntätieto perustui matkailijoiden rahankäytön osalta asiantuntija-arvioihin ja Oulussa Särkänniemen huvipuiston kävijöiden rahankäyttötietoihin (ks. Manka & Wallenius 2014). Kysyntätietojen lisäksi ennuste- ja arviointimallissa hyödynnettiin olemassa olevaa tilastotietoa (Tilastokeskus, Kuntaliitto). Lopputulemana saatiin välittömän matkailutulon, välittömän matkailutyöllisyyden, välittömän palkkatulon ja välittömän palkkaverotulon taloudellisia ennusteita. Näitä taloudellisia ennusteita, tuotoksia, alueelliset toimijat arvioivat suhteessa tapahtumien ja investointien vaatimiin panostuksiin. Ennusteiden haaste kulminoitui siihen, että kysyntätiedot olivat joko asiantuntija-arvioita tai perustuivat muualla tehtyihin tutkimuksiin. Näin ollen paikallinen empiirinen tieto matkailijoiden rahankäytöstä puuttui, mikä luonnollisesti lisää ennusteiden epätarkkuutta ja epävarmuutta. Lisäksi ennusteissa käsiteltiin matkailijamääriä ja matkailijoiden rahankäyttöä yhtenä kokonaisuutena eikä niitä jaettu kotimaisiin ja lähtöalueittain kansainvälisiin matkailijoihin. Edelleen mainituista tapauksista puuttuivat myös kokonaisvaikutusennusteet.

Tässä tutkimusraportissa esitettävän matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin periaatteilla on nähtävissä yhtymäkohtia lijoen (Kauppila ym. 2011; Kauppila & Karjalainen 2012) sekä Oulanka- Kitka- ja Kuusinkijoen (Kuosku ym. 2014) kalastusmatkailun talousvaikutusten mittaamiseen. Mainituissa tutkimuksissa laskettiin kohdealueelta empiirisesti kerättyjen matkailijoiden rahankäyttötietojen perusteella kalastusmatkailun aluetaloudellisia vaikutuksia paikallistasolla. Empiirisen kysyntäaineiston lisäksi tutkimuksissa hyödynnettiin Tilastokeskuksen ja Kuntaliiton olemassa olevia tilastoaineistoja. Myös Kuusamon matkailuelinkeinon ja kaivostoiminnan taloudellisissa vaikutusennustemalleissa on liittymäkohtia tässä raportissa esitettävään ennuste- ja arviointimalliin tilastotietojen soveltamisessa (ks. Kauppila 2012, 2013).

Ennuste- ja arviointimallissa kysyntätiedolla tarkoitetaan matkailijoiden rahankäyttöä ja sen kohdentumista eri menoluokkiin. Rahankäyttötiedot kerätään aina jollakin tapaa empiirisesti. Matkailijoiden rahankäytöstä on saatavissa tietoja esimerkiksi Visit Finlandin kautta. Visit Finland teettää tutkimuksia kansainvälisten matkailijoiden rahankäytöstä Suomessa, ja tarkastelu kohdistuu useaan kansallisuuteen (esim. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Nämä tiedot koskevat valtakunnantason. Valtakunnantason alempien aluetasojen, kuten maakunta- ja paikallistason, matkailijoiden rahankäyttötiedoista ei ole saatavissa koko maata kattavaa empiiristä tietoa. Näin ollen esimerkiksi paikallistasolta matkailijoiden rahankäyttötiedot on kerättävä valitulta tutkimusalueelta empiirisesti kentältä. Tätä puoltaa myös se, että matkailu on ennen muuta alueellinen ilmiö, jolloin matkailukysyntä ja -tarjonta vaihtelevat maantieteellisesti. Matkailukysynnän alueellinen vaihtelu tarkoittaa käytännössä muun muassa matkailijoiden rahankäytössä ilmeneviä eroja paikallistasolla. Edellä mainittuun haasteeseen vastaten kesällä 2016 ja talvella 2017 kerättiin perustietoa Pohjois-Pohjanmaalta Kalajoella (Järviluoma 2017a), Kuusamossa (Järviluoma 2017b) ja Oulussa

(Järviluoma 2017c) vierailevista matkailijoista. Kainuusta vastaava aineisto hankittiin Sotkamosta (Järviluoma 2017d) keväällä ja kesällä 2016. Perustietoon kuului matkailijoiden rahankäytön selvittäminen, ja tätä tietoa hyödynnetään käsillä olevan tutkimusraportin ennuste- ja arviointimallissa matkailun kysyntätiedoissa kotimaisten matkailijoiden osalta.

Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötiedoissa sovelletaan Visit Finlandin teettämää matkailijatutkimusta, jonka tiedot koskevat vuotta 2016 (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Tämä sen vuoksi, että empiirisesti tutkimusalueilta kerätyt matkailija-aineistot olivat kansallisuusjakaumiltaan hyvin heterogeenisiä ja vastausmäärät jäivät pieniksi (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Nämä asettavat haasteita aineiston luotettavuudelle. Lisäksi matkailija-aineistoja ei käsitelty kansallisuuksittain (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Kalajoelta (Järviluoma 2017a) ei ole edes saatavissa kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötietoja. Matkailijoiden kysyntätiedon lisäksi ennuste- ja arviointimallissa hyödynnetään paikallisten matkailutoimijoiden ilmoittamaa matkailijamäärätavoitetietoa, Tilastokeskuksen ja Kuntaliiton vuosittain päivittyvää tilastotietoa sekä kohdealueelta julkaistua tutkimustietoa, jossa käsitellään matkailun tulo- ja työllisyyskerrointa.

Tutkimusraportin tarkoituksena on tuottaa paikallistasolle Pohjois-Pohjanmaalle – Kalajoelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärvelle – työkaluja matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennustamiseen ja arviointiin. Pohjois-Pohjanmaan liiton (2015) matkailustrategiassa nostetaan esille muun muassa tutkimuspohjaisen tiedontarve matkailukysynnästä sekä matkailuelinkeinon ja aluekehityksen kytkennöistä alueellisen ennakkoinnin tarpeisiin. Raportin keskeisillä tutkimustuloksilla pyritään vastaamaan matkailun alueellisen ennakkointityön haasteisiin. Pohjois-Pohjanmaan kärkimatkailukeskuksista puuttuu Rokua GeoPark -alue. Tämä johtuu siitä, että Kalajoelta, Kuusamosta ja Oulusta kerättyä matkailijakysyntätietoa ei ole relevanttia hyödyntää Rokua GeoPark -alueella, koska viimeksi mainittu poikkeaa niin matkailukysynnän kuin -tarjonnan suhteen kaupunkikohteesta (Oulu) ja matkailukeskuspaikkunnista (Kalajoki, Kuusamo, Pudasjärvi). Tämä tulee ilmi esimerkiksi Rokua Geopark -alueen matkailun vetovoimatekijöissä, matkailupalveluissa ja tapahtumissa (ks. Leinonen ym. 2007) sekä matkailun aluetaloudellisten vaikutusten määrässä ja rakenteessa (ks. Kauppila 2017b).

Tässä raportissa kyse on nimenomaan ennusteista, kun tiettyjen parametrien avulla laaditaan numeerisia arvoja. Ennusteet eroavat skenaarioista, sillä ennusteissa tuotetaan numeerisia lukuarvoja, kun skenaarioissa pyritään hahmottomaan erilaisia laaja-alaisia tulevaisuuden käsikirjoituksia (Keränen 2012: 65). Arvioinnilla puolestaan tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että matkailun aluetaloudellisia vaikutusennusteita, tuotoksia, verrataan matkailun kehittämishankkeiden ja investointien edellyttämiin panostuksiin. Kyse on siis panos-tuotos-arvioinnista taloudellisessa mielessä. Kun esimerkiksi kunta sijoittaa johonkin matkailuhankkeeseen tai investointiin tietyn rahamäärän, ennusteiden pohjalta on mahdollista tarkastella, millaiset ovat tämän panostuksen tavoitteena olevat vaikutukset tuotokseen eli

kohdealueen välittömään matkailutuloon, matkailutyöllisyyteen, palkkatuloon, palkkaverotuloon ja kokonaisvaikutuksiin vuodessa kyseisessä kunnassa. Ennuste- ja arviointimallin avulla voidaan laskea myös vaihtoehtoisia talousennusteita. Kaikkiaan malli toimii työkaluna matkailun aluetaloudellisten vaikutusennusteiden määrittämisessä ja pohdittaessa panostuksen suhdetta tuotokseen. Ennuste- ja arviointimalli liittyy strategisen suunnitteluprosessin toimenpiteet-osaan, kun matkailun kehittämishankkeilla ja investoinneilla tavoitellaan myönteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016).

Raportti etenee siten, että seuraavaksi esitellään tutkimuksen tarkoitus, yksityiskohtaiset tavoitteet, viitekehys ja keskeiset käsitteet. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimusalueet, -aineistot ja -menetelmät. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin soveltamisessa keskitytään Pohjois-Pohjanmaalla paikallistason tapauksiin: Kalajoelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärveen. Tutkimusraportti päättyy yhteenvetoon ja pohdintaan, jossa tutkimustuloksia arvioidaan myös kriittisesti.

1.2 Tutkimusraportin tarkoitus, tavoitteet ja viitekehys

Tutkimusraportin tarkoituksena on luoda matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalli paikallistasolle Pohjois-Pohjanmaalle Kalajoelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärvelle. Kyseessä on menetelmän kehittäminen, josta esitetään myös käytännön sovellus. Raportin yksityiskohtaiset tavoitteet ovat seuraavat:

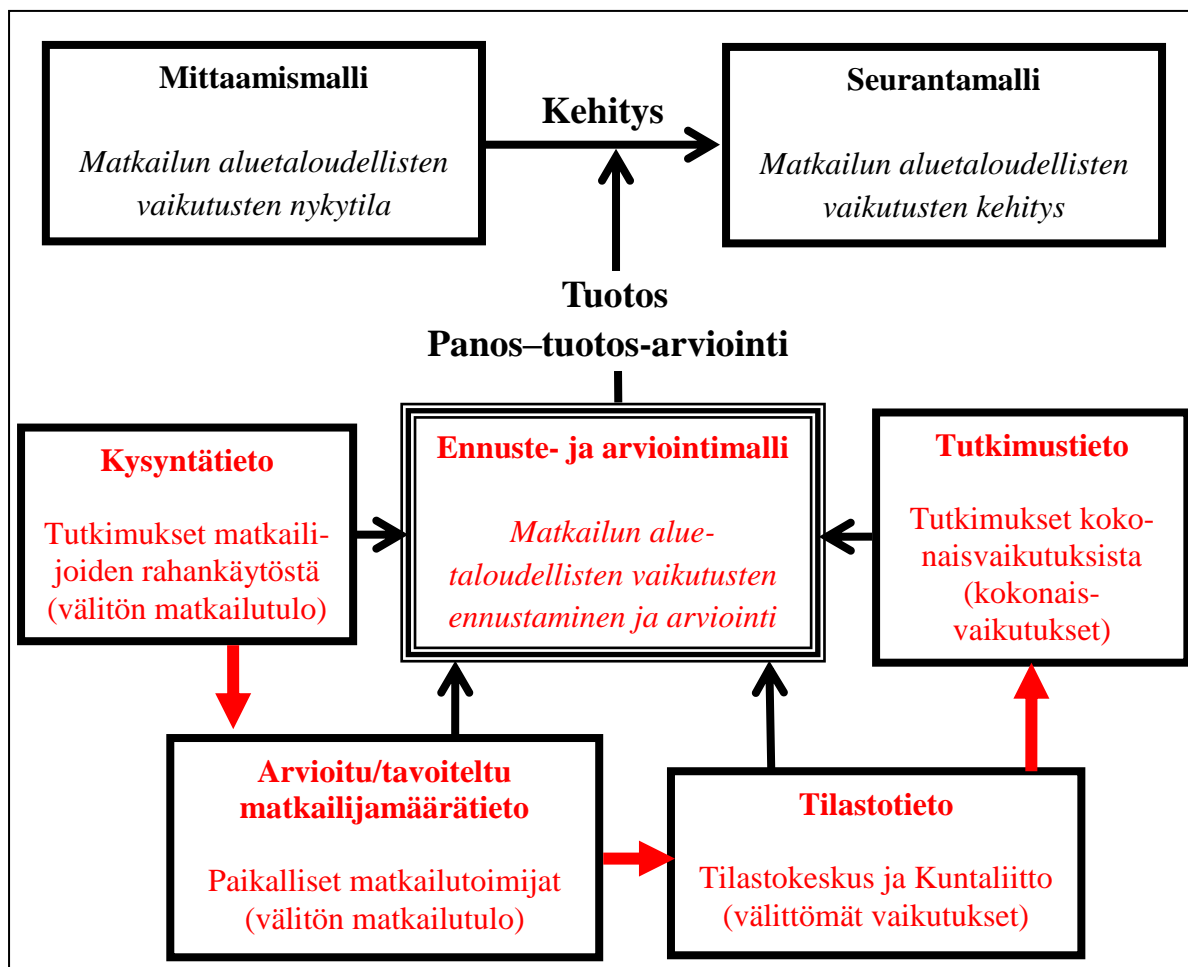
- 1. Määrittää matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin keskeiset parametrit ja periaatteet Kalajoelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärvelle.**
- 2. Soveltaa matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallia Kalajoelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärvelle.**
- 3. Esittää matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin parametrien dynamiikka.**

Ennuste- ja arviointimallissa hyödynnetään ja yhdistetään eri tietolähteitä. Lähtökohtana on Pohjois-Pohjanmaalta – Kalajoelta (Järviluoma 2017a), Kuusamosta (Järviluoma 2017b) ja Oulusta (Järviluoma 2017c) – kerätyn matkailija-aineiston ja Visit Finlandin teettämän matkailijatutkimuksen (Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017) rahankäyttötiedot. Tämä kysyntätieto yhdistetään paikallisten matkailutoimijoiden tavoitteeksi asettamaan matkailijamäärätietoon, jolloin saadaan ennuste kohdealueen välittömästä matkailutulosta. Välitön matkailutulo on edellytys muille talousvaikutusennusteille. Seuraavaksi välitön matkailutulo

yhdistetään tilastotietoon eli Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriin, Tilastokeskuksen palkkarakennetilastoon ja Kuntaliiton efektiivinen veroaste -tilastoon, ja lopputulemana muodostuu alueen välitön matkailutyöllisyys, välitön palkkatulo ja välitön palkkaverotulo. Lopuksi määritetään kohdealueelle koituvat kokonaisvaikutukset, joissa sovelletaan tutkimustietoa alueen matkailun tulo- ja työllisyyskertoimesta. Kertoimet saadaan tutkimustietoa hyödyntämällä empiirisesti kohdealueelta, käyttämällä alueelta aikaisemmin julkaistuja tutkimustuloksia tai tukeutumalla tutkimuskirjallisuuteen. Käsillä olevassa tutkimusraportissa sovelletaan kohdealueilta aikaisemmin julkaistujen tutkimusten tuloksia (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016g, 2017b).

Kun tietolähteet yhdistetään prosessimallissa, tämä mahdollistaa matkailun kehittämissankkeen tai investoinnin aluetaloudellisten vaikutusten, tuotosten, ennustamisen. Ennusteet kattavat siis välittömän matkailutulon, välittömän matkailutyöllisyyden, välittömän palkkatulon, välittömän palkkaverotulon ja kokonaisvaikutukset. Näitä tuotoksia voidaan verrata matkailuhankkeen tai -investoinnin edellyttämiin panostuksiin. Kun tarkasteltavalta alueelta on tiedossa mittaamismallin kautta nykyiset matkailun aluetaloudelliset vaikutukset, matkailuhankkeen tai -investoinnin aikaansaamia talousvaikutuksia kohdealueelle on mahdollista peilata näitä lukuja vasten. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten kehityksen seurantamalli puolestaan paljastaa matkailuhankkeiden tai -investointien ”lopullisen” vaikutuksen kohdealueen talouteen.

On syytä korostaa, että tässä tutkimusraportissa avataan nimenomaan ennuste- ja arviointimallin periaatteet ja toimintatavat. Kuten edellä on tuotu julki, mittaamismalli (Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e; Kauppila & Järviluoma 2016) ja seurantamalli (Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e, 2016f, 2016g, 2017a, 2017b; Kauppila & Järviluoma 2016) on esitelty yksityiskohtaisesti aikaisemmissa julkaisuissa. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamismalli, seurantamalli sekä ennuste- ja arviointimalli muodostuvat yhdessä työkalupakin matkailutalouden kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen. Mallit ovat keskenään yhteensopivia, sillä ne perustuvat samaan Tilastokeskuksen TOL (2008) -toimialaluokitukseen (ks. liite I). Tutkimuksen viitekehys ilmenee kuvasta 2.

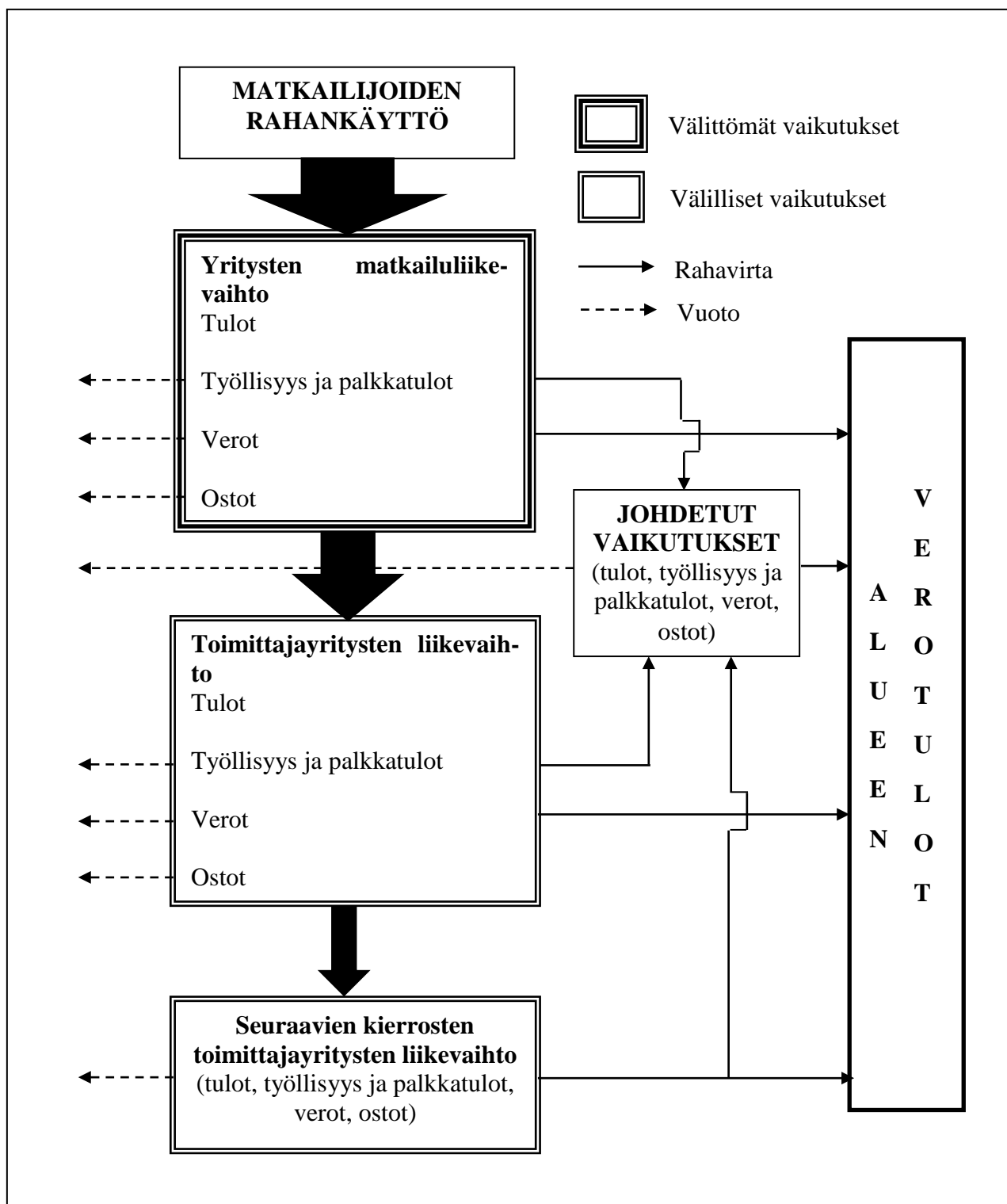

Kuva 2. Tutkimuksen viitekehys. Mustat nuolet kuvaavat tarvittavien tietojen yhdistämistä ennuste- ja arviointimallissa ja punaiset nuolet tietojen soveltamisjärjestystä.

Edellä mainittuja malleja luonnehtii erilainen aika-käsite. Mittaamismallilla ja seurantamallilla työstitetyt vaikutustutkimukset ovat niin sanottuja *ex post* -tutkimuksia eli jälkikäteistarkasteluja, joissa jo toteutuneita vaikutuksia selvitetään jälkikäteen. Sen sijaan ennuste- ja arviointimallilla tuotetut vaikutustutkimukset ovat luonteeltaan niin sanottuja *ex ante* -tutkimuksia eli etukäteisarvioinnit (ks. Jyvälä 1981: 10). Siinä vielä toteutumattomia vaikutuksia pyritään etukäteisarvioimaan suunnittelutoimintaa silmällä pitäen – suunnittelu tähtää aina tulevaisuuteen. Toisaalta suunnittelu kaipaa myös jälkikäteistarkasteluja ilmiön nykytilasta ja jo toteutuneesta kehityksestä, kun tulkitaan tehtyjen toimenpiteiden ja havaittujen vaikutusten välisiä yhteyksiä. Nämä tulokset ja niiden johtopäätökset on syytä ottaa huomioon suunnittelussa. Jälkikäteistarkastelut voidaan käsitteellistää *toteutuneiksi vaikutustutkimuksiksi* ja etukäteisarvioinnit *vaikutusennustetutkimuksiksi*.

1.3 Tutkimusraportin keskeiset käsitteet

Matkailun aluetaloudellisissa tutkimuksissa sovelletaan muutamia peruskäsitteitä. Näitä ovat välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset (Murphy 1985; Mathieson & Wall 1987; Vuoristo & Arajärvi 1990; Hall & Page 2006). Matkailu tuo aluetalouteen ja sen kiertokulkuun uutta, alueen ulkopuolista rahaa (kuva 3). Matkailijat kuluttavat kohdealueella rahaa erilaisiin palveluihin, kuten majoitus-, ravitsemis-, liikenne- ja ohjelmapalveluihin sekä vähittäiskauppaan ja huoltamatoimintaan. Heidän ostaessa suoraan tavaroita ja palveluita yrityksistä syntyy **välittömiä vaikutuksia**. **Välilliset vaikutukset** ilmenevät silloin, kun välitöntä matkailutuloa saavat yritykset hankkivat tavaroita ja palveluita toimittajayrityksistä. Nämä hankintaketjut voivat olla pituudeltaan useita kierroksia ja ulottua aina tuottajatasolle saakka. Matkailun ansiosta työllistyneiden ostaessa tavaroita ja palveluita syntyy puolestaan **indusoituja eli johdettuja vaikutuksia**. Kaikki edellä mainitut vaikutukset koskevat matkailutuloja ja matkailutyöpaikkoja sekä työpaikoista kertyviä palkkatuloja ja palkkaverotuloja. Välilliset ja johdetut vaikutukset muodostavat matkailun **kerrannaisvaikutukset**. Matkailun **kokonaisvaikutukset** taas sisältävät välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset. Osa välittömistä, välillisistä ja johdetuista vaikutuksista suuntautuu alueelta ulos: aluetaloudesta ilmenee **vuotoja**. Vuotoja tapahtuu työntekijöiden ostojen ja palkkojen mukana, jolloin ne vähentävät myös alueen verotuloja. Toisaalta yritysten tavaroiden ja palveluiden hankinta (ostot) kohdistuu osittain alueen ulkopuolelle, ja siksi alueen tuloinjektio pienenee ostoketjun edetessä. On kuitenkin huomattava, että osa niidenkin työntekijöiden kulutuksesta, joiden palkkaverotulot vuotavat kohdealueen ulkopuolelle, suuntautuu työpaikkakunnalle ja siten aikaansaa johdettuja vaikutuksia aluetaloudessa. Tässä tutkimusraportissa empiirinen mielenkiinto kohdistuu matkailun välittömiin tulo-, työllisyys-, palkkatulo- ja palkkaverotulovaikutuksiin. Näin ollen matkailun kerrannaisvaikutukset jäävät vähemmälle tarkastelulle, mutta niitä voidaan pohtia tutkimuskirjallisuuden ja tilastotiedon pohjalta (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e; Kauppila & Järviluoma 2016).

Kuva 3. Matkailijoiden rahankäyttö ja aluetaloudelliset vaikutukset (muokattu ja täydennetty Rinne 1999: kuva 1; Rinne & Saastamoinen 2005: kuva 1).

2 TUTKIMUSALUEET, -AINEISTOT JA -MENETELMÄT

2.1 Tutkimusalueiden matkailutarjonta ja -kysyntä

Suomi on jaettu matkailumaantieteellisesti viiteen suuralueeseen: Kulttuurialue, Järvialue, Pohjanmaa, Vaara-alue ja Lappi (Artman ym. 1978; Vuoristo & Vesterinen 2001; Vuoristo 2002). Suuralueet on muodostettu luonnonmaantieteellisten tekijöiden perusteella, erityisesti luonnonvetovoimatekijöihin nojaten. Matkailumaantieteellisessä suuraluejaossa Kalajoki ja Oulu kuuluvat Pohjanmaahan, kun Kuusamo ja Pudasjärvi ovat osa Vaara-aluea. Yksityiskohtaisemmassa, toiminnallisessa matkailumaantieteellisessä aluejaottelussa Kuusamo ja Pudasjärvi Syötteen matkailukeskuksen osalta sisältyvät Koillismaa-Salla matkailualueeseen (Vuoristo & Vesterinen 2001; Vuoristo 2002). Kalajoella sijaitsee Hiekkasärkkien, Kuusamossa Rukan ja Pudasjärvellä Syötteen matkailukeskus. Hallinnollisesti tutkimusalueet – Kalajoki, Kuusamo, Oulu ja Pudasjärvi – kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan. Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategiassa tarkasteltavat kunnat ovat maakunnan matkailurakenteen kärkimatkailukeskuksia ja kehittämisen noodeja yhdessä Rokua Geopark -alueen kanssa (ks. Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015). Suomen kansainvälisen markkinoinnin aluejaossa Kalajoki ja Oulu sisältyvät rannikko- ja saaristoalueeseen, kun Kuusamo ja Pudasjärvi ovat osa Lappia (Visit Finland 2017a).

Suomen kuntien matkailutarjontaa voidaan selvittää Suomen matkailun aluerakenne -tutkimuksen (Leinonen ym. 2007) avulla. Selvityksessä tarjonta koostuu neljästä elementistä: luonnonvetovoimasta, kulttuurivetovoimasta, majoitus-, ravitsemis- ja liikennepalveluista sekä ohjelmapalveluista ja tapahtumista. Mainitut tarjontatekijät sisältävät puolestaan useita indikaattoreita, ja jokainen tekijä on jaettu hierarkkisesti neljään luokkaan. Tarkastelu korostaa kunkin tekijän monipuolisuutta. Tarjontatekijöiden synteetin lopputulemana Suomen matkailun aluerakenne -tutkimuksessa kunnat on ryhmitelty hierarkkisesti neljään luokkaan: A-, B-, C- ja D-tason matkailukuntiin. Kalajoki ja Pudasjärvi ovat matkailutarjonnan mukaan B-tason matkailukuntia, kun Kuusamo ja Oulu ovat A-tason matkailukuntia. Kaikkiin raportissa on määritetty 20 kuntaa A-tason matkailukunnaksi.

Suomen kuntien matkailukysyntää voidaan analysoida Tilastokeskuksen majoitustilastojen perusteella. Tilastoinnin piiriin kuuluvat majoitusliikkeet, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat (Tilastokeskus 2017a). Vuonna 2016 tarkastelukunnista Oulussa kertyi eniten yöpymisvuorokausia ja Pudasjärvellä vähiten (taulukko 1). Matkailun kansainvälistymistä on mahdollista mitata kansainvälisten yöpymisvuorokausien määrällä ja osuudella kokonaisyöpymisistä. Määrällisesti ja suhteellisesti eniten kansainvälisiä yöpymisvuorokausia kertyi Kuusamossa ja vähiten

Kalajoella. Vuonna 2016 koko maassa kansainvälisten yöpymisvuorokausien osuus oli 28 prosenttia kokonaisyöpymisistä. Näin ollen yöpymisvuorokausien perusteella suhteellisesti tarkasteltuna kaikkien tutkimuksen kohteena olevien kuntien kansainvälistymisaste on alhaisempi kuin maassa keskimäärin (Visit Finland 2017b).

Taulukko 1. Kokonaisyöpymisvuorokaudet (lkm) ja kansainväliset yöpymisvuorokaudet (lkm ja %) Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2016 (Visit Finland 2017b).

Kunta	Kokonaisyöpymis- vuorokaudet (lkm)	Kansainväliset yöpy- misvuorokaudet (lkm)	Kansainväliset yöpy- misvuorokaudet (%)
Kalajoki	237 706	16 726	7
Kuusamo	547 147	114 986	21
Oulu	584 068	102 424	17
Pudasjärvi	103 594	20 157	19

Suomen kuntien matkailukysyntä on mahdollista tyypitellä neljään luokkaan Kauppilan (1998) esittämän matkailualueiden rakenneanalyysin avulla. Ryhmittely perustuu Tilastokeskuksen majoitustilastojen yöpymisvuorokausiin. Luokat on muodostettu matkan tarkoituksen (työ tai vapaa-aika) ja matkailijoiden lähtömaan (kotimaa tai ulkoma) mukaan käyttäen jakoperustana valtakunnallista keskiarvoa. Näin Suomen kunnat on ryhmitelty yöpymisvuorokausien perusteella rakenteellisesti neljään luokkaan: kotimainen vapaa-ajanmatkailu, ulkomainen vapaa-ajanmatkailu, kotimainen työmatkailu ja ulkomainen työmatkailu. Rakenneanalyysissä on siten kyse maan sisäisestä tyypittelystä. Tässä tutkimusraportissa oli mahdollista soveltaa vuoden 2011 tietoja (Tilastokeskus 2014). Rakenneanalyysin perusteella Kalajoki, Kuusamo ja Pudasjärvi kuuluvat kotimaisen vapaa-ajanmatkailun ja Oulu kotimaisen työmatkailun luokkaan. Vuonna 2016 Kalajoella oli 2 025, Kuusamossa 6 701, Oulussa 4 327 ja Pudasjärvellä 3 404 kesämökkiä (Tilastokeskus 2017b).

Matkailukysynnän yksi indikaattori on matkailun aikaansaamat talousvaikutukset kohdealueella. Kalajoelta (Näpänkangas 2016), Kuusamosta (Kauppila 2016a), Oulusta (Kauppila 2016b) ja Pudasjärveltä (Kauppila 2016c) on julkaistu kattavat matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -tutkimukset, jotka koskevat vuotta 2013. Tämän lisäksi matkailun talousvaikutukset on päivitetty CoReFor-hankkeessa luodulla seurantamallilla vuosien 2014 (Kauppila 2016g) ja 2015 (Kauppila 2017b) tiedoilla. Vuoden 2015 tulosten mukaan matkailun aluetaloudelliset vaikutukset olivat absoluuttisesti suurimmat Oulussa ja pienimmät Pudasjärvellä (taulukko 2). Sen sijaan suhteellisesti tarkasteltuna ne olivat mittavimmat Kuusamossa ja vaatimattomimmat Oulussa: matkailuelinkeinon osuus Kuusamon elinkeinoelämän kokonaisliikevaihdosta oli 18 prosenttia ja kokonaishenkilötyövuosista 19 prosenttia, kun vastaavat luvut olivat Oulun kohdalla 1,9 prosenttia ja 2,5 prosenttia (Kauppila 2017b). Vuonna 2016 Oulun lentoaseman kautta kulki 1 027 495 matkustajaa, joista kansainvälisen liikenteen matkustajien osuus oli kahdeksan prosenttia. Kyseisenä vuonna Kuusamossa vastaavat luvut olivat 76 848 matkustajaa ja 18 prosenttia (Finavia 2017).

Taulukko 2. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset (1 000 € ja htv.) Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä vuonna 2015 (Kauppila 2017b).

Kunta	Välitön matkailutulo (1 000 €, alv:ton)	Kokonaismatkailutulo (1 000 €)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Kokonaismatkailutyöllisyys (htv.)
Kalajoki	29 563	36 954	212,4	255,4
Kuusamo	100 703	126 886	599,0	724,8
Oulu	165 697	223 691	999,4	1 249,3
Pudasjärvi	25 127	30 152	140,7	161,8

2.2 Tutkimusaineistot

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalliin tarvitaan eri tietolähteitä: matkailijoiden kysyntätietoa, matkailijamäärien tavoitetietoa, viranomaisten (Tilastokeskus, Kuntaliitto) tuottamaa tilastotietoa ja tutkimustietoa. Kalajoelta (Järviluoma 2017a), Kuusamosta (Järviluoma 2017b) ja Oulusta (Järviluoma 2017c) kerättiin matkailijoiden rahankäyttötietoa menoluokittain kyselytutkimuksella kesällä 2016 ja talvella 2017. Kalajoella aineiston keräämisestä vastasi Jokilaakson koulutuskuntayhtymän Kalajoen ammattiopisto. Ammattiopiston opiskelijat tekivät kenttätöitä vastuuopettajan johdolla. Kuusamossa kenttätöihin palkattiin opiskelija sekä kesällä että talvella, samoin kuin Oulussa. Kuusamossa paikallinen yhteistyökumppani, Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy, johti aineiston keräämistä ja Oulussa Kajaanin ammattikorkeakoulu. Kyselytutkimuksessa selvitettiin rahankäytön ohella muun muassa matkailijoiden demografisia, sosioekonomisia ja maantieteellisiä piirteitä, matkustamiseen ja matkaseurueeseen liittyviä tekijöitä, viipymää ja yöpymispaikkaa, palveluiden käyttöä ja tyytyväisyyttä, tiedonsaantia matkapäätöstä tehtäessä ja matkailijoiden paikanvalintaan vaikuttaneita tekijöitä.

Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötiedoissa hyödynnetään Visit Finlandin teettämää vuoden 2016 tietoihin perustuvaa matkailijatutkimusta (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Matkailijatutkimuksessa rahankäyttöä on tarkasteltu monipuolisesti kansallisuuksittain. Haasteena on se, että rahankäyttötiedot on luokiteltu kolmeen menoluokkaan: ennakkokulut, tuoteostot ja palvelut. Näin ollen kansainvälisten matkailijoiden kohdalla ei päästä yksityiskohtaiseen toimialoittaiseen analyysiin. Toinen haaste on se, että tiedot ovat valtakunnallisia, jolloin matkailijoiden rahankäytön alueelliset erot jäävät huomioitua. Kansainvälisten matkailijoiden rahankäytössä oletetaan ennakkokulujen, tuoteostojen ja palveluiden kulutuksen kohdistuvan tarkastelussa olevalle tutkimusalueelle. Visit Finlandin teettämän matkailijatutkimuksen tulosten hyödyntämiseen päädyttiin sen vuoksi, että empiirisesti tutkimusalueilta kerätyt matkailija-aineistot olivat kovin hajanaisia kansallisuusjakaumiltaan ja vastausmäärät jäivät pieniksi (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Nämä asettavat haasteita aineiston luotettavuudelle. Lisäksi matkailija-aineistoja ei käsitelty kan-

sallisuuksittain (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Kalajoelta (Järviluoma 2017a) ei ole edes saatavissa kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötietoja. Pudasjärven kohdalla Kuusamosta saatuja kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötietoja hieman muokattiin kyseisen kunnan matkailijoiden rahankäyttöä vastaavaksi. Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötiedot puolestaan perustuvat Pudasjärvenkin tapauksessa Visit Finlandin teettämään matkailijatutkimukseen.

Välittömien matkailutulovaikutusten aikaansaamien työllisyysvaikutusten laskemisessa tukeudutaan Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin tietoihin vuodelta 2015. Alueellisen yritystoimintatilaston peruskehikon muodostaa Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri ja tilastoyksikkö on toimipaikka. Toimipaikalla tarkoitetaan taloudellista yksikköä, jossa saman omistajuuden tai valvonnan alaisuudessa harjoitetaan mahdollisimman samanlaisten tavaroiden ja palveluiden tuotantoa tavallisimmin yhdellä sijaintipaikalla. Toimipaikka voi jo sellaisenaan muodostaa yrityksen (yksitoimipaikkainen yritys) tai sitten olla selkeästi rajattava osa yritystä (monitoimipaikkainen/monitoimialainen yritys). Toimipaikan alueellisena yksikkönä on pääsääntöisesti kunta. Tästä seuraa se, että yrityksen eri kunnissa sijaitsevat toimipaikat katsotaan erillisiksi tilastoyksiköiksi. Joissakin tapauksissa tilastoyksikkönä joudutaan käyttämään useamman toimipaikan muodostamaa kokonaisuutta. Tilastojen perustiedot pohjautuvat hallinnollisiin rekistereihin, kuten elinkeinoverotusaineistoon, ja tiedonkeruuseen yrityksiltä ja yritysten toimipaikoilta (Tilastokeskus 2017d).

Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriin kuuluvat *yritykset ja toimipaikat*, jotka ovat toimineet yli puoli vuotta tilastovuonna ja jotka ovat työllistäneet enemmän kuin puoli henkilötyövuotta tai joiden liikevaihto on ylittänyt vuosittain määritetyn tilastorajan. Henkilöstö käsittää palkansaaajat ja yrittäjät. Henkilöstö on muunnettu kokovuosityöllisiksi siten, että esimerkiksi puolipäiväinen työntekijä vastaa puolta henkilöä ja kaksi puolivuotista työntekijää vastaa yhtä kokovuosityöllistä (Kokkonen 2017; Tilastokeskus 2017d). Vuonna 2015 liikevaihdon tilastoraja oli 11 916 euroa. Lisäksi mukaan on otettu taserajan 170 000 euroa ylittävät yritykset (Kokkonen 2017). Salassapitovelvollisuuksien vuoksi kunnassa on oltava toimialalla tietty määrä yritystoimipaikkoja, jotta Tilastokeskus julkaisee toimialakohtaisia liikevaihto- ja henkilöstömäärätietoja. Vähimmäismäärä tarkasteltavalla toimialalla on kolme toimipaikkaa (Kokkonen 2017).

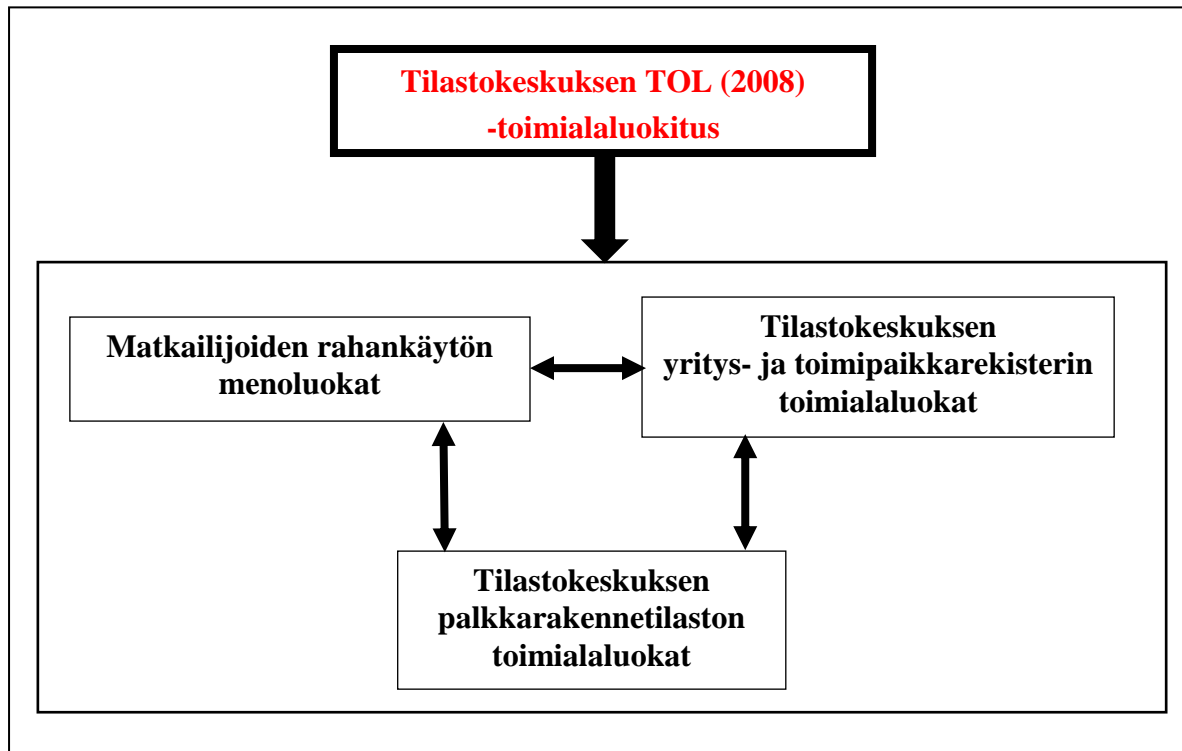
Välittömien työllisyysvaikutusten aikaansaamien palkkatulovaikutusten laskemisessa hyödynnetään Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakennetilastoja vuodelta 2015. Niistä johdetaan toimialoitteiset kokoaikaisten palkansaaajien kokonaisansiot (mediaani) kuukaudessa. Kokonaisansio kuvaa säännölliseltä työajalta sekä muulta työajalta, kuten yli- ja lisätyöajalta, maksettua palkkaa. Se ei kuitenkaan sisällä kertaluonteisia eriä, esimerkiksi lomarahaa ja tulospalkkiota. On korostettava, että Tilastokeskuksen palkkarakennetietokannasta ei ole käytettävissä vuoden 2015 toimialoitteisia palkkatietoja maakunta-, seutukunta- tai kuntatasolta vaan kuukausiansiot ovat valtakunnallisia. Näin ollen analyysissä jää huomioitta alu-

eelliset kuukausiansioerot. Sen sijaan maakuntatasolta on saatavissa kokoajaisten palkan-saajien keskimääräinen kuukausiansiotieto (mediaani): vuonna 2015 se oli esimerkiksi Uu-dellamaalla 3 246 euroa kuukaudessa ja Pohjois-Pohjanmaalla 2 889 euroa. Kyseisenä vuon-na valtakunnantason keskiarvo oli 2 963 euroa kuukaudessa (Tilastokeskus 2017e). On huo-mattava, että poikkeuksellisen suuripalkkaiset nostavat keskiarvoa. Tästä syystä palkkara-kennetilastoissa on toisinaan suositeltu mediaanin käyttöä keskilukuna. Suomen tilanteessa mediaani kuvaakin keskiarvoa paremmin keskimääräisen palkansaajan ansioita (Idman 2014). Käytännössä mediaani tarkoittaa sitä, että puolet palkansaajista ansaitsee enemmän kuin mediaaniluku ja puolet vähemmän.

Tässä tutkimusraportissa välittömien työllisyysvaikutusten aikaansaamien palkkaverotulo-vaikutusten (kunnallisverotulot) määrittämisessä tukeudutaan Kuntaliiton (2017) efektiivinen veroaste -tilastoihin vuodelta 2016. Erilaisten vähennysten johdosta kuntien tulovero-prosentit (nimellinen veroaste) ei vastaa todellista veroastetta kunnissa. Puhutaan efektiivisestä veroasteesta, joka on maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin. Kunnallis-verotuksessa tehdään vähennyksiä veronalaisista ansiotuloista. Tulosta tehtäviä vähennyk-siä ovat muun muassa matkakustannukset, tulonhankkimiskulut, ansiotulovähennys ja pe-rusvähennys. Tulosta tehtävät vähennykset vähentämällä saadaan verotettava tulo, josta veron määrä lasketaan kunnallisveroprosentin mukaisesti. Tämän jälkeen tehdään vähen-nykset verosta ja näin saadaan maksuunpantavan kunnallisveron määrä. Verosta tehtäviä vähennyksiä ovat muun muassa työtulovähennys, kotitalousvähennys sekä asuntolainan koron alijäämähyvitys. Efektiivinen veroaste -tilastot koskevat tutkimuksen kohteina olevia kuntia eli Kalajokea, Kuusamoa, Oulua ja Pudasjärveä.

Kokonaisvaikutusten määrittämisessä hyödynnetään kohdealueilta saatavaa tutkimustietoa. Kalajoelta (Kauppila 2016g, 2017b), Kuusamosta (Kauppila 2016a, 2016g, 2017b), Oulusta (Kauppila 2016b, 2016g, 2017b) ja Pudasjärveltä (Kauppila 2016c, 2016g, 2017b) julkaistuis-sa tutkimusraporteissa on selvitetty kyseisten alueiden matkailun tulo- ja työllisyyskerrointa. Näitä kertoimia soveltaen lasketaan tutkimusalueiden kokonaismatkailutulo ja kokonais-matkailutyöllisyys.

Aineistojen lähtökohtana on Tilastokeskuksen TOL (2008) -toimialaluokitus (kuva 4). Toimi-alaluokitus on otettava huomioon matkailijoiden rahankäytön menoluokissa, Tilastokeskuk-sen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterissä sekä Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakenne-tlastossa. Sekä matkailijoiden rahankäytön menoluokkien että Tilastokeskuksen tilastojen toimialaluokituksen on vastattava toisiaan, jotta näitä voidaan soveltaa matkailun alueta-loudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa. Kyselylomakkeen menoluokat on täs-mäytettävä TOL (2008) -toimialaluokitukseen, eli menoluokat yhdenmukaistetaan toi-mialoiksi (ks. liite I). Kun tutkimusraportissa tarkastellaan matkailijoiden rahankäyttöä, so-velletaan menoluokka-käsitettä. Sen sijaan yritystoiminnan yhteydessä käytetään toimiala-määritettä.

Kuva 4. Matkailijoiden rahankäytön menoluokkien, Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin sekä Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston keskinäinen suhde ja jäsentyminen TOL (2008) -toimialaluokitukseen.

Matkailijoiden rahankäyttötietojen keräämisen kyselylomakkeen menoluokittaisen ryhmitelyn pitää siis vastata TOL (2008) -toimialaluokitusta. Taulukossa 3 on käyty läpi menoluokkia (Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c) vastaavat Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin toimialaluokat sekä Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakennetilaston toimialaluokat. Yritys- ja toimipaikkarekisterissä toimialaluokitus ilmoitetaan 5-numerotasolla. Palkkarakennetilastoissa toimialaluokitus ilmaistaan puolestaan 3-numerotasolla, minkä vuoksi palkkarakennetilaston luokitus on karkeampi kuin yritys- ja toimipaikkarekisterin. Yritys- ja toimipaikkarekisteristä voidaan valita tapauskohtaisesti virkistys- ja ohjelmapalveluissa, polttoainekuluissa ja korjaamopalveluissa sekä takseissa ja muissa paikallisliikenteen palveluissa sopivin toimialaluokka. Vaihtoehtoisesti on mahdollista valita kaikki ne toimialaluokat, jotka esiintyvät kohdealueella, ja soveltaa näiden toimialojen liikevaihto/henkilöstösuhteen keskiarvoa. Palkkarakennetilaston tapauksessa edellinen toimintamalli pätee virkistys- ja ohjelmapalveluissa sekä polttoainekuluissa ja korjaamopalveluissa. Toimialoittaisessa tarkastelussa huomio kiinnittyy kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioihin kuukaudessa (mediaani). Pienissä aluetalouksissa toimialajakauma on usein suppeahko. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi virkistys- ja ohjelmapalveluissa kaikki taulukossa esitettävät toimialat eivät ole alueella edustettuina. Muu, mikä? -kohdassa käytetään ilmoitetun palvelun toimialoittaista lukuarvoa tai vaihtoehtoisesti kaikkien toimialojen liikevaihto/henkilöstösuhteen keskiarvoa ja kaikkien toimialojen kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden kuukaudessa (mediaani) keskiarvoa.

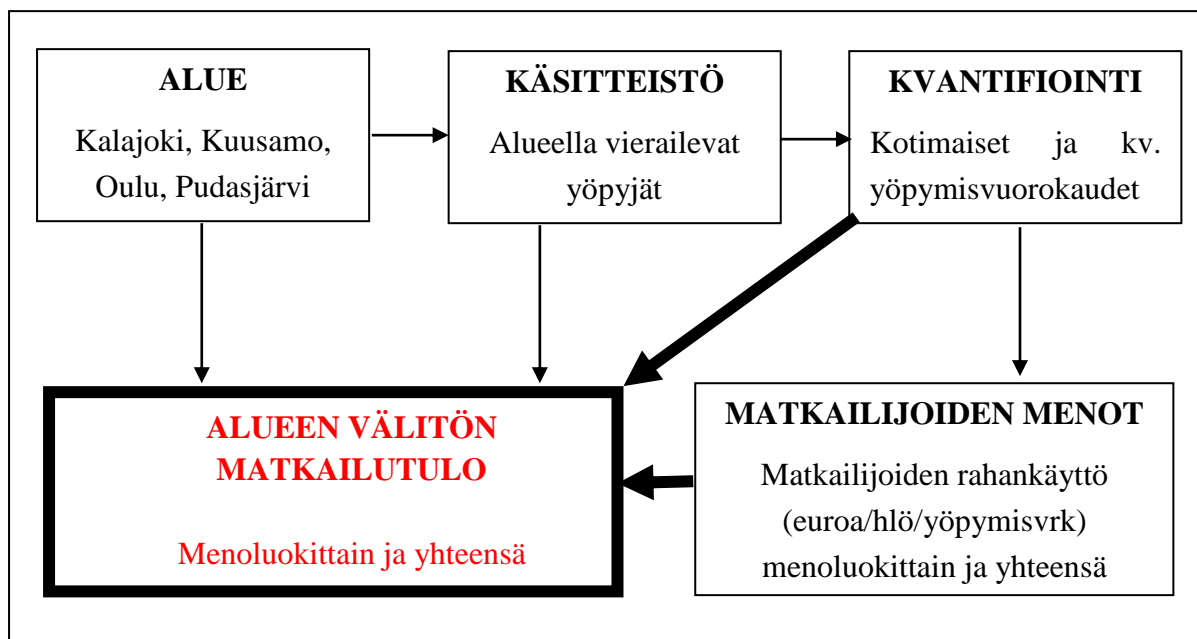
Taulukko 3. Kyselylomakkeen matkailijoiden rahankäytön menoluokkia vastaavat Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin ja palkkarakennetilaston toimialaluokat (Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c; Tilastokeskus 2017c, 2017e; TOL 2008).

Matkailijoiden rahankäytön menoluokka (kyselylomake)	Yritys- ja toimipaikkarekisterin toimialaluokat (TOL 2008)	Palkkarakennetilaston toimialaluokat (TOL 2008)
Majoitus	55: majoitus	55: majoitus
Kahvila- ja ravintolaostokset (sis. huoltoasemien kahvilaostokset)	56: ravitsemistoiminta	56: ravitsemistoiminta
Ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset (marketit, valintamyymälät, kioskit, harrastusvälineet, Alko, matkamuistot, apteekki jne.)	47: vähittäiskauppa, pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa	47: vähittäiskauppa, pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa
Virkistys- ja ohjelmapalvelut kesällä selitteinä: teattereiden, museoiden ja tapahtumien pääsymaksut, huvi- ja teemapuistot, liikuntaharrasteet, ohjelmapalvelut talvella selitteinä: teattereiden, museoiden ja tapahtumien pääsymaksut, kylpylä, huvi- ja teemapuistot, liikuntaharrasteet, hissiliiput, ohjelmapalvelut	79900: varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym. 90010: esittävät taiteet 90020: esittäviä taiteita palveleva toiminta 91020: museoiden toiminta 91030: historiallisten nähtävyyksien, rakennusten vastaavien kohteiden toiminta 91040: kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen toiminta 93110: urheilulaitosten toiminta 93210: huvi- ja teemapuistojen toiminta 93291: hiihto- ja laskettelukeskukset 93299: muualla luokittelematon huvi- ja virkistystoiminta	799: varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym. 900: kulttuuri- ja viihdetoiminta 910: kirjastojen, arkistojen, museoiden ja muiden kulttuurilaitosten toiminta 931: urheilutoiminta 932: huvi- ja virkistystoiminta
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	473: ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa 45201: moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus 45403: moottoripyörien huolto ja korjaus	473: ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa 452: moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus (pl. moottoripyörät) 454: moottoripyörien sekä niiden osien ja varusteiden myynti, huolto ja korjaus
Taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut	49320: taksiliikenne 49310: paikallisliikenne	493: muu maaliikenteen henkilöpalvelut
Autonvuokraus	77110: autojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vuokraus ja leasing	771: moottoriajoneuvojen vuokraus ja leasing
Muu, mikä?	Valittu palvelu/kaikkien toimialojen keskiarvo	Valittu palvelu/kaikkien toimialojen keskiarvo

2.3 Tutkimusmenetelmät

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalli myötäilee alkuvaiheiltaan – välittömän matkailutulon osalta – matkailun taloustutkimuksissa laajalti sovellettua pohjoismaista mallia ja sen menomenetelmää (ks. Matkailun edistämiskeskus 1983). Maassamme on koottu laajat yhteenvedot eri aluetasoilla toteutettujen pohjoismaisen mallin tulomenetelmän (Kauppila 1999) ja menomenetelmän (Kauppila 2001) keskeisistä tuloksista ja esitetty mallit matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamisen yksinkertaistamiseen. Tässä tutkimuksessa siis sovelletaan välittömän matkailutulon laskemisessa pohjoismaisen mallin menomenetelmää, jota kuitenkin täydennetään tilastotiedoilla ja tutkimustiedolla. Ennuste- ja arviointimalli muistuttaa tietyiltä osin niin sanottua Koillismaan mallia (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa kuitenkin täsmennetään ja viedään olemassa olevan tilastotiedon hyödyntämistä pidemmälle kuin Koillismaan mallissa. Lisäksi ennuste- ja arviointimalli perustuu matkailijoiden rahankäyttötietoihin, kun Koillismaan malli pohjautuu yritysten tulonmuodostukseen ja sen jakautumiseen paikalliseen kysyntään ja matkailukysyntään.

Pohjoismaisen mallin menomenetelmässä täytyy aluksi määrittää rajaukset, jotka koskevat tarkasteltavaa aluetta, keskeistä käsitteistöä ja matkailun kvantifiointia (kuva 5). Nämä elementit rajaavat matkailun tutkimuksen vaatimuksia vastaavaksi mitattavaksi kokonaisuudeksi. Tutkimusalue(et) määritetään esimerkiksi poliittis-hallinnollisia aluejakoja noudattaen, jolloin turvataan tarvittavien tilastojen tiedonsaanti. Käsitteistö viittaa siihen, että tarkastelu kohdistuu alueella vieraileviin matkailijoihin, yöpyjiin ja päiväkävijöihin. Kvantifiointi puolestaan käsittää yöpymisvuorokausien ja päiväkäyntien/päiväkävijöiden lukumäärät. Tämän jälkeen kartoitetaan matkailijoiden rahankäyttöä matkailijaotoksen avulla menoluokittain ja matkailijaryhmittäin, segmenteittäin (euroa/hlö/(yöpymis)vrk). Vuorokautiset matkailijamenot yleistetään koko matkailijajoukkoon siten, että ne kerrotaan yöpyjien kohdalla yöpymisvuorokausilla ja päiväkävijöiden tapauksessa kokonaismäärällä. Lopputuloksena saadaan menomenetelmällä mitattu alueen välitön matkailutulo (Matkailun edistämiskeskus 1983). Välittömän matkailutulon määrittäminen on ennuste- ja arviointimallin lähtökohta välittömien työllisyys-, palkkatulo- ja palkkaverotulovaikutusten laskemiselle. On korostettava, että välittömiä työllisyys-, palkkatulo- ja palkkaverotulovaikutuksia sekä välillisiä ja johdettuja tulo-, työllisyys-, palkkatulo- ja palkkaverovaikutuksia ei voida selvittää menomenetelmän avulla. Tässä raportissa tutkimusalueen muodostavat Kalajoki, Kuusamo, Oulu ja Pudasjärvi, käsitteistö kattaa yöpyjät ja kvantifiointi kotimaiset ja kansainväliset yöpymisvuorokaudet, jotka jaetaan vielä lähtöalueittain kansallisuuksiin Pudasjärveä lukuun ottamatta.

Kuva 5. Välittömän matkailutulon muodostuminen pohjoismaista menomenetelmää soveltaen Kalajoella, Kuusamossa, Oulussa ja Pudasjärvellä.

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa lähtötietoina ovat siis empirian kautta saadut matkailijoiden rahankäyttötiedot (euroa/hlö/(yöpymis)vrk). Rahankäytön menoluokittainen jakauma perustuu Tilastokeskuksen TOL (2008) -toimialaluokitukseen. Empirian kautta saadut matkailijoiden rahankäyttötiedot voidaan ryhmitellä segmentteittäin, esimerkiksi matkailukauden (kesä, talvi), lähtömaan (kotimaiset, kansainväliset), viipymän (päiväkävijät, yöpyjät), yöpymiskohteen (hotelli, vuokrattu mökki, oma mökki) tai matkaseurueen mukaan (yksin, kahdestaan puolison/kumppanin kanssa, perheen kanssa, ystävien/työkavereiden kanssa). Yöpymisvuorokaudet lasketaan kertomalla yöpyjämäärä viipymällä.

Välitön matkailutulo (alv:ton) perustuu siihen, että matkailijoiden rahankäyttötiedot yhdistetään arvioituun/tavoiteltuun matkailijamäärään. Kuten edellä on todettu, toimialoittainen välitön matkailutulo saadaan kertomalla matkailijoiden rahankäyttötiedot menoluokittain (euroa/hlö/(yöpymis)vrk) arvioiduilla/tavoitelluilla matkailijamäärällä (yöpymisvuorokaudet ja päiväkäynnit). On huomattava, että matkailijoiden rahankäytöstä on puhdistettava arvonlisävero, koska välitön matkailutulo ilmoitetaan arvonlisäverottomana. Arvonlisävero voidaan poistaa hyödyntämällä Verohallinnon (2017) ilmoittamia arvonlisäverokantoja. Suomessa on käytössä kolme arvonlisäverokantaa:

- yleinen verokanta 24 prosenttia: useimmat tavarat ja palvelut
- 14 prosenttia alennettu verokanta: elintarvikkeet, rehu, ravintola- ja ateriapalvelut
- 10 prosenttia alennettu verokanta: kirjat, lääkkeet, liikuntapalvelut, elokuvanäytökset, kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien sisäänpääsy, henkilökuljetus, majoituspalvelut ja televisio- ja yleisradiotoiminnasta saadut korvaukset

Laskemalla yhteen toimialoittaiset matkailutulot saadaan välitön kokonaismatkailutulo.

Välitön matkailutyöllisyys (htv.) saadaan Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin avulla. TOL (2008) -toimialaluokitukseen pohjautuen toimialoittainen välitön matkailutulo jaetaan toimialoittaisella liikevaihto/henkilöstö-suhteella. Kun toimialoittaiset työllisyysvaikutukset lasketaan yhteen, muodostuu välitön kokonaismatkailutyöllisyys.

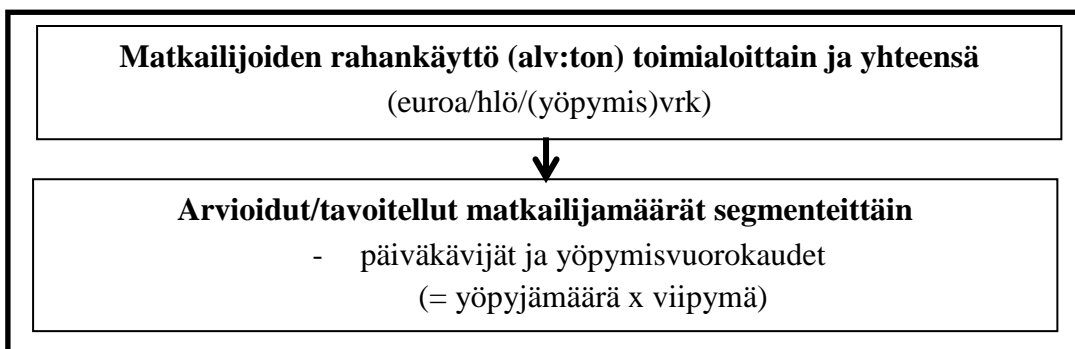
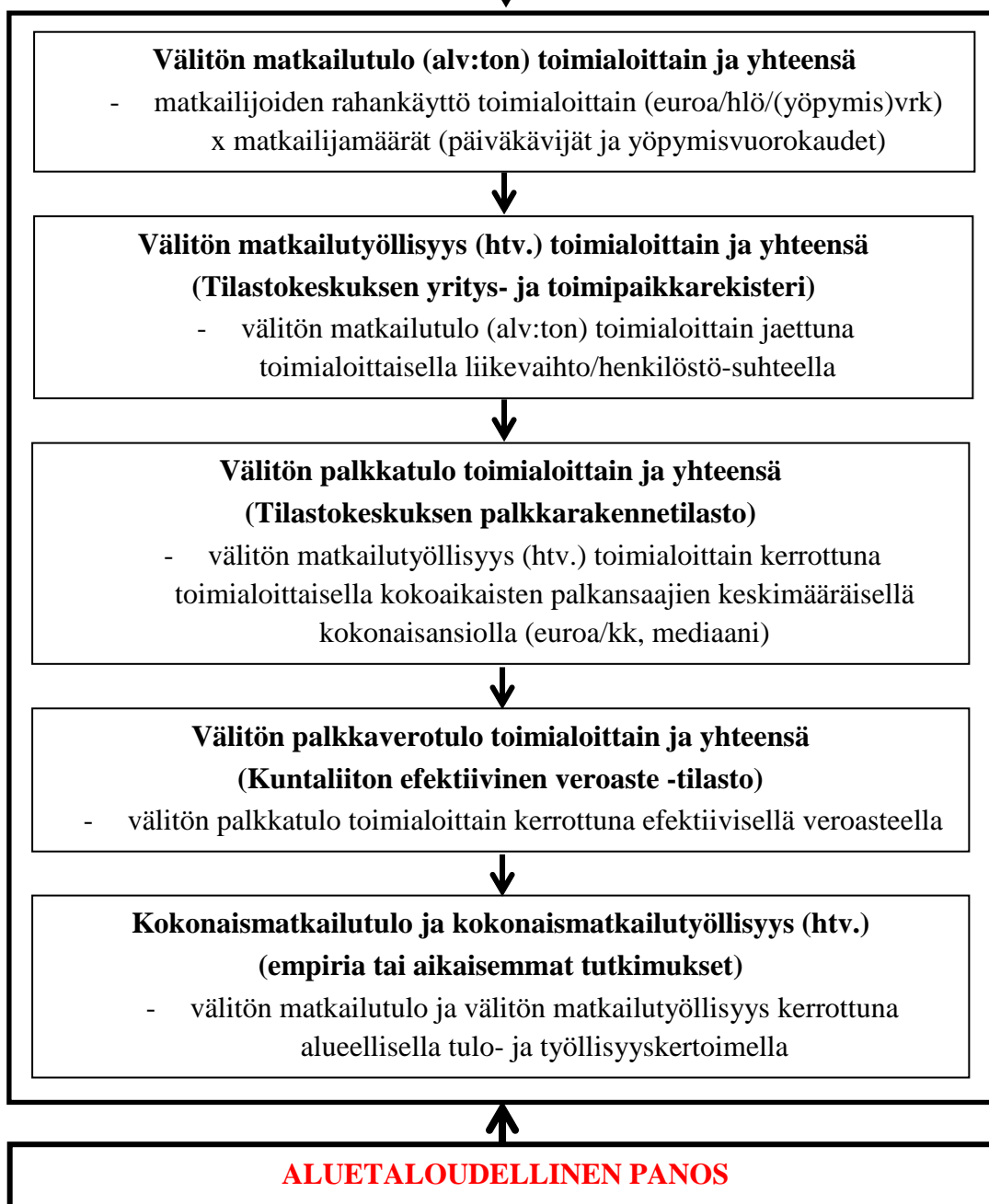
Välitön palkkatulo saadaan Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakenne-tilastojen avulla. TOL (2008) -toimialaluokitukseen tukeutuen toimialoittaiset keskimääräiset kuukausiansiot lasketaan siten, että toimialoittainen välitön matkailutyöllisyys (htv.) kerrotaan toimialan kuukausiansiolla (mediaani). On huomattava, että palkkarakenne-tilastoissa tarkin taso on 3-numerotaso, kun se yritys- ja toimipaikkarekisterissä on 5-numerotaso. Tästä johtuen palkkatiedot ovat ylemmällä tasolla kuin yritys- ja toimipaikkarekisterissä. Näin ollen palkkarakenne-tilastoissa joudutaan tyytymään yleisempään tietoon kuin yritys- ja toimipaikkarekisterin tapauksessa. Toimialoittaiset kokonaiskuukausiansiot kerrotaan 12,5:llä, jotta saadaan toimialan yhden henkilötyövuoden kokonaisvuosiansio lomarahoineen. Kokonaisvuosiansiot kerrotaan toimialoittaisilla henkilötyövuosilla, ja lopputulemana muodostuu toimialoittainen palkkatulo. Laskemalla yhteen toimialoittaiset palkkatulot saadaan välitön kokonaispalkkatulo.

Välitön palkkaverotulo pohjautuu Kuntaliiton (2017) efektiivinen veroaste -tilastoihin. Toimialoittainen välitön palkkaverotulo saadaan kertomalla välitön palkkatulo Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven efektiivisellä veroasteella. Kun toimialoittaiset palkkaverotulot laskettiin yhteen, lopputulemana muodostuu välitön kokonaispalkkaverotulo.

Kokonaismatkailutulo saadaan kertomalla välitön matkailutulo alueellisella tulokertoimella ja **kokonaismatkailutyöllisyys** (htv.) kertomalla välitön matkailutyöllisyys (htv.) alueellisella työllisyyskertoimella. Jos tulo- ja työllisyyskerrointa ei ole saatavissa empiirisesti alueelta, niiden määrittämisessä tukeudutaan tutkimuskirjallisuuteen (esim. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e; Kauppila & Järviluoma 2016). **Kokonaispalkkatulon** ja **kokonaispalkkaverotulon** kohdalla menetellään kuten välittömän palkkatulon ja välittömän palkkaverotulon kohdalla. Kerrannaisvaikutuksissa sovelletaan Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakenne-tilastojen kokoajaisten palkansaajien keskimääräisessä kokonaisansiossa kaikkien toimialojen maakunnallista keskiarvoa (mediaani).

Edellä esitettyjä matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia, tuotoksia, on mahdollista verrata aluetaloudellisiin panostuksiin. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin laskentatapa on avattu yksityiskohtaisesti kuvassa 6. Kuten aikaisemmin on todettu, ennen prosessimallin toteuttamista on kuitenkin määritettävä tutkimusalue, käsitteistö ja sovittava kvantifioinnista.

On syytä korostaa, että ennuste- ja arviointimallin matkailutyöllisyydessä ei ole otettu huomioon mahdollisia vuotoja aluetaloudesta henkilötyövuosien, palkkatulon ja palkkaverotulon osalta. Esimerkiksi vuonna 2000 työllisyysvuoto oli Sotkamossa noin 10 prosenttia ja verotulovuoto noin seitsemän prosenttia (Juntheikki 2002), kun vuonna 2003 työllisyysvuoto oli Kuusamossa noin kahdeksan prosenttia ja verotulovuoto noin 16 prosenttia (Juntheikki & Korhonen 2005). Vuodot laskettiin välittömästä työllisyydestä ja välittömistä palkkaverotuloista.

LÄHTÖTIEDOT: EMPIRIA JA ARVIOT/TAVOITTEET**ALUETALOUDELLINEN TUOTOS**

Kuva 6. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin menetelmä.

3 MATKAILUN ALUETALOUDELLISET VAIKUTUKSET: ENNUSTE- JA ARVIOINTIMALLIN SOVELTAMINEN

3.1 Malliin vaadittavat tiedot

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa tarvitaan seuraavia parametreja:

- *rahankäyttö menoluokittain (euroa/hlö/(yöpymis)vrk) ja matkailijasegmenteittäin*
- *arvoidut/tavoitellut matkailijamäärät segmenteittäin*
- *Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin toimialoittaiset liikevaihto/henkilöstö-suhteet (euroa/htv.)*
- *Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston toimialoittaiset kokonaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani)*
- *Kuntaliiton efektiivinen veroaste -tiedot*
- *matkailun alueellinen tulo- ja työllisyyskerroin*

Kuten aikaisemmin on todettu, matkailijoiden rahankäyttö voidaan esittää esimerkiksi matkailukauden (kesä, talvi), lähtömaan (kotimaiset, kansainväliset), viipymän (päiväkävijät, yöpyjät), yöpymiskohteen (hotelli, vuokrattu mökki, oma mökki) tai matkaseurueen mukaan (yksin, kahdestaan puolison/kumppanin kanssa, perheen kanssa, ystävien/työkavereiden kanssa), mutta käsillä olevassa raportissa tarkastelu kohdistuu kotimaisiin ja kansainvälisiin yöpymisvuorokausiin. Käsitteellisesti välitön matkailumeno, matkailijoiden kulutus, sisältää arvonlisäveron, kun välittömästi matkailutulosta, matkailun aikaansaamasta liikevaihdon kasvusta yrityksille, on puhdistettu arvonlisävero. Arvonlisäveron poistaminen voidaan tehdä joko suoraan rahankäyttötiedoista tai välittömästi matkailumenosta.

Tutkimusalueiden arvoidut/tavoitellut matkailijamäärät segmenteittäin saatiin paikallisilta matkailutoimijoilta. He ilmoittivat kotimaiset ja kansainväliset yöpymisvuorokaudet, joita alueilla tavoitellaan tietyssä vuonna. Mikäli mahdollista, kansainväliset yöpymisvuorokaudet jaettiin vielä kansallisuuksittain. On syytä korostaa, että paikallisten matkailutoimijoiden ilmoittamat yöpymisvuorokaudet ovat tavoitteita, joita kohti pyritään erilaisilla kehittämistoimilla. Tavoitteet voivat toteutua, ne voivat ylittyä tai niitä ei saavuteta tarkasteluajanjaksoilla. Tavoitteita peilataan alueiden Tilastokeskuksen virallisiin yöpymisvuorokausiin lähtötason ollessa vuosi 2016 (ks. Visit Finland 2017b). Edelliseen vedoten kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötiedot kohdistuvat nimenomaan tilastoinnissa olevien majoituskohteiden yöpymisiin, jolloin esimerkiksi omissa, yrityksen tai yhteisön loma-asunnoissa yöpymiset

sekä sukulaisten/tuttavien luona yöpymiset rajautuvat tarkastelun ulkopuolelle (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Pelkistäen tässä raportissa esitettävällä matkailun alue-taloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallilla muunnetaan tutkimusalueiden yöpymisvuorokausitavoitteet talousvaikutusennusteiksi, euroiksi ja henkilötyövuosiksi.

Kalajoella kyselytutkimuksessa (Järviluoma 2017a) tilastoinnin piiriin kuuluvista kotimaisista matkailijoista 47 prosenttia yöpyi hotellissa, Kuusamossa (Järviluoma 2017b) 68 prosenttia ja Oulussa (Järviluoma 2017c) 82 prosenttia. Ainostaan Kuusamosta oli saatavissa tätä tutkimusraporttia varten tietoa Tilastokeskuksen kotimaisten yöpymisvuorokausien jakautumisesta hotellien ja muiden majoitusliikkeiden kesken. Vuonna 2016 Kuusamon virallisista kotimaisista yöpymisistä 51 prosenttia kohdistui hotelleihin (Visit Finland 2017b), kun puolestaan Kuusamon tilastointiin kuuluvasta majoituskapasiteetista (vuodepaikoista) 45 prosenttia oli hotelleissa (Tilastokeskus 2017f). Edellisiin viitaten Kuusamon kyselytutkimuksessa tilastoinnissa olevista majoituskohteista hotelleissa yöpyi hieman enemmän kotimaisia matkailijoita kuin alueen kapasiteetti ja sen käyttö olettaisivat. Vastaavasti vuonna 2016 Kalajoella kapasiteetista (vuodepaikoista) 27 prosenttia kohdistui hotelleihin, Oulussa 90 prosenttia ja Pudasjärvellä 30 prosenttia (Tilastokeskus 2017f). Kapasiteetin jakautumiseen vedoten Kalajoen kyselytutkimuksessa tilastoinnin piirissä yöpyvistä liian suuri osuus oli hotelliyöpyjiä, kun Oulussa suhde oli kuta kuinkin tasapainossa. Toisaalta on painotettava, että kapasiteetin käyttö voi poiketa kapasiteetista, vaikka Kuusamon kohdalla ne vastasivatkin hyvin toisiaan. Majoituskohteella on vaikutusta matkailijoiden rahankäyttöön (euroa/hlö/yöpymisvrk) – se on suurin hotelliyöpyjillä (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d).

Kalajoen (Järviluoma 2017a), Kuusamon (Järviluoma 2017b) ja Oulun (Järviluoma 2017c) empiiristen matkailija-aineistojen tiedot koskevat vuosia 2016 ja 2017, Visit Finlandin matkailijatutkimus vuotta 2016 (Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017), Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisteri vuotta 2015, Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakenne-tilastot vuotta 2015 ja Kuntaliiton (2017) efektiivinen veroaste -tilastot vuotta 2016. Seuraavaksi esitettävät Kalajoen, Kuusamon, Oulun ja Pudasjärven matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallien tulokset ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa. Yritys- ja toimipaikkarekisterin sekä palkkarakennetilastojen vuoden 2015 rahanarvoa ei ole tarpeellista muuntaa vuoden 2016 rahanarvoon Tilastokeskuksen (2017g) elinkustannusindeksillä, sillä rahanarvonmuuntokerroin on 1,00 (saldoluku 1913/saldoluku 1906).

3.2 Case Kalajoki

Vuoden 2016 kesällä ja 2017 talvella kotimaiset matkailijat kuluttivat Kalajoella yhteensä lähes 80 euroa/henkilö/yöpymisvuorokausi (taulukko 4). Kulutus kohdistui lähinnä majoitukseen, ravitsemistoimintaan sekä vähittäiskauppaan mutta myös virkistys- ja ohjelmopal-

veluihin (Järviluoma 2017a). On huomattava, että menoluokassa ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostoksissa sovelletaan arvonlisäverokantojen 24 prosenttia (yleinen verokanta) ja 14 prosenttia (elintarvikkeiden verokanta) keskiarvoa eli 19 prosenttia (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 4. Kalajoen kotimaisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuosina 2016–2017 (Järviluoma 2017a; Verohallinto 2017).

Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%t
Majoitus	38,53	35,03	10
Kahvila- ja ravintolaostokset	17,24	15,12	14
Ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset	10,26	8,62	19
Virkistys- ja ohjelmopalvelut	8,15	7,41	10
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	4,94	3,98	24
Taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut	0,20	0,18	10
Autonvuokraus	0,03	0,02	24
Muu, mikä?	0,49	0,40	24
YHTEENSÄ	79,84	70,76	

Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötiedot Suomessa menoluokittain saatiin Visit Finlandin matkailijatutkimuksesta (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Matkailijatutkimuksessa rahankäyttötiedot jaetaan kolmeen menoluokkaan: ennakkokulut, tuoteostot ja palvelut. Ennakkokulut sisältävät ennakkoon ostettuja palveluita, kuten majoitus, autonvuokraus, pääsymaksut jne. Tuoteostot käsittävät puolestaan ostokset ja elintarvikkeet, kun palvelut kattavat majoituksen, ravintolat ja kahvilat, liikkumisen, kulttuuripalvelut, huvipalvelut ja muut. Tiedot koskevat vuotta 2016, ja niissä on otettu huomioon sekä kesä- että talvimatkailijat – kyse on siten keskimääräisestä vuositason kulutuksesta. Rahankäyttötietoja on saatavissa kansallisuuksittain.

Kalajoen näkökulmasta tärkeimmät lähtöalueet ja kansallisuudet ovat Norja, Ruotsi, Venäjä, Saksa, Japani, Kiina ja muut maat (Latvia, Puola, Tanska, Viro ja muu työperäinen) (Anttila 2017). Muiden maiden kohdalla matkailijoiden rahankäytössä sovelletaan kaikkien maiden keskiarvoa (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Vuonna 2016 venäläisten rahankäyttö (euroa/hlö/yöpymisvrk) oli suurin ja ruotsalaisten pienin (taulukko 5). Ennakkokuluissa sovelletaan majoituksen (10 %), autonvuokrauksen (24 %) ja pääsymaksujen (10 %) keskiarvoa eli 15 prosentin arvonlisäverokantaa, tuoteostoissa ostosten (24 %) ja elintarvikkeiden (14 %) keskiarvoa eli 19 prosentin arvonlisäverokantaa ja palveluissa majoituksen (10 %), ravintoloiden ja kahviloiden (14 %), liikkumisen (10 %), kulttuuri- ja huvipalveluiden (10 %) sekä muut (24 %) keskiarvoa eli 14 prosentin arvonlisäverokantaa (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 5. Kansainvälisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuonna 2016 (Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017; Verohallinto 2017).

Lähtöalue/kansallisuus	Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%
Norja	Ennakkokulut	15,58	13,55	15
	Tuoteostot	16,28	13,68	19
	Palvelut	58,60	51,40	14
	YHTEENSÄ	90,46	78,63	
Ruotsi	Ennakkokulut	6,94	6,03	15
	Tuoteostot	14,44	12,13	19
	Palvelut	34,17	29,97	14
	YHTEENSÄ	55,55	48,13	
Venäjä	Ennakkokulut	18,89	16,43	
	Tuoteostot	140,00	117,65	15
	Palvelut	34,44	30,21	19
	YHTEENSÄ	193,33	164,29	14
Saksa	Ennakkokulut	13,56	11,79	
	Tuoteostot	11,86	9,97	15
	Palvelut	37,80	33,16	19
	YHTEENSÄ	63,22	54,92	14
Japani	Ennakkokulut	39,71	34,53	
	Tuoteostot	34,12	28,67	15
	Palvelut	75,29	66,04	19
	YHTEENSÄ	149,12	129,24	14
Kiina	Ennakkokulut	58,46	50,83	
	Tuoteostot	43,46	36,52	15
	Palvelut	79,04	69,33	19
	YHTEENSÄ	180,96	156,68	14
Muut maat (Latvia, Puola, Tanska, Viro ja muu työperäinen)	Ennakkokulut	18,38	15,98	
	Tuoteostot	27,30	22,94	15
	Palvelut	41,85	36,71	19
	YHTEENSÄ	87,53	75,63	14

Kalajoen paikallisilta matkailutoimijoilta (Anttila 2017) saatiin kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuoteen 2027 (taulukko 6). Kalajoella tavoitellaan vuodesta 2016 vuoteen 2027 (11 vuotta) kotimaisissa yöpymisvuorokausissa lisäystä 188 000 vuorokautta (79 prosenttia) reilun viiden prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuoteen 2027 lisäystä 48 274 vuorokautta (287 prosenttia) noin 10 prosentin vuotuisella kasvulla. Suurimmat kasvutavoitteet ovat ruotsalaisissa, norjalaisissa ja japanilaisissa matkailijoissa.

Taulukko 6. Kalajoen kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2027 (Anttila 2017). Lähtötasona Tilastokeskuksen viralliset yöpymisvuorokaudet vuonna 2016 (ks. Visit Finland 2017b).

Lähtöalue/kansallisuus	Yöpymisvuorokausien lisäys vuodesta 2016 vuoteen 2027
Kotimaiset yhteensä	+188 000
Kansainväliset yhteensä	+48 274
- Norja	+9 426
- Ruotsi	+11 873
- Venäjä	+6 835
- Saksa	+3 562
- Japani	+7 496
- Kiina	+5 987
- muut maat (Latvia, Puola, Tanska, Viro ja muu työperäinen)	+3 095

Aikaisemmin on tuotu esille, että matkailijoiden kyselylomakkeen menoluokat sekä Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin että Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakennetilan toimialaluokat on täsmäytettävä (ks. taulukko 3). Kunnassa on oltava yritys-toimintaa kyseisellä toimialalla (vähintään yksi toimipaikka), jotta se otetaan huomioon toimialakohtaisessa liikevaihto/henkilöstö-suhteessa ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioissa. Lopulliset toimialoittaiset luvut muodostetaan mukana olevien toimialojen keskiarvona. Kalajoen tapauksessa tarkastelu ulottuu seuraaville toimialoille (ks. Tilastokeskus 2017c, 2017e):

- *majoitus*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 55), palkkarakennetilasto (toimiala 55)
- *ravitsemistoiminta*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 56), palkkarakennetilasto (toimiala 56)
- *ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 47), palkkarakennetilasto (toimiala 47)
- *virkestys- ja ohjelmapalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 79900, 90010, 90020, 93110, 93210 ja 93299), palkkarakennetilasto (toimialat 799, 900, 931 ja 932)
- *polttoainekulut ja korjaamopalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 45201, 45403 ja 473), palkkarakennetilasto (toimialat 452, 454 ja 473)
- *taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 49320), palkkarakennetilasto (toimiala 493)
- *autonvuokraus*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 77110), palkkarakennetilasto (toimiala 771)

- *muu, mikä?:* yritys- ja toimipaikkarekisteri (kaikki toimialat), palkkarakennetilasto (kaikki toimialat)

Taulukossa 7 ilmoitetaan Kalajoen matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot. Matkailijoiden rahankäytön menoluokat on täsmäytetty Kalajoen matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -selvityksen toimialaluokitukseen (ks. Näpänkangas 2016). Majoitus- ja ravitsemistoiminta on kuitenkin jaettu kahteen toimialaluokkaan, majoitukseen ja ravitsemistoimintaan, kun niitä on käsitelty edellä mainitussa selvityksessä yhtenä kokonaisuutena. Tämä johtuu siitä, että matkailijoiden kyselylomakkeessa majoitus ja ravitsemistoiminta olivat omina menoluokkina. Liikenne-toimiala sisältää menoluokat taksit, muut paikallisliikenteen palvelut ja autonvuokraus. Kyselylomakkeen Muu, mikä? -menoluokka on korvattu Muut toimialat -toimialaluokalla. On huomioitava, että Kalajoen kohdalla Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisteristä ei ole saatavissa tietoja paikallistasolta toimialoilta 45403, 49320, 77110, 90010, 90020, 93110, 93210 ja 93299. Näin ollen joudutaan tyytymään ylempien aluetasojen tietoihin. Toimialojen 45403, 49320, 90010 ja 93110 tiedot ovat Ylivieskan seutukunnasta, toimialojen 77110, 93210 ja 93299 Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta ja toimialan 90020 valtakunnantasolta (ks. Tilastokeskus 2017c, 2017d). Palkkatiedot ovat valtakunnallisia (ks. Tilastokeskus 2017e).

Taulukko 7. Kalajoen matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017d, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Majoitus	167 400	2 422
Ravitsemistoiminta	81 100	2 234
Vähittäiskauppa	321 700	2 354
Virkistys- ja muut palvelut	142 067	2 653
Korjaamo- ja huoltamatoiminta	316 167	2 492
Liikenne	130 650	3 103
Muut toimialat	155 600	2 963

Kalajoella kansainvälisten matkailijoiden kohdalla ennakkokuluissa sovelletaan edellä olevan taulukon 7 majoituksen, liikenteen (autonvuokraus) sekä virkistys- ja muiden palveluiden (pääsymaksut jne.) toimialoittaisten liikevaihto/henkilöstö-suhdelukujen ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvoa (taulukko 8). Tuoteostoissa hyödynnetään ostojen ja elintarvikkeiden kohdalla vähittäiskaupan lukuja. Palveluissa puolestaan käytetään majoituksen, ravitsemistoiminnan (ravintolat ja kahvilat), liikenteen (liikkuminen), virkistys-

ja muiden palveluiden (kulttuuripalvelut ja huvipalvelut) sekä kaikkien toimialojen (muut) keskiarvoa.

Taulukko 8. Kalajoen kansainvälisten matkailijoiden ennakkokuluissa, tuoteostoissa ja palveluissa sovelletut liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017d, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Ennakkokulut	146 706	2 726
Tuoteostot	321 700	2 354
Palvelut	135 363	2 675

Vuonna 2016 Kalajoen nimellinen veroaste oli 20,00 prosenttia. Kunnan efektiivinen veroaste oli puolestaan 13,55 prosenttia (Kuntaliitto 2017).

Kerrannais- ja kokonaisvaikutukset voidaan ennustaa soveltamalla aikaisemmissa Kalajokea koskevissa tutkimuksissa käytettyjä tulo- ja työllisyyskertoimia. Kalajoella on käytetty matkailun tulokerrointa 1,25 ja työllisyyskerrointa 1,2 (Kauppila 2016g, 2017b). Kerrannaisvaikutusten verotulon määrittämisessä sovelletaan Pohjois-Pohjanmaan kokoaikaisten palkansaajien keskimääräistä kuukausiansiotietoa (mediaani): vuonna 2015 se oli 2 889 euroa (Tilastokeskus 2017e).

Seuraavaksi esitetään esimerkkisovellus Kalajoen matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin käytöstä suunnittelutilanteessa. Malliin vaadittavat tiedot ovat seuraavat:

Matkailijoiden rahankäyttö: taulukot 4 ja 5

Arvoidut/tavoitellut matkailijamäärät: taulukko 6

Toimialoittaiset liikevaihto/henkilöstö-suhteet: taulukot 7 ja 8

Toimialoittaiset kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot: taulukot 7 ja 8

Kalajoen efektiivinen veroaste: 13,55 prosenttia

Kalajoen tulo- ja työllisyyskerroin: tulokerroin 1,25 ja työllisyyskerroin 1,2

Mikäli Kalajoen kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2027 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa noin 13,3 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä reilu 90 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa lähes 2,8 miljoonaa euroa ja välitöntä palkkaverotuloa yli 370 000 euroa (taulukko 9). Talousvaikutukset painottuisivat erityisesti majoitukseen ja ravitsemistoimintaan.

Taulukko 9. Kalajoen kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2027. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Majoitus	6 585 640,00	39,34	1 191 018,50	161 383,01
Ravitsemistoiminta	2 842 560,00	35,05	978 771,25	132 623,50
Vähittäiskauppa	1 620 560,00	5,04	148 302,00	20 094,92
Virkistys- ja muut palvelut	1 393 080,00	9,81	325 324,13	44 081,42
Korjaamo- ja huoltamotoiminta	748 240,00	2,37	73 825,50	10 003,36
Liikenne	37 600,00	0,29	11 248,38	1 524,15
Muu, mikä?	75 200,00	0,48	17 778,00	2 408,92
YHTEENSÄ	13 302 880,00	92,38	2 746 267,75	372 119,28

Mikäli Kalajoen kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2027 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa miltei 4,8 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä lähes 30 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa vajaa miljoona euroa ja välitöntä palkkaverotuloa yli 120 000 euroa (taulukko 10). Talousvaikutukset kohdistuisivat ennen muuta palveluihin ja tuoteostoihin. Kansainvälisten matkailijoiden kulutusta ei voitu jakaa yhtä yksityiskohtaisesti toimialaluokkiin kuin kotimaisten matkailijoiden kohdalla.

Taulukko 10. Kalajoen kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2027. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Ennakkokulut	966 225,71	6,59	224 554,25	30 427,10
Tuoteostot	1 617 172,92	5,03	148 007,75	20 055,05
Palvelut	2 188 663,48	16,18	541 018,75	73 308,04
YHTEENSÄ	4 772 062,11	27,80	913 580,75	123 790,19

Mikäli Kalajoen kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2027 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän yhteensä välitöntä matkailutuloa yli 18 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä noin 120 henkilötyövuotta, koko-

naismatkailutuloa miltei 22,6 miljoonaa euroa, kokonaismatkailutyöllisyyttä reilu 140 henkilötyövuotta ja kokonaispalkkaverotuloa yli 610 000 euroa (taulukko 11). Työllisyydessä, palkkatulossa ja palkkaverotulossa ovat mukana vuodot aluetaloudesta. Vuoden 2015 Kalajoen matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi noin 61 prosentin kasvua kunnan matkailutuloon ja noin 57 prosentin kasvua kunnan matkailutyöllisyyteen vuonna 2027. Kyseisenä vuonna Kalajoen ennustettu välitön matkailutulo olisi noin 48 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 332 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 60 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 400 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Taulukko 11. Kalajoen kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien lisäysten ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) vuonna 2027. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Indikaattori	Euroa tai henkilötyövuotta
Välitön matkailutulo	18 074 942,11 euroa (alv:ton)
Välitön matkailutyöllisyys	120,18 htv.
Välitön palkkatulo	3 659 848,50 euroa
Välitön palkkaverotulo	495 909,47 euroa
Kokonaismatkailutulo (kerroin 1,25)	22 593 677,64 euroa
Kokonaismatkailutyöllisyys (kerroin 1,2)	144,22 htv.
Kokonaispalkkaverotulo	613 543,05 euroa

3.3 Case Kuusamo

Vuoden 2016 kesällä ja 2017 talvella kotimaiset matkailijat kuluttivat Kuusamossa yhteensä yli 100 euroa/henkilö/yöpymisvuorokausi (taulukko 12). Kulutus kohdistui lähinnä majoitukseen, ravitsemistoimintaan sekä vähittäiskauppaan. Toisaalta kulutusta suuntautui myös polttoainekuluihin ja korjaamopalveluihin sekä virkistys- ja ohjelmapalveluihin (Järviluoma 2017b). On huomattava, että menoluokassa ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostoksissa sovelletaan arvonlisäverokantojen 24 prosenttia (yleinen verokanta) ja 14 prosenttia (elintarvikkeiden verokanta) keskiarvoa eli 19 prosenttia (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 12. Kuusamon kotimaisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuosina 2016–2017 (Järviluoma 2017b; Verohallinto 2017).

Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%
Majoitus	45,19	41,08	10
Kahvila- ja ravintolaostokset	24,81	21,76	14
Ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset	16,91	14,21	19
Virkistys- ja ohjelmapalvelut	5,33	4,85	10
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	8,80	7,10	24
Taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut	0,71	0,65	10
Autonvuokraus	0,02	0,02	24
Muu, mikä?	0,83	0,67	24
YHTEENSÄ	102,60	90,34	

Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötiedot Suomessa menoluokittain saatiin Visit Finlandin matkailijatutkimuksesta (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Matkailijatutkimuksessa rahankäyttötiedot jaetaan kolmeen menoluokkaan: ennakkokulut, tuoteostot ja palvelut. Ennakkokulut sisältävät ennakkoon ostettuja palveluita, kuten majoitus, autonvuokraus, pääsymaksut jne. Tuoteostot käsittävät puolestaan ostokset ja elintarvikkeet, kun palvelut kattavat majoituksen, ravintolat ja kahvilat, liikkumisen, kulttuuripalvelut, huvipalvelut ja muut. Tiedot koskevat vuotta 2016, ja niissä on otettu huomioon sekä kesä- että talvimatkailijat – kyse on siten keskimääräisestä vuositason kulutuksesta. Rahankäyttötietoja on saatavissa kansallisuuksittain.

Kuusamon näkökulmasta tärkeimmät lähtöalueet ja kansallisuudet ovat Sveitsi, Saksa, Venäjä, Kiina ja Japani (Lindfors 2017). Vuonna 2016 venäläisten rahankäyttö (euroa/hlö/yöpymisvrk) oli suurin ja saksalaisten pienin (taulukko 13). Ennakkokuluissa sovelletaan majoituksen (10 %), autonvuokrauksen (24 %) ja pääsymaksujen (10 %) keskiarvoa eli 15 prosentin arvonlisäverokantaa, tuoteostoissa ostosten (24 %) ja elintarvikkeiden (14 %) keskiarvoa eli 19 prosentin arvonlisäverokantaa ja palveluissa majoituksen (10 %), ravintoloiden ja kahviloiden (14 %), liikkumisen (10 %), kulttuuri- ja huvipalveluiden (10 %) sekä muut (24 %) keskiarvoa eli 14 prosentin arvonlisäverokantaa (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 13. Kansainvälisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuonna 2016 (Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017; Verohallinto 2017).

Lähtöalue/kansallisuus	Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%
Sveitsi	Ennakkokulut	34,26	29,79	15
	Tuoteostot	22,59	18,98	19
	Palvelut	58,52	51,33	14
	YHTEENSÄ	115,37	100,10	
Saksa	Ennakkokulut	13,56	11,79	15
	Tuoteostot	11,86	9,97	19
	Palvelut	37,80	33,16	14
	YHTEENSÄ	63,22	54,92	
Venäjä	Ennakkokulut	18,89	16,43	15
	Tuoteostot	140,00	117,65	19
	Palvelut	34,44	30,21	14
	YHTEENSÄ	193,33	164,29	
Kiina	Ennakkokulut	58,46	50,83	15
	Tuoteostot	43,46	36,52	19
	Palvelut	79,04	69,33	14
	YHTEENSÄ	180,96	156,68	
Japani	Ennakkokulut	39,71	34,53	15
	Tuoteostot	34,12	28,67	19
	Palvelut	75,29	66,04	14
	YHTEENSÄ	149,12	129,24	

Kuusamon paikallisilta matkailutoimijoilta (Lindfors 2017) saatiin kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuoteen 2018 (taulukko 14). Kuusamossa tavoitellaan vuodesta 2016 vuoteen 2018 (kaksi vuotta) kotimaisissa yöpymisvuorokausissa lisäystä 17 459 vuorokautta (neljä prosenttia) kahden prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuoteen 2018 lisäystä 37 083 vuorokautta (32 prosenttia) 15 prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisten yöpymisvuorokausien (37 083) lisäys jaetaan tasaisesti edellä mainittujen viiden lähtöalueiden kansallisuuksien kesken. Näin ollen jokaiselle matkailijasegmentille jyvittyy 7 417 yöpymisvuorokautta.

Taulukko 14. Kuusamon kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2018 (Lindfors 2017). Lähtötasona Tilastokeskuksen viralliset yöpymisvuorokaudet vuonna 2016 (ks. Visit Finland 2017b).

Lähtöalue/kansallisuus	Yöpymisvuorokausien lisäys vuodesta 2016 vuoteen 2018
Kotimaiset yhteensä	+17 459
Kansainväliset yhteensä	+37 083
- Sveitsi	+7 417
- Saksa	+7 417
- Venäjä	+7 417
- Kiina	+7 417
- Japani	+7 417

Aikaisemmin on tuotu esille, että matkailijoiden kyselylomakkeen menoluokat sekä Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin että Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakennetilan toimialaluokat on täsmäytettävä (ks. taulukko 3). Kunnassa on oltava yritys-toimintaa kyseisellä toimialalla (vähintään yksi toimipaikka), jotta se otetaan huomioon toimialakohtaisessa liikevaihto/henkilöstö-suhteessa ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioissa. Lopulliset toimialoittaiset luvut muodostetaan mukana olevien toimialojen keskiarvona. Kuusamon tapauksessa tarkastelu ulottuu seuraaville toimialoille (ks. Tilastokeskus 2017c, 2017e):

- *majoitus*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 55), palkkarakennetilasto (toimiala 55)
- *ravitsemistoiminta*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 56), palkkarakennetilasto (toimiala 56)
- *ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 47), palkkarakennetilasto (toimiala 47)
- *virkistys- ja ohjelmapalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 79900, 93110, 93291 ja 93299), palkkarakennetilasto (toimialat 799, 931 ja 932)
- *polttoainekulut ja korjaamopalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 45201 ja 473), palkkarakennetilasto (toimialat 452 ja 473)
- *taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 49320), palkkarakennetilasto (toimiala 493)
- *autonvuokraus*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 77110), palkkarakennetilasto (toimiala 771)
- *muu, mikä?:* yritys- ja toimipaikkarekisteri (kaikki toimialat), palkkarakennetilasto (kaikki toimialat)

Taulukossa 15 ilmoitetaan Kuusamon matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot. Matkailijoiden rahankäytön menoluokat on täsmäytetty Kuusamon matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -selvityksen toimialaluokitukseen (ks. Kauppila 2016a). Majoitus- ja ravitsemistoiminta on kuitenkin jaettu kahteen toimialaluokkaan, majoitukseen ja ravitsemistoimintaan, kun niitä on käsitelty edellä mainitussa selvityksessä yhtenä kokonaisuutena. Tämä johtuu siitä, että matkailijoiden kyselylomakkeessa majoitus ja ravitsemistoiminta olivat omina menoluokkina. Liikenne-toimiala sisältää menoluokat taksit, muut paikallisliikenteen palvelut ja autonvuokraus. Kyselylomakkeen Muu, mikä? -menoluokka on korvattu Muut toimialat -toimialaluokalla. On huomioitava, että Kuusamon kohdalla Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisteristä ei ole saatavissa tietoja paikallistasolta toimialoilta 49320, 93110 ja 93299. Näin ollen joudutaan tyytymään ylempien aluetasojen tietoihin. Toimialan 93110 tiedot ovat Koillismaahan seutukunnasta ja toimialojen 49320 ja 93299 Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta (ks. Tilastokeskus 2017c). Palkkatiedot ovat valtakunnallisia (ks. Tilastokeskus 2017e).

Taulukko 15. Kuusamon matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Majoitus	107 200	2 422
Ravitsemistoiminta	112 000	2 234
Vähittäiskauppa	305 500	2 354
Virkistys- ja muut palvelut	131 850	2 599
Korjaamo- ja huoltamatoiminta	298 450	2 488
Liikenne	97 950	3 103
Muut toimialat	186 600	2 963

Kuusamossa kansainvälisten matkailijoiden kohdalla ennakkokuluissa sovelletaan edellä olevan taulukon 15 majoituksen, liikenteen (autonvuokraus) sekä virkistys- ja muiden palveluiden (pääsymaksut jne.) toimialoittaisten liikevaihto/henkilöstö-suhdelukujen ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvoa (taulukko 16). Tuoteostoissa hyödynnetään ostojen ja elintarvikkeiden kohdalla vähittäiskaupan lukuja. Palveluissa puolestaan käytetään majoituksen, ravitsemistoiminnan (ravintolat ja kahvilat), liikenteen (liikkuminen), virkistys- ja muiden palveluiden (kulttuuripalvelut ja huvipalvelut) sekä kaikkien toimialojen (muut) keskiarvoa.

Taulukko 16. Kuusamon kansainvälisten matkailijoiden ennakkokuluissa, tuoteostoissa ja palveluissa sovelletut liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoajaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoajaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Ennakkokulut	112 333	2 708
Tuoteostot	305 500	2 354
Palvelut	127 120	2 664

Vuonna 2016 Kuusamon nimellinen veroaste oli 20,00 prosenttia. Kunnan efektiivinen veroaste oli puolestaan 13,71 prosenttia (Kuntaliitto 2017).

Kerrannais- ja kokonaisvaikutukset voidaan ennustaa soveltamalla aikaisemmissa Kuusamoa koskevissa tutkimuksissa käytettyjä tulo- ja työllisyyskertoimia. Kuusamossa on käytetty matkailun tulokerrointa 1,26 ja työllisyyskerrointa 1,21 (Kauppila 2016a, 2016g, 2017b). Kerrannaisvaikutusten verotulon määrittämisessä sovelletaan Pohjois-Pohjanmaan kokoajaisten palkansaajien keskimääräistä kuukausiansiotietoa (mediaani): vuonna 2015 se oli 2 889 euroa (Tilastokeskus 2017e).

Seuraavaksi esitetään esimerkkisovellus Kuusamon matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin käytöstä suunnittelutilanteessa. Malliin vaadittavat tiedot ovat seuraavat:

Matkailijoiden rahankäyttö: taulukot 12 ja 13

Arvoidut/tavoitellut matkailijamäärät: taulukko 14

Toimialoittaiset liikevaihto/henkilöstö-suhteet: taulukot 15 ja 16

Toimialoittaiset kokoajaisten palkansaajien kokonaisansiot: taulukot 15 ja 16

Kuusamon efektiivinen veroaste: 13,71 prosenttia

Kuusamon tulo- ja työllisyyskerroin: tulokerroin 1,26 ja työllisyyskerroin 1,21

Mikäli Kuusamon kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2018 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa lähes 1,6 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä reilu 10 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa noin 360 000 euroa ja välitöntä palkkaverotuloa miltei 50 000 euroa (taulukko 17). Talousvaikutukset painottuisivat erityisesti majoitukseen, ravitsemistoimintaan ja vähittäiskauppaan.

Taulukko 17. Kuusamon kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2018. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Majoitus	717 215,72	6,69	202 539,75	27 768,20
Ravitsemistoiminta	379 907,84	3,39	94 665,75	12 978,67
Vähittäiskauppa	248 092,39	0,81	23 834,25	3 267,68
Virkistys- ja muut palvelut	84 676,15	0,64	20 792,00	2 850,58
Korjaamo- ja huoltamotoiminta	123 958,90	0,42	13 062,00	1 790,80
Liikenne	11 697,53	0,12	4 654,50	638,13
Muu, mikä?	11 697,53	0,06	2 222,25	304,67
YHTEENSÄ	1 577 246,06	12,13	361 770,50	49 598,74

Mikäli Kuusamon kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2018 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa miltei 4,5 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä noin 30 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa lähes miljoona euroa ja välitöntä palkkaverotuloa yli 130 000 euroa (taulukko 18). Talousvaikutukset kohdistuisivat ennen muuta palveluihin ja tuoteostoihin. Kansainvälisten matkailijoiden kulutusta ei voitu jakaa yhtä yksityiskohtaisesti toimialaluokkiin kuin kotimaisten matkailijoiden kohdalla.

Taulukko 18. Kuusamon kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2018. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Ennakkokulut	1 063 375,29	9,47	320 559,50	43 948,71
Tuoteostot	1 570 846,43	5,15	151 538,75	20 775,96
Palvelut	1 854 769,19	14,58	485 550,45	66 568,97
YHTEENSÄ	4 488 990,91	29,20	957 648,70	131 293,64

Mikäli Kuusamon kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2018 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän yhteensä välitöntä matkailutuloa yli kuusi miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä reilu 40 henkilötyövuotta, ko-

konaismatkailutuloa lähes 7,7 miljoonaa euroa, kokonaismatkailutyöllisyyttä noin 50 henkilötyövuotta ja kokonaispalkkaverotuloa reilu 220 000 euroa (taulukko 19). Työllisyydessä, palkkatulossa ja palkkaverotulossa ovat mukana vuodot aluetaloudesta. Vuoden 2015 Kuusamon matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi 6–7 prosentin kasvua kunnan matkailun taloudelliseen vaikutuksiin vuonna 2018. Kyseisenä vuonna Kuusamon ennustettu välitön matkailutulo olisi noin 107 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 640 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 135 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 775 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Taulukko 19. Kuusamon kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien lisäysten ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) vuonna 2018. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Indikaattori	Euroa tai henkilötyövuotta
Välitön matkailutulo	6 066 236,97 euroa (alv:ton)
Välitön matkailutyöllisyys	41,33 htv.
Välitön palkkatulo	1 319 419,20 euroa
Välitön palkkaverotulo	180 892,37 euroa
Kokonaismatkailutulo (kerroin 1,26)	7 643 458,58 euroa
Kokonaismatkailutyöllisyys (kerroin 1,21)	50,01 htv.
Kokonaispalkkaverotulo	223 867,26 euroa

3.4 Case Oulu

Vuoden 2016 kesällä ja 2017 talvella kotimaiset matkailijat kuluttivat Oulussa yhteensä yli 120 euroa/henkilö/yöpymisvuorokausi (taulukko 20). Kulutus kohdistui lähinnä majoitukseen, ravitsemistoimintaan ja vähittäiskauppaan (Järviluoma 2017c). On huomattava, että menoluokassa ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostoksissa sovelletaan arvonlisäverokantojen 24 prosenttia (yleinen verokanta) ja 14 prosenttia (elintarvikkeiden verokanta) keskiarvoa eli 19 prosenttia (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 20. Oulun kotimaisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuosina 2016–2017 (Järviluoma 2017c; Verohallinto 2017).

Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%
Majoitus	52,25	47,50	10
Kahvila- ja ravintolaostokset	25,24	22,14	14
Ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset	17,77	14,93	19
Virkistys- ja ohjelmopalvelut	6,14	5,58	10
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	5,66	4,56	24
Taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut	3,34	3,04	10
Autonvuokraus	0,53	0,43	24
Muu, mikä?	10,29	8,30	24
YHTEENSÄ	121,22	106,48	

Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötiedot Suomessa menoluokittain saatiin Visit Finlandin matkailijatutkimuksesta (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Matkailijatutkimuksessa rahankäyttötiedot jaetaan kolmeen menoluokkaan: ennakkokulut, tuoteostot ja palvelut. Ennakkokulut sisältävät ennakkoon ostettuja palveluita, kuten majoitus, autonvuokraus, pääsymaksut jne. Tuoteostot käsittävät puolestaan ostokset ja elintarvikkeet, kun palvelut kattavat majoituksen, ravintolat ja kahvilat, liikkumisen, kulttuuripalvelut, huvipalvelut ja muut. Tiedot koskevat vuotta 2016, ja niissä on otettu huomioon sekä kesä- että talvimatkailijat – kyse on siten keskimääräisestä vuositason kulutuksesta. Rahankäyttötietoja on saatavissa kansallisuuksittain.

Oulun näkökulmasta tärkeimmät lähtöalueet ja kansallisuudet ovat Venäjä, Aasia (Kiina, Japani), muut EU-maat, Norja, Ruotsi ja muut maat (Kemppainen 2017). Aasian kohdalla matkailijoiden rahankäytössä sovelletaan kiinalaisten ja japanilaisten keskiarvotietoja. Muiden EU-maiden matkailijoiden rahankäyttö on laskettu matkailijatutkimuksessa valmiiksi, ja muiden maiden matkailijoiden tapauksessa sovelletaan kaikkien maiden keskiarvoa (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Vuonna 2016 venäläisten rahankäyttö (euroa/hlö/yöpymisvrk) oli suurin ja ruotsalaisten pienin (taulukko 21). Ennakkokuluissa sovelletaan majoituksen (10 %), autonvuokrauksen (24 %) ja pääsymaksujen (10 %) keskiarvoa eli 15 prosentin arvonlisäverokantaa, tuoteostoissa ostosten (24 %) ja elintarvikkeiden (14 %) keskiarvoa eli 19 prosentin arvonlisäverokantaa ja palveluissa majoituksen (10 %), ravintoloiden ja kahviloiden (14 %), liikkumisen (10 %), kulttuuri- ja huvipalveluiden (10 %) ja muut (24 %) keskiarvoa eli 14 prosentin arvonlisäverokantaa (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 21. Kansainvälisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuonna 2016 (Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017; Verohallinto 2017).

Lähtöalue/kansallisuus	Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%
Venäjä	Ennakkokulut	18,89	16,43	15
	Tuoteostot	140,00	117,65	19
	Palvelut	34,44	30,21	14
	YHTEENSÄ	193,33	164,29	
Aasia (Kiina, Japani)	Ennakkokulut	49,08	42,68	15
	Tuoteostot	38,76	32,57	19
	Palvelut	75,67	66,38	14
	YHTEENSÄ	163,51	141,63	
Muut EU-maat	Ennakkokulut	17,22	14,97	15
	Tuoteostot	16,67	14,01	19
	Palvelut	44,81	39,31	14
	YHTEENSÄ	78,70	68,29	
Norja	Ennakkokulut	15,58	13,55	15
	Tuoteostot	16,28	13,68	19
	Palvelut	58,60	51,40	14
	YHTEENSÄ	90,46	78,63	
Ruotsi	Ennakkokulut	6,94	6,03	15
	Tuoteostot	14,44	12,13	19
	Palvelut	34,17	29,97	14
	YHTEENSÄ	55,55	48,13	
Muut maat	Ennakkokulut	18,38	15,98	15
	Tuoteostot	27,30	22,94	19
	Palvelut	41,89	36,75	14
	YHTEENSÄ	87,57	75,67	

Oulun paikallisilta matkailutoimijoilta (Kemppainen 2017) saatiin kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuoteen 2023 (taulukko 22). Oulussa tavoitellaan vuodesta 2016 vuoteen 2023 (seitsemän vuotta) kotimaisissa yöpymisvuorokausissa lisäystä 126 000 vuorokautta (26 prosenttia) kolmen prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuoteen 2023 lisäystä 70 679 vuorokautta (69 prosenttia) kahdeksan prosentin vuotuisella kasvulla. Suurimmat kasvutavoitteet ovat venäläisissä ja aasialaisissa (Kiina, Japani) matkailijoissa.

Taulukko 22. Oulun kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2023 (Kemppainen 2017). Lähtötasona Tilastokeskuksen viralliset yöpymisvuorokaudet vuonna 2016 (ks. Visit Finland 2017b).

Lähtöalue/kansallisuus	Yöpymisvuorokausien lisäys vuodesta 2016 vuoteen 2023
Kotimaiset yhteensä	+126 000
Kansainväliset yhteensä	+70 679
- Venäjä	+22 369
- Aasia (Kiina, Japani)	+19 000
- muut EU-maat	+11 855
- Norja	+8 000
- Ruotsi	+5 055
- muut maat	+4 400

Aikaisemmin on tuotu esille, että matkailijoiden kyselylomakkeen menoluokat sekä Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin että Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakennetilan toimialaluokat on täsmäytettävä (ks. taulukko 3). Kunnassa on oltava yritys-toimintaa kyseisellä toimialalla (vähintään yksi toimipaikka), jotta se otetaan huomioon toimialakohtaisessa liikevaihto/henkilöstö-suhteessa ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioissa. Lopulliset toimialoittaiset luvut muodostetaan mukana olevien toimialojen keskiarvona. Oulun tapauksessa tarkastelu ulottuu seuraaville toimialoille (ks. Tilastokeskus 2017c, 2017e):

- *majoitus*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 55), palkkarakennetilasto (toimiala 55)
- *ravitsemistoiminta*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 56), palkkarakennetilasto (toimiala 56)
- *ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 47), palkkarakennetilasto (toimiala 47)
- *virkestys- ja ohjelmapalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 79900, 90010, 90020, 93110, 93210, 93291 ja 93299), palkkarakennetilasto (toimialat 799, 900, 931 ja 932)
- *polttoainekulut ja korjaamopalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 45201, 45403 ja 473), palkkarakennetilasto (toimialat 452, 454 ja 473)
- *taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 49310 ja 49320), palkkarakennetilasto (toimiala 493)
- *autonvuokraus*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 77110), palkkarakennetilasto (toimiala 771)

- *muu, mikä?:* yritys- ja toimipaikkarekisteri (kaikki toimialat), palkkarakennetilasto (kaikki toimialat)

Taulukossa 23 ilmoitetaan Oulun matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot. Matkailijoiden rahankäytön menoluokat on täsmäytetty Oulun matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -selvityksen toimialaluokitukseen (ks. Kauppila 2016b). Majoitus- ja ravitsemistoiminta on kuitenkin jaettu kahteen toimialaluokkaan, majoitukseen ja ravitsemistoimintaan, kun niitä on käsitelty edellä mainitussa selvityksessä yhtenä kokonaisuutena. Tämä johtuu siitä, että matkailijoiden kyselylomakkeessa majoitus ja ravitsemistoiminta olivat omina menoluokkinaan. Liikenne-toimiala sisältää menoluokat taksit, muut paikallisliikenteen palvelut ja autonvuokraus. Kyselylomakkeen Muu, mikä? -menoluokka on korvattu Muut toimialat -toimialaluokalla. On huomioitava, että Oulun kohdalla Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisteristä ei ole saatavissa tietoja paikallistasolta toimialoilta 49320 ja 93291. Näin ollen joudutaan tyytymään ylempien aluetasojen tietoihin. Toimialan 49320 tiedot ovat Oulun seutukunnasta ja toimialan 93291 Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta (ks. Tilastokeskus 2017c). Palkkatiedot ovat valtakunnallisia (ks. Tilastokeskus 2017e).

Taulukko 23. Oulun matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Majoitus	179 200	2 422
Ravitsemistoiminta	94 100	2 234
Vähittäiskauppa	302 400	2 354
Virkistys- ja muut palvelut	107 986	2 653
Korjaamo- ja huoltamatoiminta	202 967	2 492
Liikenne	92 700	3 103
Muut toimialat	236 500	2 963

Oulun kansainvälisten matkailijoiden kohdalla ennakkokuluissa sovelletaan edellä olevan taulukon 23 ennakkokuluissa majoituksen, liikenteen (autonvuokraus) sekä virkistys- ja muiden palveluiden (pääsymaksut jne.) toimialoittaisten liikevaihto/henkilöstö-suhdelukujen ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvoa (taulukko 24). Tuoteostoissa hyödynnetään ostojen ja elintarvikkeiden kohdalla vähittäiskaupan lukuja. Palveluissa puolestaan käytetään majoituksen, ravitsemistoiminnan (ravintolat ja kahvilat), liikenteen (liikuminen), virkistys- ja muiden palveluiden (kulttuuripalvelut ja huvipalvelut) sekä kaikkien toimialojen (muut) keskiarvoa.

Taulukko 24. Oulun kansainvälisten matkailijoiden ennakkokuluissa, tuoteostoissa ja palveluissa sovelletut liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Ennakkokulut	126 629	2 726
Tuoteostot	302 400	2 354
Palvelut	142 097	2 675

Vuonna 2016 Oulun nimellinen veroaste oli 20,00 prosenttia. Kunnan efektiivinen veroaste oli puolestaan 15,15 prosenttia (Kuntaliitto 2017).

Kerrannais- ja kokonaisvaikutukset voidaan ennustaa soveltamalla aikaisemmissa Oulua koskevissa tutkimuksissa käytettyjä tulo- ja työllisyyskertoimia. Oulussa on käytetty matkailun tulokerrointa 1,35 ja työllisyyskerrointa 1,25 (Kauppila 2016b, 2016g, 2017b). Kerrannaisvaikutusten verotulon määrittämisessä sovelletaan Pohjois-Pohjanmaan kokoaikaisten palkansaajien keskimääräistä kuukausiansiotietoa (mediaani): vuonna 2015 se oli 2 889 euroa (Tilastokeskus 2017e).

Seuraavaksi esitetään esimerkkisovellus Oulun matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin käytöstä suunnittelutilanteessa. Malliin vaadittavat tiedot ovat seuraavat:

Matkailijoiden rahankäyttö: taulukot 20 ja 21

Arvoidut/tavoitellut matkailijamäärät: taulukko 22

Toimialoittaiset liikevaihto/henkilöstö-suhteet: taulukot 23 ja 24

Toimialoittaiset kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot: taulukot 23 ja 24

Oulun efektiivinen veroaste: 15,15 prosenttia

Oulun tulo- ja työllisyyskerroin: tulokerroin 1,35 ja työllisyyskerroin 1,25

Mikäli Oulun kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2023 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa noin 13,4 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä miltei 90 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa lähes 2,7 miljoonaa euroa ja välitöntä palkkaverotuloa yli 400 000 euroa (taulukko 25). Talousvaikutukset painottuisivat erityisesti majoitukseen, ravitsemistoimintaan ja vähittäiskauppaan.

Taulukko 25. Oulun kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2023. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Majoitus	5 985 000,00	33,40	1 011 185,00	153 194,53
Ravitsemistoiminta	2 789 640,00	29,65	827 976,25	125 438,40
Vähittäiskauppa	1 881 180,00	6,22	183 023,50	27 728,06
Virkistys- ja muut palvelut	703 080,00	6,51	215 887,88	32 707,01
Korjaamo- ja huoltamotoiminta	574 560,00	2,83	88 154,50	13 355,41
Liikenne	437 220,00	4,72	183 077,00	27 736,17
Muu, mikä?	1 045 800,00	4,42	163 705,75	24 801,42
YHTEENSÄ	13 416 480,00	87,75	2 673 009,88	404 961,00

Mikäli Oulun kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2023 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa miltei 8,4 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä lähes 50 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa yli 1,5 miljoonaa euroa ja välitöntä palkkaverotuloa noin 230 000 euroa (taulukko 26). Talousvaikutukset kohdistuisivat ennen muuta tuoteostoihin ja palveluihin. Kansainvälisten matkailijoiden kulutusta ei voitu jakaa yhtä yksityiskohtaisesti toimialaluokkiin kuin kotimaisten matkailijoiden kohdalla.

Taulukko 26. Oulun kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2023. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Ennakkokulut	1 565 105,67	12,36	421 167,00	63 806,80
Tuoteostot	3 688 324,55	12,19	358 690,75	54 341,65
Palvelut	3 127 405,89	22,02	736 293,75	111 548,50
YHTEENSÄ	8 380 836,11	46,57	1 516 151,50	229 696,95

Mikäli Oulun kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2023 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän yhteensä välitöntä matkailutuloa lähes 22 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä yli 130 henkilötyövuotta, kokonais-

matkailutuloa miltei 30 miljoonaa euroa, kokonaismatkailutyöllisyyttä noin 170 henkilötyövuotta ja kokonaispalkkaverotuloa reilu 810 000 euroa (taulukko 27). Työllisyydessä, palkkatulossa ja palkkaverotulossa ovat mukana vuodot aluetaloudesta. Vuoden 2015 Oulun matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi reilun 13 prosentin kasvua kunnan matkailun taloudelliseen vaikutuksiin vuonna 2023. Kyseisenä vuonna Oulun ennustettu välitön matkailutulo olisi noin 188 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 1 134 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 253 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 1 417 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Taulukko 27. Oulun kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien lisäysten ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) vuonna 2023. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Indikaattori	Euroa tai henkilötyövuotta
Välitön matkailutulo	21 797 316,11 euroa (alv:ton)
Välitön matkailutyöllisyys	134,22 htv.
Välitön palkkatulo	4 189 161,38 euroa
Välitön palkkaverotulo	634 657,95 euroa
Kokonaismatkailutulo (kerroin 1,35)	29 426 376,75 euroa
Kokonaismatkailutyöllisyys (kerroin 1,25)	167,90 htv.
Kokonaispalkkaverotulo	818 375,60 euroa

3.5 Case Pudasjärvi

Pudasjärven kohdalla sovelletaan hieman muokaten Kuusamon matkailijoiden rahankäyttötietoja (ks. taulukko 12). Kuusamon käyttöön referenssinä päädyttiin seuraavien tekijöiden perusteella:

- 1) Kuntien matkailutarjonta ja -kysyntä muistuttavat rakenteeltaan toisiaan taloudellisesti mielessä (ks. Kauppila 2016a, 2016c, 2016g, 2017b).
- 2) Kunnat kuuluvat matkailumaantieteellisessä suuraluejaossa Vaara-alueeseen ja Koillismaa-Sallan matkailualueeseen (Artman ym. 1978; Vuoristo & Vesterinen 2001; Vuoristo 2002). Suomen kansainvälisen markkinoinnin aluejaossa ne ovat osa Lappia (Visit Finland 2017a).
- 3) Kuntien matkailutarjonta nojaa vahvasti luontoon sekä ohjelmapalveluihin ja tapahtumiin (Leinonen ym. 2007).
- 4) Kuntien matkailu painottuu talveen ja niiden kansainvälistymisaste on noin viidennes yöpymisvuorokausilla mitattuna (Visit Finland 2017b).
- 5) Kunnissa on huomattava määrä vapaa-ajanasuntoja (Tilastokeskus 2017b).

- 6) Kuntien matkailun veturina on matkailukeskus (Ruka, Syöte) ja sen läheisyydessä sijaitsee kansallispuisto (Oulanka, Iso-Syöte).

Kuusamon (Järviluoma 2017b) kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötietoja muokattiin niin, että Pudasjärvellä sovellettiin Kuusamon muissa kaupallisissa kohteissa kuin hotelleissa yöpyneiden matkailijoiden rahankäyttötietoja. Muihin kaupallisiin kohteisiin kuuluvat muun muassa vuokrattavat loma-asunnot. Tähän päädyttiin sen vuoksi, että vuonna 2016 Pudasjärven tilastoinnin piirissä olevasta majoituskapasiteetista 70 prosenttia kohdistui muihin kohteisiin kuin hotelleihin (Tilastokeskus 2017f). Lisäksi Kuusamon (matkailu)palvelutarjonta on monipuolisempi kuin Pudasjärven (ks. Tilastokeskus 2017c). Edellistä tulkiten Pudasjärvellä matkailijoiden rahankäyttö lienee hieman maltillisempaa kuin Kuusamossa. Kaikkinensa Kuusamossa muissa kaupallisissa kohteissa yöpyneiden rahankäyttö oli vähäisempää kuin hotelleissa yöpyjillä (ks. Järviluoma 2017b). Pudasjärvellä ei ole autonvuokraus-toimialan yrityksiä (ks. Tilastokeskus 2017c), joten kyseinen toimiala jätettiin tarkastelun ulkopuolelle.

Vuoden 2016 kesällä ja 2017 talvella kotimaiset matkailijat kuluttivat Pudasjärvellä yhteensä yli 70 euroa/henkilö/yöpymisvuorokausi (taulukko 28). Kulutus kohdistui lähinnä majoitukseen, vähittäiskauppaan ja ravitsemistoimintaan (Järviluoma 2017b). On huomattava, että menoluokassa ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostoksissa sovelletaan arvonlisäverokantojen 24 prosenttia (yleinen verokanta) ja 14 prosenttia (elintarvikkeiden verokanta) keskiarvoa eli 19 prosenttia (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 28. Pudasjärven kotimaisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuosina 2016–2017 (Järviluoma 2017b; Verohallinto 2017).

Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%
Majoitus	26,40	24,00	10
Kahvila- ja ravintolaostokset	13,10	11,49	14
Ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset	17,70	14,87	19
Virkistys- ja ohjelmapalvelut	6,40	5,82	10
Polttoainekulut ja korjaamopalvelut	7,10	5,73	24
Taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut	0,30	0,27	10
Autonvuokraus	0,00	0,00	24
Muu, mikä?	1,40	1,13	24
YHTEENSÄ	72,40	63,31	

Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötiedot Suomessa menoluokittain saatiin Visit Finlandin matkailijatutkimuksesta (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Matkailijatutkimuksessa rahankäyttötiedot jaetaan kolmeen menoluokkaan: ennakkokulut, tuoteostot ja palvelut. Ennakkokulut sisältävät ennakkoon ostettuja palveluita, kuten majoitus, auton-

vuokraus, pääsymaksut jne. Tuoteostot käsittävät puolestaan ostokset ja elintarvikkeet, kun palvelut kattavat majoituksen, ravintolat ja kahvilat, liikkumisen, kulttuuripalvelut, huvipalvelut ja muut. Tiedot koskevat vuotta 2016, ja niissä on otettu huomioon sekä kesä- että talvimatkailijat – kyse on siten keskimääräisestä vuositason kulutuksesta. Rahankäyttötietoja on saatavissa kansallisuuksittain.

Pudasjärvellä kansainvälisten matkailijoiden jakaminen tärkeimpiin lähtöalueisiin ja kansallisiin osoittautui haasteelliseksi, minkä vuoksi kansainvälisiä matkailijoita käsitellään yhtenä kokonaisuutena (taulukko 29). Kansainvälisten matkailijoiden rahankäytössä sovelletaan kaikkien maiden keskiarvoa (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Ennakkokuluissa sovelletaan majoituksen (10 %), autonvuokrauksen (24 %) ja pääsymaksujen (10 %) keskiarvoa eli 15 prosentin arvonlisäverokantaa, tuoteostoissa ostosten (24 %) ja elintarvikkeiden (14 %) keskiarvoa eli 19 prosentin arvonlisäverokantaa ja palveluissa majoituksen (10 %), ravintoloiden ja kahviloiden (14 %), liikkumisen (10 %), kulttuuri- ja huvipalveluiden (10 %) sekä muut (24 %) keskiarvoa eli 14 prosentin arvonlisäverokantaa (ks. Verohallinto 2017).

Taulukko 29. Kansainvälisten matkailijoiden kulutus (euroa/hlö/yöpymisvrk) menoluokittain (alv, alv:ton) ja sovellettu arvonlisäverokanta vuonna 2016 (Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017; Verohallinto 2017).

Lähtöalue/kansallisuus	Menoluokka	Alv	Alv:ton	Alv-%
Kansainväliset matkailijat	Ennakkokulut	18,38	15,98	15
	Tuoteostot	27,30	22,94	19
	Palvelut	41,89	36,75	14
	YHTEENSÄ	87,57	75,67	

Pudasjärven paikallisilta matkailutoimijoilta (Turtiainen 2017a, 2017b) saatiin kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuoteen 2020 (taulukko 30). Pudasjärvellä tavoitellaan kotimaisissa yöpymisvuorokausissa vuodesta 2016 vuoteen 2020 (neljä vuotta) lisäystä 121 818 vuorokautta (146 prosenttia) 25 prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuoteen 2020 lisäystä 33 049 vuorokautta (164 prosenttia) 28 prosentin vuotuisella kasvulla.

Taulukko 30. Pudasjärven kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2020 (Turtiainen 2017a, 2017b). Lähtötasona Tilastokeskuksen viralliset yöpymisvuorokaudet vuonna 2016 (ks. Visit Finland 2017b).

Lähtöalue/kansallisuus	Yöpymisvuorokausien lisäys vuodesta 2016 vuoteen 2020
Kotimaiset yhteensä	+121 818
Kansainväliset yhteensä	+33 049

Aikaisemmin on tuotu esille, että matkailijoiden kyselylomakkeen menoluokat sekä Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin että Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakennetilaston toimialaluokat on täsmäytettävä (ks. taulukko 3). Kunnassa on oltava yritys-toimintaa kyseisellä toimialalla (vähintään yksi toimipaikka), jotta se otetaan huomioon toimialakohtaisessa liikevaihto/henkilöstö-suhteessa ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioissa. Lopulliset toimialoittaiset luvut muodostetaan mukana olevien toimialojen keskiarvona. Pudasjärven tapauksessa tarkastelu ulottuu seuraaville toimialoille (ks. Tilastokeskus 2017c, 2017e):

- *majoitus*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 55), palkkarakennetilasto (toimiala 55)
- *ravitsemistoiminta*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 56), palkkarakennetilasto (toimiala 56)
- *ruoka ja päivittäistavara- sekä erikoistavaraostokset*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 47), palkkarakennetilasto (toimiala 47)
- *virkestys- ja ohjelmapalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 79900 ja 93291), palkkarakennetilasto (toimialat 799 ja 932)
- *polttoainekulut ja korjaamopalvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimialat 45201 ja 473), palkkarakennetilasto (toimialat 452 ja 473)
- *taksit ja muut paikallisliikenteen palvelut*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (toimiala 49320), palkkarakennetilasto (toimiala 493)
- *muu, mikä?*: yritys- ja toimipaikkarekisteri (kaikki toimialat), palkkarakennetilasto (kaikki toimialat)

Taulukossa 31 ilmoitetaan Pudasjärven matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot. Matkailijoiden rahankäytön menoluokat on täsmäytetty Pudasjärven matkailun aluetaloudelliset vaikutukset -selvityksen toimialaluokituksen (ks. Kauppila 2016c). Majoitus- ja ravitsemistoiminta on kuitenkin jaettu kahteen toimialaluokkaan, majoitukseen ja ravitsemistoimintaan, kun niitä on käsitelty edellä mainitussa selvityksessä yhtenä kokonaisuutena. Tämä johtuu siitä, että matkailijoiden kyselylomakkeessa majoitus ja ravitsemistoiminta olivat omina menoluokkinaan. Liikenne-toimiala sisältää menoluokat taksit, muut paikallisliikenteen palvelut ja autonvuokraus. Pudasjärvellä ei ollut yhtään autonvuokrausyritysten toimipaikkaa. Kyselylomakkeen Muu, mikä? -menoluokka on korvattu Muut toimialat -toimialaluokalla. On huomioitava, että Pudasjärven kohdalla Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisteristä ei ole saatavissa tietoja paikallistasolta toimialoilta 45201 ja 93291. Näin ollen joudutaan tyytymään ylempien aluetasojen tietoihin. Toimialan 45201 tiedot ovat Oulunkaaren seutukunnasta ja toimialan 93291 Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta (ks. Tilastokeskus 2017c). Palkkatiedot ovat valtakunnallisia (ks. Tilastokeskus 2017e).

Taulukko 31. Pudasjärven matkailutoimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Majoitus	98 400	2 422
Ravitsemistoiminta	102 400	2 234
Vähittäiskauppa	393 000	2 354
Virkistys- ja muut palvelut	132 650	2 575
Korjaamo- ja huoltamatoiminta	810 550	2 488
Liikenne	89 200	2 902
Muut toimialat	157 900	2 963

Pudasjärven kansainvälisten matkailijoiden kohdalla ennakkokuluissa sovelletaan edellä olevan taulukon 31 majoituksen, liikenteen (autonvuokraus) sekä virkistys- ja muiden palveluiden (pääsymaksut jne.) toimialoittaisten liikevaihto/henkilöstö-suhdelukujen ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvoa (taulukko 32). Tuoteostoissa hyödynnetään ostojen ja elintarvikkeiden kohdalla vähittäiskaupan lukuja. Palveluissa puolestaan käytetään majoituksen, ravitsemistoiminnan (ravintolat ja kahvilat), liikenteen (liikkuminen), virkistys- ja muiden palveluiden (kulttuuripalvelut ja huvipalvelut) sekä kaikkien toimialojen (muut) keskiarvoa.

Taulukko 32. Pudasjärven kansainvälisten matkailijoiden ennakkokuluissa, tuoteostoissa ja palveluissa sovelletut liikevaihto/henkilöstö-suhdeluvut (euroa/htv.) ja kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani) vuonna 2015 (Tilastokeskus 2017c, 2017e).

Toimiala	Liikevaihto/henkilöstö (euroa/htv.)	Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot (euroa/kk)
Ennakkokulut	106 750	2 633
Tuoteostot	393 000	2 354
Palvelut	116 110	2 619

Vuonna 2016 Pudasjärven nimellinen veroaste oli 20,50 prosenttia. Kunnan efektiivinen veroaste oli puolestaan 12,90 prosenttia (Kuntaliitto 2017).

Kerrannais- ja kokonaisvaikutukset voidaan ennustaa soveltamalla aikaisemmissa Pudasjärveä koskevissa tutkimuksissa käytettyjä tulo- ja työllisyyskertoimia. Pudasjärvellä on käytetty matkailun tulokerrointa 1,2 ja työllisyyskerrointa 1,15 (Kauppila 2016c, 2016g, 2017b). Kerrannaisvaikutusten verotulon määrittämisessä sovelletaan Pohjois-Pohjanmaan kokoaikaisten palkansaajien keskimääräistä kuukausiansiotietoa (mediaani): vuonna 2015 se oli 2 889 euroa (Tilastokeskus 2017e).

Seuraavaksi esitetään esimerkkisovellus Pudasjärven matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin käytöstä suunnittelutilanteessa. Malliin vaadittavat tiedot ovat seuraavat:

Matkailijoiden rahankäyttö: taulukot 28 ja 29

Arvoidut/tavoitellut matkailijamäärät: taulukko 30

Toimialoittaiset liikevaihto/henkilöstö-suhteet: taulukot 31 ja 32

Toimialoittaiset kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansiot: taulukot 31 ja 32

Pudasjärven efektiivinen veroaste: 12,90 prosenttia

Pudasjärven tulo- ja työllisyyskerroin: tulokerroin 1,2 ja työllisyyskerroin 1,15

Mikäli Pudasjärven kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2020 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa noin 7,7 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä yli 50 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa miltei 1,7 miljoonaa euroa ja välitöntä palkkaverotuloa reilu 210 000 euroa (taulukko 33). Talousvaikutukset painottuisivat erityisesti majoitukseen, ravitsemistoimintaan ja vähittäiskauppaan.

Taulukko 33. Pudasjärven kotimaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2020. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Majoitus	2 923 632,00	29,71	899 470,25	116 031,66
Ravitsemistoiminta	1 399 688,82	13,67	381 734,75	49 243,78
Vähittäiskauppa	1 811 433,66	4,61	135 649,25	17 498,75
Virkistys- ja muut palvelut	708 980,76	5,34	171 881,25	22 172,68
Korjaamo- ja huoltamotoiminta	698 017,14	0,86	26 746,00	3 450,23
Liikenne	32 890,86	0,37	13 421,75	1 731,41
Muu, mikä?	137 654,34	0,87	32 222,63	4 156,72
YHTEENSÄ	7 712 297,58	55,43	1 661 125,88	214 285,24

Mikäli Pudasjärven kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2020 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän kohdealueella välitöntä matkailutuloa noin 2,5 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä lähes 20 henkilötyövuotta, välitöntä palkkatuloa miltei 570 000 euroa ja välitöntä palkkaverotuloa reilu 70 000 euroa (taulukko 34). Talousvaikutukset kohdistuisivat ennen muuta palveluihin ja tuoteostoi-

hin. Kansainvälisten matkailijoiden kulutusta ei voitu jakaa yhtä yksityiskohtaisesti toimialaluokkiin kuin kotimaisten matkailijoiden kohdalla.

Taulukko 34. Pudasjärven kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien lisäyksen ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) toimialoittain vuonna 2020. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Toimiala	Välitön matkailutulo (euroa, alv:ton)	Välitön matkailutyöllisyys (htv.)	Välitön palkkatulo (euroa)	Välitön palkkaverotulo (euroa)
Ennakkokulut	528 123,02	4,95	162 916,88	21 016,28
Tuoteostot	758 144,06	1,93	56 790,25	7 325,94
Palvelut	1 214 550,75	10,46	342 460,40	44 177,39
YHTEENSÄ	2 500 817,83	17,34	562 167,53	72 519,61

Mikäli Pudasjärven kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoitteet vuodesta 2016 vuoteen 2020 toteutuisivat, niiden ennustetaan lisäävän yhteensä välitöntä matkailutuloa noin 10 miljoonaa euroa, välitöntä matkailutyöllisyyttä reilu 70 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutuloa yli 12,2 miljoonaa euroa, kokonaismatkailutyöllisyyttä noin 80 henkilötyövuotta ja kokonaispalkkaverotuloa miltei 340 000 euroa (taulukko 35). Työllisyydessä, palkkatulossa ja palkkaverotulossa ovat mukana vuodot aluetaloudesta. Vuoden 2015 Pudasjärven matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi noin 41 prosentin kasvua kunnan matkailutuloon ja noin 52 prosentin kasvua kunnan matkailutyöllisyyteen vuonna 2020. Kyseisenä vuonna Pudasjärven ennustettu välitön matkailutulo olisi noin 35 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 214 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 42 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 245 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Taulukko 35. Pudasjärven kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien lisäysten ennustetut aluetaloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) vuonna 2020. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Indikaattori	Euroa tai henkilötyövuotta
Välitön matkailutulo	10 213 115,41 euroa (alv:ton)
Välitön matkailutyöllisyys	72,77 htv.
Välitön palkkatulo	2 223 293,40 euroa
Välitön palkkaverotulo	286 804,85 euroa
Kokonaismatkailutulo (kerroin 1,2)	12 255 738,49 euroa
Kokonaismatkailutyöllisyys (kerroin 1,15)	83,69 htv.
Kokonaispalkkaverotulo	337 675,81 euroa

4 YHTEENVETO JA POHDINTA

4.1 Keskeiset tulokset

Tutkimusraportin tarkoituksena oli luoda matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalli paikallistasolle Pohjois-Pohjanmaalle Kalajoelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärvelle. Kyseessä oli menetelmän kehittäminen, josta esitettiin myös käytännön sovel- lus. Pohjois-Pohjanmaan liiton (2015) matkailustrategiassa nostetaan esille muun muassa tutkimuspohjaisen tiedontarve matkailukysynnästä sekä matkailuelinkeinon ja aluekehityk- sen kytkennöistä alueellisen ennakkoinnin tarpeisiin. Raportin keskeisillä tutkimustuloksilla pyrittiin vastaamaan matkailun alueellisen ennakkointityön haasteisiin. Tutkimusraportille asetettiin kolme yksityiskohtaista tavoitetta.

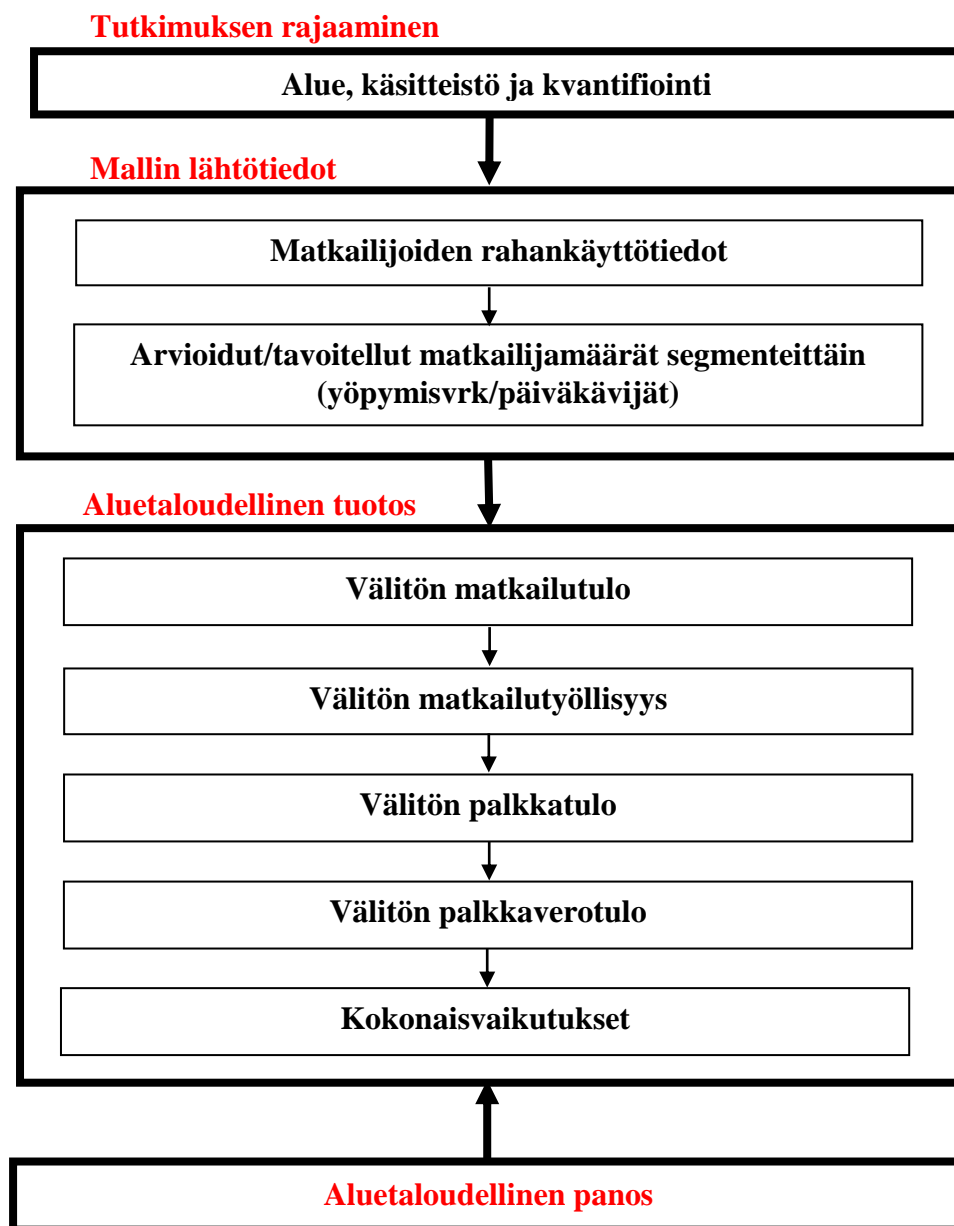
- 1. Määrittää matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin keskeiset parametrit ja periaatteet Kalajoelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärvel- le.***

Ennuste- ja arviointimallin avulla voidaan ennustaa matkailuhankkeiden ja -investointien aluetaloudellisia vaikutuksia, tuotoksia, ja arvioida niitä suhteessa aluetaloudellisiin panos- tuksiin. Aluetaloudellisilla tuotoksilla tarkoitetaan välitöntä matkailutuloa, välitöntä matkai- lutyöllisyyttä, välitöntä palkkatuloa, välitöntä palkkaverotuloa ja kokonaisvaikutuksia. Työllii- syydessä, palkkatulossa ja palkkaverotulossa ovat mukana vuodot aluetaloudesta. Matkailun aluetaloudellinen ennuste- ja arviointimalli edellyttää seuraavien parametrien saatavuutta:

- ***rahankäyttö menoluokittain (euroa/hlö/(yöpymis)vrk) ja matkailijasegmenteittäin***
- ***arvioidut/tavoitellut matkailijamäärät segmenteittäin***
- ***Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin toimialoittaiset liikevaihi- to/henkilöstö-suhteet (euroa/htv.)***
- ***Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston toimialoittaiset kokonaikaisten palkan- saajien kokonaisansiot (euroa/kk, mediaani)***
- ***Kuntaliiton efektiivinen veroaste -tiedot***
- ***matkailun alueellinen tulo- ja työllisyyskerroin***

Aluksi matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa tehtiin rajauksia eli määriteltiin tutkimusalue, käsitteistö ja sovittiin kvantifiointi (kuva 7). Tutkimusalue(et) rajataan esimerkiksi poliittis-hallinnollisia aluejakoja noudattaen, jolloin turvataan tarvitta- vien tilastojen tiedonsaanti. Käsitteistöllä tarkoitetaan sitä, että tarkastelu kohdistuu alueel-

la vieraileviin matkailijoihin, yöpyjiin ja päiväkävijöihin. Kvantifiointi puolestaan käsittää yöpymisvuorokausien ja päiväkäyntien/päiväkävijöiden lukumäärät. Tässä raportissa tutkimusalueet olivat paikallistason alueyksiköt Kalajoki, Kuusamo, Oulu ja Pudasjärvi, käsitteistö kattoi yöpyjät ja kvantifiointi kotimaiset ja kansainväliset yöpymisvuorokaudet kansallisuuksittain Pudasjärveä lukuun ottamatta. Tutkimuksen rajaamisen jälkeen prosessimallilla laskettiin – mallin lähtötietoihin perustuen – kohdealueiden välitön matkailutulo, välitön matkailutyöllisyys, välitön palkkatulo, välitön palkkaverotulo ja kokonaisvaikutukset. Lopuksi näitä tuotoksia on mahdollista arvioida aluetaloudellisiin panostuksiin.

Kuva 7. Prosessimalli matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennustamiseen ja arviointiin.

Ennuste- ja arviointimallissa hyödynnettiin ja yhdistettiin eri tietolähteitä: matkailijoiden kysyntätietoa, matkailijamäärätavoitetietoa, tilastotietoa ja tutkimustietoa. Mallin lähtötietoina käytettiin kysyntätietoa eli matkailijoiden rahankäyttötietoja matkailijasegmenteittäin ja näiden segmenttien arvioitua/tavoiteltua määrätietoa. Kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötiedot kerättiin empiirisesti Kalajoelta (Järviluoma 2017a), Kuusamosta (Järviluoma 2017b) ja Oulusta (Järviluoma 2017c) kesällä 2016 ja talvella 2017. Pudasjärven tapauksessa sovellettiin Kuusamon tietoja, joita hieman muokattiin vastaamaan Pudasjärven matkailijoiden rahankäyttöä. Kansainvälisten matkailijoiden kohdalla jouduttiin tyytymään Visit Finlandin teettämään vuoden 2016 tietoihin perustavan matkailijatutkimuksen tuloksiin (ks. Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy 2017), koska empiirissä aineistoissa kansainvälisten matkailijoiden kansallisuusjakauma oli hyvin heterogeeninen ja vastausmäärät jäivät pieniksi (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Nämä asettavat haasteita aineiston luotettavuudelle. Lisäksi matkailija-aineistoja ei käsitelty kansallisuuksittain (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Kalajoelta (Järviluoma 2017a) ei ollut edes saatavissa kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötietoja.

Matkailijamäärätavoitteet saatiin tutkimusalueiden paikallisilta matkailutoimijoilta. He ilmoittivat kotimaiset ja kansainväliset yöpymisvuorokausitavoitteet. Mikäli mahdollista, kansainväliset yöpymisvuorokaudet jaettiin vielä lähtöalueittain kansallisuuksiin. Tavoitteita peilattiin alueiden Tilastokeskuksen virallisiin yöpymisvuorokausiin lähtötason ollessa vuosi 2016 (ks. Visit Finland 2017b). Koska kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien lähtötasona olivat Tilastokeskuksen viralliset yöpymisvuorokaudet, kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötiedot koskivat nimenomaan tilastoinnin piirissä olevaa majoitusta. Näin ollen esimerkiksi omissa, yrityksen tai yhteisön loma-asunnoissa yöpymiset sekä sukulaisen/tuttavien luona yöpymiset rajautuivat tarkastelun ulkopuolelle (ks. Järviluoma 2017a, 2017b, 2017c, 2017d). Pelkistäen matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallilla muunnettiin tutkimusalueiden yöpymisvuorokausitavoitteet talousvaikutusennusteiksi, euroiksi ja henkilötyövuosiksi.

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusennusteiden määrittämisessä sovellettiin edellisten lisäksi myös tilastotietoa ja tutkimustietoa. **Välitön matkailutulo** (alv:ton) toimialoittain ja yhteensä saatiin kertomalla matkailijoiden rahankäyttötiedot arvioiduilla/tavoitelluilla matkailijamäärillä. On huomattava, että matkailijoiden rahankäytöstä pitää poistaa arvonlisävero. **Välitön matkailutyöllisyys** (htv.) toimialoittain ja yhteensä muodostettiin jakamalla välitön matkailutulo toimialoittaisilla liikevaihto/henkilöstö-suhteilla. **Välitön palkkatulo** toimialoittain ja yhteensä saatiin kertomalla välitön matkailutyöllisyys toimialoittaisilla kokoai-kaisten palkansaajien kokonaisansioilla ottaen huomioon lomarahat. **Välitön palkkaverotulo** toimialoittain ja yhteensä laskettiin kertomalla välitön palkkatulo kunnan efektiivisellä verosteella. **Kokonaismatkailutulo** saatiin kertomalla välitön matkailutulo alueellisella tuloker-toimella ja **kokonaismatkailutyöllisyys** (htv.) kertomalla välitön matkailutyöllisyys (htv.) alu-

eellisella työllisyyskertoimella. Jos tulo- ja työllisyyskerrointa ei ole saatavissa empiirisesti kohdealueelta, niiden määrittämisessä tukeudutaan tutkimuskirjallisuuteen (esim. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e; Kauppila & Järviluoma 2016). **Kokonaispalkkatulon** ja **kokonaispalkkaverotulon** kohdalla meneteltiin kuten välittömän palkkatulon ja välittömän palkkaverotulon kohdalla. Kerrannaisvaikutuksissa sovellettiin kokoajaisten palkansaajien keskimääräisessä kokonaisansiossa kaikkien toimialojen maakunnallista keskiarvoa (medi-aani).

Kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötiedot perustuivat kyselylomakkeella kerättyyn em-piiriseen aineistoon. Kyselylomakkeen menoluokkien on oltava yhdenmukaiset Tilastokes-kuksen TOL (2008) -toimialaluokituksen kanssa (ks. liite I). Lisäksi menoluokat täsmäytettiin Tilastokeskuksen (2017c) yritys- ja toimipaikkarekisterin sekä Tilastokeskuksen (2017e) palk-karakennetilatiston kanssa, jotta välittömät matkailutyöllisyys-, palkkatulo- ja palkkaverotulo-vaikutukset voitiin määritellä (ks. taulukko 3). Menoluokat yhdenmukaistettiin siis toi-mialoiksi. Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallilla on mahdol-lista simuloida erilaisia tavoitetiloja ja laskea vaihtoehtoisia talousennusteita. Näitä ennus-teita, tuotoksia, voidaan puolestaan tarkastella suhteessa aluetaloudellisiin panostuksiin. Kyseessä on siten panos–tuotos-arviointi taloudellisessa mielessä.

2. Soveltaa matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallia Kala-joelle, Kuusamoon, Ouluun ja Pudasjärvelle.

Kalajoella tavoitellaan vuodesta 2016 vuoteen 2027 (11 vuotta) kotimaisissa yöpymisvuoro-kausissa lisäystä 188 000 vuorokautta (79 prosenttia) reilun viiden prosentin vuotuisella kas-vulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuo-teen 2027 lisäystä 48 274 vuorokautta (287 prosenttia) noin 10 prosentin vuotuisella kasvul-la. Kansainvälisten yöpymisten kasvua haetaan erityisesti Norjasta, Ruotsista, Venäjältä, Saksasta, Japanista, Kiinasta ja muista maista (Latvia, Puola, Tanska, Viro ja muu työperäi-nen) (Anttila 2017).

Kuusamossa tavoitellaan vuodesta 2016 vuoteen 2018 (kaksi vuotta) kotimaisissa yöpymis-vuorokausissa lisäystä 17 459 vuorokautta (neljä prosenttia) kahden prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuo-teen 2018 lisäystä 37 083 vuorokautta (32 prosenttia) 15 prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisten yöpymisten kasvua haetaan erityisesti Sveitsistä, Saksasta, Venäjältä, Kiinas-ta ja Japanista (Lindfors 2017).

Oulussa tavoitellaan vuodesta 2016 vuoteen 2023 (seitsemän vuotta) kotimaisissa yöpymis-vuorokausissa lisäystä 126 000 vuorokautta (26 prosenttia) kolmen prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuo-

teen 2023 lisäystä 70 679 vuorokautta (69 prosenttia) kahdeksan prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisten yöpymisten kasvua haetaan erityisesti Venäjältä, Aasiasta (Kiina, Japani), muista EU-maista, Norjasta, Ruotsista ja muista maista (Kemppainen 2017).

Pudasjärvellä tavoitellaan vuodesta 2016 vuoteen 2020 (neljä vuotta) kotimaisissa yöpymisvuorokausissa lisäystä 121 818 vuorokautta (146 prosenttia) 25 prosentin vuotuisella kasvulla. Kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa tavoitellaan puolestaan vuodesta 2016 vuoteen 2020 lisäystä 33 049 vuorokautta (164 prosenttia) 28 prosentin vuotuisella kasvulla (Turtiainen 2017a, 2017b). Pudasjärvellä kansainvälisten matkailijatavoitteiden jakaminen läh- tölueittain kansallisuuksiin osoittautui haasteelliseksi.

Taulukossa 36 ilmoitetaan edellä mainittujen yöpymisten ennustettu merkitys matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin mukaan tarkasteltavien tutkimus- alueiden matkailutalouteen. Kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien määrälli- set ja rakenteelliset tavoitteet vaihtelevat alueittain, samoin kuin tavoitteiden aikajänteet. Näin ollen tutkimusalueiden talousvaikutusennusteita ei ole tarkoituksenmukaista verrata keskenään kovin syvällisesti. On syytä muistuttaa, että työllisyydessä, palkkatulossa ja palk- kaverotulossa ovat mukana vuodot aluetaloudesta.

Taulukko 36. Kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien lisäysten ennustetut alue- taloudelliset vaikutukset (euroa ja htv.) Kalajoella vuonna 2027, Kuusamossa vuonna 2018, Oulussa vuonna 2023 ja Pudasjärvellä vuonna 2020. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Indikaattori	Kalajoki 2027	Kuusamo 2018	Oulu 2023	Pudasjärvi 2020
Välitön matkailu- tulo	18,1 milj. euroa (alv:ton)	6,1 milj. euroa (alv:ton)	21,8 milj. euroa (alv:ton)	10,2 milj. euroa (alv:ton)
Välitön matkailu- työllisyys	120 htv.	41 htv.	134 htv.	73 htv.
Välitön palkkatulo	3,7 milj. euroa	1,3 milj. euroa	4,2 milj. euroa	2,2 milj. euroa
Välitön palkka- verotulo	496 000 euroa	181 000 euroa	635 000 euroa	287 000 euroa
Kokonaismatkailu- tulo	22,6 milj. euroa	7,6 milj. euroa	29,4 milj. euroa	12,3 milj. euroa
Kokonaismatkailu- työllisyys	144 htv.	50 htv.	168 htv.	84 htv.
Kokonaispalkka- verotulo	614 000 euroa	224 000 euroa	818 000 euroa	338 000 euroa

Vuoden 2015 Kalajoen matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi **Kalajoella noin 61 prosentin kasvua kunnan matkailutuloon (vajaan viiden prosentin vuotuinen kasvu) ja noin 57 prosentin kasvua kunnan matkailutyöllisyyteen (reilun neljän prosentin vuotuinen kasvu) vuonna 2027**. Kyseisenä vuonna Kalajoen ennustettu välitön matkailutulo olisi noin 48 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 332 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 60 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 400 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Vuoden 2015 Kuusamon matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi **Kuusamossa 6–7 prosentin kasvua kunnan matkailun taloudelliseen vaikutuksiin vuonna 2018 (reilun kahden prosentin vuotuinen kasvu)**. Kyseisenä vuonna Kuusamon ennustettu välitön matkailutulo olisi noin 107 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 640 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 135 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 775 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Vuoden 2015 Oulun matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi **Oulussa reilun 13 prosentin kasvua kunnan matkailun taloudelliseen vaikutuksiin vuonna 2023 (vajaan kahden prosentin vuotuinen kasvu)**. Kyseisenä vuonna Oulun ennustettu välitön matkailutulo olisi noin 188 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 1 134 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 253 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 1 417 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Vuoden 2015 Pudasjärven matkailun aluetaloudellisiin tunnuslukuihin (Kauppila 2017b) verrattuna kotimaisten ja kansainvälisten yöpymisvuorokausien tavoiteltu lisäys merkitsisi **Pudasjärvellä 41 prosentin kasvua kunnan matkailutuloon (seitsemän prosentin vuotuinen kasvu) ja 52 prosentin kasvua kunnan matkailutyöllisyyteen (vajaan yhdeksän prosentin vuotuinen kasvu) vuonna 2020**. Kyseisenä vuonna Pudasjärven välitön matkailutulo olisi noin 35 miljoonaa euroa, välitön matkailutyöllisyys noin 214 henkilötyövuotta, kokonaismatkailutulo noin 42 miljoonaa euroa ja kokonaismatkailutyöllisyys noin 245 henkilötyövuotta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2016 rahanarvossa.

Kotimaisissa matkailijoissa tutkimusalueiden tavoitteet Tilastokeskuksen virallisten yöpymisvuorokausien kohdalla vaihtelivat parin prosentin vuotuisesta kasvusta aina 25 prosenttiin, kun kansainvälisten matkailijoiden tapauksessa vuotuisen kasvutavoitteiden vaihteluväli oli 8–28 prosenttia. On huomattava, että kohdealueiden tavoitteiden aikajänteet ovat eri pituisia. Pohjois-Pohjanmaa puolestaan tavoittelee Tilastokeskuksen virallisissa yöpymisvuorokausissa vuosina 2014–2020 kotimaisissa matkailijoissa parin prosentin ja kansainväli-

sissä matkailijoissa viiden prosentin vuotuista kasvua (Pohjois-Pohjanmaan liitto 2015). Valtakunnantasolla vuosina 2013–2025 vastaavat kasvutavoitteet ovat kotimaisissa matkailijoissa vajaa kaksi prosenttia ja kansainvälisissä matkailijoissa hieman alle viisi prosenttia (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015). Tutkimusalueilla tavoitellaan Tilastokeskuksen virallisiin yöpymisvuorokausiin viitaten erityisesti kansainvälisissä matkailijoissa suurempaa kasvua kuin maakunta- tai valtakunnantasolla. Yöpymisvuorokausitavoitteiden ennustetaan aikaansaavan kohdealueilla 2–9 prosentin vuotuisen kasvun matkailun aluetaloudellisissa vaikutuksissa.

3. Esittää matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallin parametrien dynamiikka.

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalli edellyttää tiettyjen parametrien saatavuutta. Kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötiedot kerättiin empiirisesti tutkimusalueilta lukuun ottamatta Pudasjärveä, jonka kohdalla sovellettiin hieman muokaten Kuusamon tietoja. Kansainvälisten matkailijoiden kohdalla jouduttiin tyytymään valtakunnantason rahankäyttötietoihin. Viranomaiset tuottavat Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin, Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston ja Kuntaliiton efektiivinen veroaste-tilaston tiedot vuosittain. Näin ollen matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalli on luonteeltaan dynaaminen. Matkailijoiden rahankäyttötietoja, mikäli ne eivät rakenteellisesti muutu huomattavasti, on mahdollista muuntaa tuoreimpien vuosien rahanarvoon Tilastokeskuksen elinkustannusindeksin avulla. Elinkustannusindeksiä on hyödynnetty matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamallissa, kun aikaisempien vuosien matkailutulo on muunnettu haluttuun tarkasteluvuoteen (ks. Kauppila 2016f, 2016g, 2017a, 2017b). Toinen mahdollisuus on luonnollisesti uuden empiirisen matkailija-aineiston kerääminen kohdealueelta, joka vaatii kuitenkin aikaa ja resursseja. Kohdealueen matkailun tulo- ja työllisyyskerroin voidaan määrittää empiirisellä tutkimuksella. Muita vaihtoehtoja ovat tukeutua kertoimissa kohdealueelta julkaistuihin aikaisempiin tutkimuksiin tai hyödyntää tutkimuskirjallisuutta (esim. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e; Kauppila & Järviluoma 2016).

4.2 Pelkistetty ennuste- ja arviointimalli

Esitetystä matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa lähtökohtana oli alueen välittömän matkailutulon määrittäminen. Tämän jälkeen laskettiin välitön matkailutyöllisyys, joka oli puolestaan edellytys välittömän palkkatulon ja välittömän palkkaverotulon selvittämiseen. Lopuksi tarkasteltiin kokonaisvaikutuksia. Mikäli kohdealueella halutaan nopealla aikataululla karkeita ennusteita matkailun aluetaloudellisista vaikutuksista, voidaan soveltaa kevyttä mallia. On korostettava, että malli tuottaa hyvin karkeita talousvaikutusennusteita. Malli toteutetaan seuraavasti:

- 1) Kohdealueen matkailijat jaetaan kahteen segmenttiin: kotimaisiin ja kansainvälisiin. Kansainväliset matkailijat voidaan luokitella lähtöalueittain kansallisuuksiin.
- 2) Kotimaisten ja kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttö (euroa/hlö/ yöpymisvrk) arvioidaan asiantuntijoiden johdolla tai tutkimuskirjallisuuden perusteella. Rahankäyttö voidaan määrittää menoluokittain tai yhteensä, arvonlisäverollisena tai arvonlisäverottomana. Kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttö on mahdollista jakaa kansallisuuksittain.
- 3) Tavoitteet kotimaisille ja kansainvälisille yöpymisvuorokausille määritetään paikallisten matkailutoimijoiden johdolla. Kansainvälisten matkailijoiden yöpymisvuorokausitavoitteet voidaan jakaa kansallisuuksittain.
- 4) Välitön matkailutulo (alv:ton) lasketaan kotimaisille ja kansainvälisille matkailijoille: kotimaisten ja kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttö (euroa/hlö/ yöpymisvrk) kerrotaan segmenttien tavoitelluilla yöpymisvuorokausilla.
- 5) Mikäli välitön matkailumenno sisältää arvonlisäveron, se pitää poistaa Verohallinnon arvonlisäverokannan mukaisesti. Kun välittömästä matkailumenosta poistetaan arvonlisävero, se muuttuu käsitteenä välittömäksi matkailutuloksi.
- 6) Välitön matkailutyöllisyys (htv.) yhteensä saadaan jakamalla välitön matkailutulo Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin kyseisen kohdealueen kaikkien toimialojen liikevaihto/henkilöstö-suhteella (euroa/htv.). Mikäli välitön matkailutulo on laskettu toimialoittain, voidaan käyttää toimialoittaisia liikevaihto/henkilöstö-suhteita (euroa/htv.). Jos kohdealueella on aikaisemmin toteutettu matkailun aluetaloustutkimus, alueelta on saatavissa välitön matkailutulo/välitön matkailutyöllisyys-suhdeluku toimialoittain ja yhteensä. Tätä suhdelukua on mahdollista soveltaa laskettaessa välittömän matkailutulon aikaansaamaa välitöntä matkailutyöllisyyttä. Mikäli on tarvetta, suhdeluku voidaan muuntaa haluttuun ajankohtaan Tilastokeskuksen elinkustannusindeksillä. Tämä edellyttää sitä, että välittömän matkailutulon ja välittömän matkailutyöllisyyden rakenteet ovat säilyneet kohtalaisen muuttumattomina.
- 7) Välitön palkkatulo lasketaan kertomalla välitön matkailutyöllisyys Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston kaikkien toimialojen keskimääräisellä kokoajaisten palkansaajien kokonaisansiolla (euroa/kk, mediaani). Kokonaisansio pitää kertoa 12,5:llä, jotta lomarahat tulevat huomioiduiksi. Mikäli välitön palkkatulo on laskettu toimialoittain, voidaan käyttää toimialoittaisia keskimääräisiä kokoajaisten palkansaajien kokonaisansioita (euroa/kk, mediaani).
- 8) Välitön palkkaverotulo saadaan kertomalla välitön palkkatulo Kuntaliiton efektiivinen veroaste -tilaston kyseisen kohdealueen efektiivisellä veroasteella.
- 9) Matkailun kokonaisvaikutukset lasketaan kokonaismatkailutulon osalta kertomalla välitön matkailutulo kyseisen kohdealueen tulokertoimella ja kokonaismatkailutyöllisyys (htv.) kertomalla välitön matkailutyöllisyys kyseisen kohdealueen työllis-

syyskertoimella. Mikäli kohdealueelta ei ole saatavissa empiiristä tulo- ja työllisyyskerrointa, ne voidaan määrittää tutkimuskirjallisuuden perusteella.

Aikaisemmin esitettyyn matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalliin verrattuna pelkistetyssä mallissa luovutaan empiirisestä kysyntätiedosta eli kohdealueelta kerätystä matkailijoiden rahankäyttötiedoista. Tämä korvataan joko asiantuntijoiden arvioilla tai tutkimuskirjallisuudella, jolla tarkoitetaan muilta vastaavilta alueilta saatavien matkailijoiden rahankäyttötietojen soveltamista. Pelkistetyssä mallissa voidaan käsitellä talousvaikutusennusteita joko kokonaisuudessaan tai menoluokittain/toimialoittain. Ensiksi mainittu on nopeampi mutta myös epätarkempi toimintatapa tuottaen karkeampia ennusteita. Toisaalta pelkistetty ennuste- ja arviointimalli on aikasäästön lisäksi kustannuksiltaan huokeampi, kun luovutaan empiirisen matkailija-aineiston keräämisestä kohdealueelta.

4.3 Pohdinta

Ennuste- ja arviointimallilla selvitettiin matkailijoiden rahankäyttötietojen ja arvioitujen/tavoiteltujen matkailijamäärien kautta valitulle kohdealueelle suuntautuvia matkailun talousvaikutuksia. Toisin sanoen, kyseessä oli *matkailijapainotteinen lähestyminen*. Mikäli kohdealueella tavoitellaan tiettyä välitöntä matkailutuloa tai välitöntä matkailutyöllisyyttä ja tarkasteltavalta alueelta on saatavissa matkailijoiden rahankäyttötietoja, ennuste- ja arviointimallin periaatteita soveltaen on mahdollista laskea tavoitellun matkailutulon tai matkailutyöllisyyden vaatimat matkailijamäärät. Tätä voidaan kutsua *aluetalouspainotteiseksi lähestymiseksi*. Aikaisemmin julkaistuissa tutkimusraporteissa on hahmoteltu viimeksi mainittua toimintamallia (ks. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c; Kauppila & Järviluoma 2016). Vaikka ennuste- ja arviointimallia sovellettiin empiirisesti paikallistasolle, sen periaatteet ja toimintatavat ovat relevantteja myös muille aluetasolle, mikäli mallin edellyttämät tiedot ovat saatavissa.

On huomattava, että matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa keskityttiin vain työpaikkojen kautta kertyviin kunnallisiin palkkaverotuloihin. Jossakin kehitysvaiheessa nykyisen kapasiteetin käyttöasteiden nousu tulee tiensä päähän eikä olemassa oleva kapasiteetti riitä tyydyttämään kasvanutta kysyntää. Tässä tapauksessa alueella vaaditaan uusia investointeja. Investoinnit luovat työpaikkoja myös rakentamisvaiheessa. Mikäli ennustetut matkailutulot aikaansaavat investointeja kohdealueella, kuten matkailukiinteistöjen rakentamista, tästä aiheutuu paikallistasolle kiinteistöverotuloja. Tarkastelun ulkopuolelle jäi myös yritysten yhteisöverotulo, jonka kertymä saattaa lisääntyneiden matkailutulosten seurauksena kohdealueella kasvaa.

Tässä tutkimusraportissa kotimaisten matkailijoiden rahankäyttötieto perustui alueelta kerättyihin empiirisiin aineistoihin. Esitettyssä matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennus-

te- ja arviointimallin viitekehyksessä (ks. kuva 2) matkailijoiden rahankäyttötietoina voidaan luonnollisesti hyödyntää myös muita matkailijoiden rahankäyttöä kuvaavia tutkimuksia. Esimerkiksi Visit Finland on tuottanut kansainvälisten matkailijoiden rahankäyttötietoja, joita on mahdollista soveltaa prosessimallissa (ks. Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy 2017). Valitettavasti kansainvälisten matkailijoiden kohdalla rahankäytön menoluokat olivat hyvin karkeita eikä jatkoanalyysissä päästy yhtä yksityiskohtaiseen toimialoittaiseen tarkasteluun kuin kotimaisten matkailijoiden tapauksessa.

On korostettava, että matkailijoille suunnatuissa kyselytutkimuksissa aina arvioidaan rahankäyttöä, mikä sisältää omat riskinsä ja lisää epävarmuustekijöitä todellisen rahankäytön suhteen. Mikäli rahankäyttötietoja ei ole saatavissa empiirisesti, voidaan ne matkailuhankkeissa ja -investoinneissa arvioida esimerkiksi asiantuntijoiden avulla. Rahankäyttötiedoista pitää kuitenkin puhdistaa arvonlisävero, koska matkailutulo ilmoitetaan arvonlisäverottomana. Rahankäytön yksikkötieto voi olla muukin kuin euroa/henkilö/yöpymisvuorokausi. Tämä on otettava huomioon arvioitujen/tavoiteltujen matkailijamäärien tapauksessa. Kuten edellä on todettu, matkailijoiden rahanarvotiedot voidaan muuntaa haluttuun vuoteen Tilastokeskuksen elinkustannusindeksillä. Arvioidut/tavoitellut matkailijamäärät ovat aina tapauskohtaisia riippuen matkailuhankkeesta tai -investoinnista.

Raportissa matkailijat jaettiin rahankäytössä lähtömaan (kotimaiset, kansainväliset) mukaan. Mikäli aineisto mahdollistaa, matkailijoiden segmentoinnissa voidaan käyttää myös muita kriteereitä, esimerkiksi matkailukautta (kesä, talvi), viipymää (päiväkävijät, yöpyjät), yöpymiskohdetta (hotelli, vuokrattu mökki, oma mökki) tai matkaseuruetta (yksin, kahdestaan puolison/kumppanin kanssa, perheen kanssa, ystävien/työkavereiden kanssa). Kaikissa tapauksissa arvioituja/tavoiteltuja matkailijamääriä pitää luonnollisesti peilata segmentointikriteerien näkökulmasta.

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimalli on kohtalaisen kevyt ja helposti käytännön suunnittelu- ja kehittämistyössä sovellettava työkalu, kun tarvittavat parametrit ovat saatavissa. Ainoastaan empiirisen aineiston kerääminen tutkimusalueelta vaatii aikaa ja resursseja. Kuten aikaisemmin on todettu, vaihtoehtoisia ja kevyempiä tapoja matkailijoiden rahankäytön selvittämiseen ovat asiantuntija-arviot ja muualla toteutettujen matkailijatutkimusten hyödyntäminen. Mainittujen toimintatapojen haasteena on luonnollisesti se, että ne eivät välttämättä myötäile matkailijoiden ”todellista” rahankäyttöä tutkimusalueella. Valtakunnantason tutkimuksissa matkailun alueelliset erot jäävät huomioitta. Mallilla on muutamia reunaehtoja:

- 1) *Mallin lähtötietoina ovat matkailuhankkeiden tai -investointien arvioit/dut/tavoitellut matkailijamäärät. Ne ovat siis puhtaasti arvioita matkailijamääristä.*
- 2) *Malli painottaa välittömiä vaikutuksia, jolloin välilliset ja johdetut vaikutukset jäävät vähemmälle huomiolle. Mikäli kohdealueelta ei ole käytettävissä empiiristä tietoa kerrannais- ja kokonaisvaikutuksista, niitä on mahdollista arvioida tutkimuskirjallisuuteen tukeutuen (esim. Kauppila 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e; Kauppila & Järviluoma 2016).*
- 3) *Mallissa jäävät huomioitta mahdolliset työllisyys-, palkkatulo- ja palkkaverotulovuodot aluetaloudesta.*
- 4) *Mallissa jäävät huomioitta mahdollisten matkailuinvestointien kiinteistöverotuotto ja yhteisöverotuotto.*
- 5) *Mallissa rahanarvo ilmoitetaan tilastovuoden rahanarvona.*
- 6) *Mallissa tarkasteluajanjakso on yksi vuosi.*
- 7) *Mallin tuottamat talousvaikutusennusteet ovat laskennallisia.*

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa hyödynnettävien tilastotietojen kohdalla huomio kiinnittyi niiden alue- ja luokitustasoon. Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri (2017c) mahdollistaa paikallistason tarkastelun, kun Tilastokeskuksen (2017e) palkkarakennetilastot ovat saatavissa pääsääntöisesti vain valtakunnantasolta. Lisäksi yritys- ja toimipaikkarekisterissä päästään TOL (2008) -toimialaluokituksessa 5-numerotasolle, mutta palkkarakennetilastoissa on tyytyminen 3-numerotasolle. Palkkarakennetilaston alue- ja luokitustason problematiikka lisää ennuste- ja arviointimallin epävarmuutta. Toisaalta tutkimusraportti osoitti, että paikallistasolla pienissä aluetalouksissa yrityspohja on ohut: joillakin toimialoilla yritystoimipaikkojen lukumäärä jäi vähäiseksi (alle kolme toimipaikkaa). Tällöin Tilastokeskus ei julkaise kyseisen toimialan liikevaihto- ja henkilöstömäärätietoja salassapitovelvollisuuksiin vedoten. Näissä tapauksissa yritys- ja toimipaikkarekisterissä jouduttiin tyytymään ylempien aluetasojen – seutukunta, maakunta, valtakunta – tietoon, mikä luonnollisesti häivyttää paikallistason matkailun alueellisia ominaispiirteitä.

Tilastotiedon alue- ja luokitustason ohella haasteita asettaa aineistojen aikaero. Usein empiirisen matkailijakysyntäaineiston ja tilastotiedon ajankohdat poikkeavat toisistaan: tilastotieto laahaa vuoden pari jäljessä suhteessa kentältä kerättyyn empiriaan. Tätä problematiikkaa voidaan ”korjata” käyttämällä Tilastokeskuksen elinkustannusindeksiä rahanarvonmuutoksessa. Elinkustannusindeksillä voidaan muuntaa tilastotiedon rahanarvo vastaamaan empiirisen matkailija-aineiston rahankäyttötiedon kanssa samaa ajankohtaa. Toisaalta viime vuosina rahanarvonmuutos on ollut hyvin pientä (ks. Tilastokeskus 2017g). Myös empiirisen matkailijoiden rahankäyttötietoja kuvaavan tutkimuksen rahanarvo on mahdollista muuntaa

haluttuun ajankohtaan elinkustannusindeksin avulla. Tämä edellyttää sitä, että matkailijoiden rahankäytössä ei ole tapahtunut suuria rakenteellisia muutoksia.

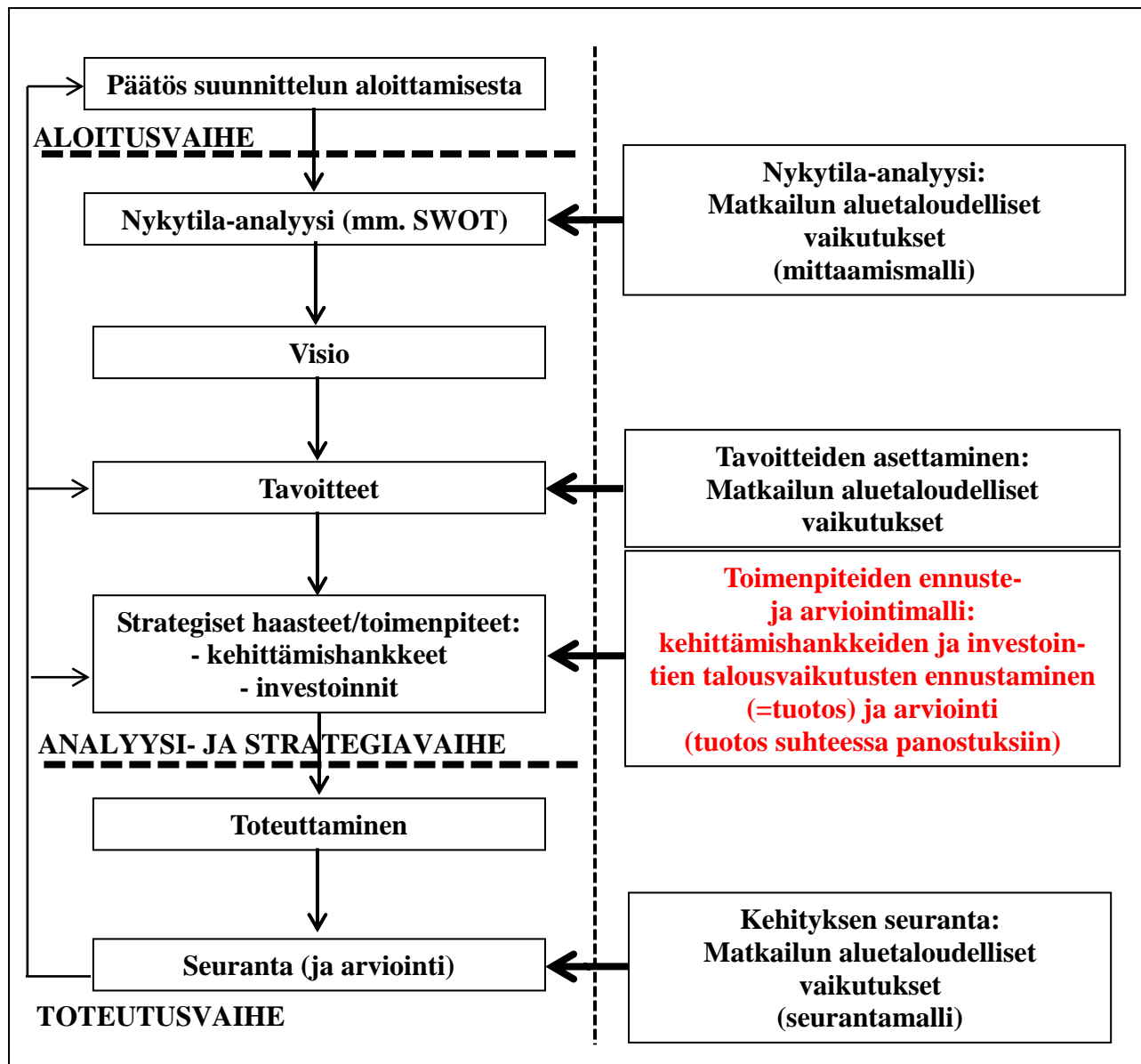
Ennustamiseen liittyy oleellisesti aika-käsite. Raportissa laadittiin tutkimusalueille talousvaikutusennusteita, joiden aikajänteet poikkesivat toisistaan. Luonnollisesti epävarmuustekijät ja riskit lisääntyvät ennusteen aikavälin pidentyessä. Epävarmuustekijät kattavat kohdealueen sisäiset ja ulkoiset muuttujat (ks. Kauppila 2004). Lisäksi on otettava huomioon se, että ennuste- ja arviointimallissa sovelletut muuttujat perustuvat ennusteiden ajankohdan näkökulmasta ”historiallisiin” tietoihin – Tilastokeskuksen elinkustannusindeksin hyödyntämisestä huolimatta – matkailijoiden rahankäytöstä, yritysten liikevaihto/henkilöstö-suhteista, palkoista, kuntien efektiivisestä veroasteesta ja kohdealueen tulo- ja työllisyyskertoimesta. Muuttujat ovat kuitenkin luonteeltaan dynaamisia ja vaihtelevat ajan myötä. Poliittiset päätökset vaikuttavat välittömästi esimerkiksi kunnan efektiiviseen veroasteeseen.

Tässä tutkimusraportissa matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennuste- ja arviointimallissa keskityttiin vain kotimaisten ja kansainvälisten matkailijoiden tavoiteltujen yöpymisvuorokausien lisäykseen ja niiden ennustettuihin talousvaikutuksiin kohdealueilla. Lähtötasona hyödynnettiin Tilastokeskuksen virallisia yöpymisvuorokausitilastoja. Näiden virallisten yöpymisvuorokausien ohella alueilla kertyy myös yöpymisiä majoituskohteista, jotka eivät kuulu kyseisen tilastoinnin piiriin. Tällaisia ovat esimerkiksi omissa, sukulaisten/tuttavien, yrityksen tai yhteisön loma-asunnoissa yöpymiset, yksittäisissä vuokrattavissa loma-asunnoissa yöpymiset, luonnossa yöpymiset sekä sukulaisten/tuttavien luona yöpymiset. Lisäksi luonnollisesti päiväkävijät ja kauttakulkijat jäävät yöpymisvuorokausitilastoinnin ulkopuolelle. Näin ollen raportissa esitetyt matkailun talousvaikutusennusteet ovat vain osatotuus tarkastelussa olleiden alueiden matkailun taloudellisista vaikutuksista tavoitteeksi asetettuna ajankohtana. Mikäli edellä mainittujen matkailijasegmenttien rahankäyttötiedot sekä nykyiset ja tavoitellut yöpymisvuorokausi- ja kävijämäärätiedot ovat saatavissa, ennuste- ja arviointimallin periaatteita noudattaen voidaan ennustaa myös näiden ryhmien aluetaloudellisia vaikutuksia. Edelleen ennuste- ja arviointimallin toimintatapoja soveltaen on mahdollista laatia erilaisille tapahtumille talousvaikutusennusteita, jos mallin vaatimat lähtötiedot ovat käytettävissä.

Tutkimuksen viitekehyksessä (ks. kuva 2) mainitut mittaamismalli, seurantamalli sekä ennuste- ja arviointimalli voidaan sitoa Hallin (2000) matkailun alueelliseen strategiseen suunnitteluprosessiin (kuva 8). Suunnitteluprosessin analyysi- ja strategiavaiheessa on tärkeää määrittää kohteen matkailun aluetaloudelliset vaikutukset, mikä antaa tietoa matkailun abso-luuttisesta ja suhteellisesta merkityksestä kohdealueella. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan matkailuelinkeinoa suhteessa muihin elinkeinoihin ja toimialoihin. Nykytila-analyysissa mittaamismallin avulla määritettyjä matkailun aluetaloudellisia vaikutuksia voidaan käyttää perustasona suunnitteluprosessin tavoitteen asettamisessa, kun pohditaan matkailun alue-

taloudellisia vaikutuksia tulevaisuuteen valitulla suunnitteluajanjaksolla. Matkailun edistäminen edellyttää erilaisia kehittämishankkeita ja investointeja, ja tutkimusraportissa esitettyä ennuste- ja arviointimallia on mahdollista hyödyntää suunnitteluprosessin tässä vaiheessa. Suunnitteluprosessin toteutusvaiheessa on puolestaan tärkeää kehityksen seuranta. Seurantamallia voidaan soveltaa matkailun aluetaloudellisten vaikutusten systemaattisessa seurannassa. Esimerkiksi tässä tutkimusraportissa esitettyjä matkailun aluetaloudellisten vaikutusten ennusteita on myöhemmin mahdollista tarkastella seurantamallia hyödyntäen. Kaikkinensa mittaamismalli, seurantamalli sekä ennuste- ja arviointimalli muodostavat työkalupakin matkailutalouden kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen ja tuovat systemaattisuutta talousvaikutusten analysointiin. Mallit ovat keskenään yhteensopivia, sillä ne perustuvat samaan Tilastokeskuksen TOL (2008) -toimialaluokitukseen (ks. liite I).

On huomattava, että edellä mainituilla malleilla on erilainen aika-käsite. Mittaamismallilla ja seurantamallilla työstetyt vaikutustutkimukset ovat luonteeltaan ex post -tutkimuksia, jälkikäteistarkasteluja, jo toteutuneista vaikutuksista. Ennuste- ja arviointimallilla tuotetut vaikutustutkimukset ovat puolestaan ex ante -tutkimuksia, etukäteisarviointoja, ja niissä pyritään ennustamaan vielä toteutumattomia vaikutuksia (ks. Jyvälä 1981: 10). Suunnittelutoiminta tähtää tulevaisuuteen, joten erityisesti etukäteisarvioinnit ovat mielenkiintoisia suunnittelun näkökulmasta. Toisaalta suunnittelu kaipaa myös jälkikäteistarkasteluja ilmiön nykytilasta ja jo toteutuneesta kehityksestä, kun tulkitaan tehtyjen toimenpiteiden ja havaittujen vaikutusten välisiä yhteyksiä. Nämä tulokset ja niiden johtopäätökset on syytä ottaa huomioon suunnittelussa.

Kuva 8. Matkailun alueellinen strateginen suunnitteluprosessi (mukaillen Hall 2000) ja mittaamismallin, seurantamallin sekä ennuste- ja arviointimallin hyödyntäminen suunnittelu-prosessin eri vaiheissa (muokaten ja täydentäen Kauppila 2016a: kuva 22, 2016b: kuva 22, 2016c: kuva 14; Kauppila & Järviluoma 2016: kuva 14).

Tutkimusraportissa laadittiin kohdealueille matkailun ennuste- ja arviointimallin mukaisia talousvaikutusennusteita. Ennusteiden lähtötietoina käytettiin muun muassa paikallisten matkailutoimijoiden ilmoittamia tavoitteita. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää aina alueelliseen matkailustrategiaan perustuvia toimenpiteitä, ja ne realisoituvat matkailun kehittämishankkeina ja investointeina. Nämä ovat panostuksia, joita tarvitaan talousvaikutusten, tuotosten, aikaansaamiseksi. Jatkotutkimuksissa olisi mielenkiintoista selvittää systemaattisesti panostuksien määrää ja rakennetta sekä rahoituslähteitä ja verrata niitä hank-

keen tai investoinnin ennustettuihin talousvaikutuksiin. Tällöin päästäisiin syvälliseen panos-tuotos-arviointiin.

Kritiikistä ja sudenkuopista huolimatta matkailijakysyntätiedon ja matkailijamäärätavoite-tiedon yhdistäminen olemassa olevaan tilastotietoon ja tutkimustietoon mahdollistavat matkailun aluetaloudellisten vaikutusten systemaattisen, tiettyyn logiikkaan perustuvien ennusteiden, tuotosten, määrittämisen ja vertaamisen suunniteltuihin panostuksiin. Ennuste- ja arviointimalli on luonteeltaan myös dynaaminen, koska viranomaiset (Tilastokeskus, Kuntaliitto) päivittävät mallissa käytettäviä tilastoja vuosittain. Mikäli kohdealueen matkailijoiden rahankäyttö pysyy rakenteellisesti samansuuntaisena, empiiristä matkailija-aineistoa voidaan soveltaa – tarvittaessa Tilastokeskuksen elinkustannusindeksillä muokaten – ennuste- ja arviointimallissa myös myöhempinä ajankohtina. Muut mahdollisuudet ovat kysyntä-aineiston ”korjaaminen” asiantuntijoiden avulla, verrokkitutkimusten hyödyntäminen tai uuden empiirisen aineiston kerääminen kohdealueelta. Näin ollen ennuste- ja arviointimallin periaatteita on mahdollista hyödyntää matkailun kehittämishankkeiden ja investointien suunnittelun tukena tulevaisuudessakin. On kuitenkin syytä korostaa, että tavoitteet ovat tavoitteita, ennusteet ennusteita ja lopulta aika näyttää, kuinka tavoitteet ja ennusteet toteutuvat.

5 KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET

Artman, H., Helle, R. & K.-V. Vuoristo (1978). Suomen matkailun aluerakenne. *Matkailun edistämiskeskus A*: 12. 75 s.

Finavia (2017). Matkustajamäärät 2016. Matkustajat lentoasemittain. Viitattu 5.9.2017. <https://www.finavia.fi/fi/tietoa-finaviasta/lentoliikenne/tilastot/2016/>

Hall, C. M. (2000). *Tourism Planning. Policies, Processes and Relationships*. 236 s. Prentice Hall, Harlow.

Hall, C. M. & S. J. Page (2006). *The Geography of Tourism & Recreation. Environment, place and space*. 3. painos. 427 s. Routledge, London and New York.

Idman, M. (2014). Suomen palkkaerot ovat pysyneet pieninä – palkkojen hajonta kuitenkin kasvaa. Viitattu 8.3.2016. http://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-05-26_002.html?s=0

Juntheikki, R. (2002). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kainuussa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A* 1, 5–84.

Juntheikki, R. & J. Korhonen (2005). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Koillis-Suomessa vuonna 2003. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A*, tutkimuksia 5. 72 s.

Jyvälä, K. (1981). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Kuusamon kunnassa. *Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos C*: 37. 69 s.

Järviluoma, J. (2017a). Kalajoen matkailijat 2016–2017. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja D Muut julkaisut*. 30 s.

Järviluoma, J. (2017b). Kuusamon matkailijat 2016–2017. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja D Muut julkaisut*. 31 s.

Järviluoma, J. (2017c). Oulun matkailijat 2016–2017. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja D Muut julkaisut*. 32 s.

Järviluoma, J. (2017d). Vuokatin matkailijat 2016. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja D Muut julkaisut*. 29 s.

Kauppila, P. (1998). Alueet matkailutuotteina – matkailun muutokset eräissä PohjoisSuomen kunnissa vuosina 1987–1996. *Nordia Tiedonantoja* 1/1998. 40 s.

Kauppila, P. (1999). Matkailu ja aluetalous – työkaluja matkailun taloudellisten vaikutusten arviointiin ja mittaamiseen. *Nordia Tiedonantoja* 2/1998, 115–163.

Kauppila, P. (2001). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: pohjoismaisen mallin matkailijatutkimukset. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, tutkimuksia 3/2001*. 118 s.

Kauppila, P. (2004). Matkailukeskusten kehitysprosessi ja rooli aluekehityksessä paikallistaloudella: esimerkkeinä Levi, Ruka, Saariselkä ja Ylläs. *Nordia Geographical Publications 33*: 1. 260 s.

Kauppila, P. (2012). Matkailu, kaivostoiminta ja aluekehitys: esimerkkeinä Kuusamo, Kittilä ja Sotkamo. Teoksessa Kauppila, P. & K. Kuosku (toim.): *Kuusamon aluetalousraportti*, 44–168. Naturpolis Kuusamo, tutkimuksia 1/2012.

Kauppila, P. (2013). Kuusamon matkailuelinkeino ja kaivostoiminta: työpaikka- ja talousarvioita vuosille 2016–2025. *Naturpolis Kuusamo, tutkimuksia 2/2013*. 65 s.

Kauppila, P. (2016a). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuusamossa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 45*. 92 s.

Kauppila, P. (2016b). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Oulussa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 46*. 94 s.

Kauppila, P. (2016c). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Pudasjärvellä. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 47*. 87 s.

Kauppila, P. (2016d). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: Hyrynsalmi ja Puolanka. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 63*. 48 s.

Kauppila, P. (2016e). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: Rokua Geopark -alue. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 64*. 59 s.

Kauppila, P. (2016f). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli: Sotkamo. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 60*. 28 s.

Kauppila, P. (2016g). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli: Kalajoki, Kuusamo, Oulu ja Pudasjärvi. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 61*. 41 s.

Kauppila, P. (2017a). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli: Hyrynsalmi, Puolanka ja Sotkamo. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 76*. 45 s.

Kauppila, P. (2017b). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantamalli: Kalajoki, Kuusamo, Oulu, Pudasjärvi ja Rokua Geopark -alue. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä 77*. 61 s.

Kauppila, P. & J. Järviluoma (2016). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Sotkamossa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B Raportteja ja selvityksiä* 48. 83 s.

Kauppila, P. & T. P. Karjalainen (2012). A process model to assess the regional economic impacts of fishing tourism: A case study in northern Finland. *Fisheries Research* 127–128, 88–97.

Kauppila, P., Karjalainen, T. P., Harju, K. & A. Arvio (2011). Kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset: esimerkkinä lijoen valuma-alueen kunnat. *Riista- ja kalatalouden tutkimus- ja selvityksiä* 12/2011. 36 s.

Keränen, H. (2001). Hankesuunnittelun idea ja projektisyklin hallinta aluekehittämisessä. *University of Oulu, Research and Development Centre of Kajaani, REDEC Kajaani, Working Papers* 39. 173 s.

Keränen, H. (2012). Tavoitteena aluevaikutus. Aluekehityshankkeen suunnittelu- ja arviointiprosessit projektisyklin hallinnassa. *Nordia Geographical Publications* 41: 3. 328 s.

Kuntaliitto (2017). Kuntien veroprosentit ja efektiiviset veroasteet. Viitattu 8.9.2017 ja 4.12.2017. <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/talous/kuntien-veroprosentit-ja-efektiiviset-veroasteet>

Kuosku, K., Kauppila, P. & T. P. Karjalainen (2014). Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastusmatkailun aluetaloudelliset vaikutukset. *Riista- ja kalatalouden tutkimuksia ja selvityksiä* 3/2014. 35 s.

Leinonen, R., Kauppila, P. & J. Saarinen (2007). Suomen matkailun aluerakenne 2005: Tutkimusraportti. *Matkailun edistämiskeskus* A: 155. 116 s.

Manka, M. & M. Wallenius (2014). *Matkailutulo ja -työllisyys Tampereen seutukunnassa vuonna 2012*. 71 s. Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos, Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulu, Tampere.

Mathieson, A. & G. Wall (1987). *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*. 2. painos. 208 s. Longman, London.

Matkailun edistämiskeskus (1983). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset kunta/alueitasolla. *Matkailun edistämiskeskus* A: 36. 52 s.

Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. 200 s. Methuen, London.

Näpänkangas, A. (2016). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kalajoella. *Pohjois-Pohjanmaan liitto* B: 88. 14 s.

Pohjois-Pohjanmaan liitto (2015). Pohjois-Pohjanmaan matkailuelinkeinon kehittämisstrategia 2020 – Yhteistyöllä matkailuelinkeinosta kasvua ja kansainvälisyyttä! *Pohjois-Pohjanmaan liitto A*: 57. 26 s.

Pohjois-Pohjanmaan liitto (2017). Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2018–2021. *Pohjois-Pohjanmaan liitto A*: 59. 20 s.

Rinne, P. (1999). Luontomatkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuhmossa. *Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta, tiedonantoja* 93. 108 s.

Rinne, P. & O. Saastamoinen (2005). Local Economic Role of Nature-based Tourism in Kuhmo Municipality, Eastern Finland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 5: 2, 89–101.

Tilastokeskus (2014). Majoitustilaston yöpymiset kunnittain jaettuna matkan tarkoituksen mukaan %-osuuksina. Erillistilaus Tilastokeskukselta, kesä 2014.

Tilastokeskus (2017a). Majoitustilasto. Viitattu 5.9.2017. <http://www.stat.fi/til/matk/index.html>

Tilastokeskus (2017b). Rakennukset ja kesämökit. Viitattu 5.9.2017. <http://www.stat.fi/til/rakke/index.html>

Tilastokeskus (2017c). Kunnittainen toimipaikkatilasto, KunTo. Viitattu 8.9.2017 ja 15.9.2017. http://yritystietopalvelu2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kunnittainen_toimipaikkatilasto

Tilastokeskus (2017d). Alueellinen yritystoimintatilasto. Viitattu 5.6.2017 ja 8.9.2017. <http://www.stat.fi/til/alyr/index.html>

Tilastokeskus (2017e). Palkkarakenne. Viitattu 8.9.2017 ja 15.9.2017. <http://www.stat.fi/til/pra/index.html>

Tilastokeskus (2017f). Majoitusliikkeiden kapasiteetti kunnittain. Viitattu 12.10.2017. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__lii__matk/?tablelist=true

Tilastokeskus (2017g). Elinkustannusindeksi 1951:10=100. Viitattu 5.6.2017 ja 15.9.2017. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__hin__khi/050_khi_tau_105.px/?rxid=f6f221ed-06e7-4644-9eea-9b2e484eaf0a

TOL (2008). *Toimialaluokitus (TOL) 2008*. Käsikirjoja 4. 402 s. Tilastokeskus, Helsinki.

Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy (2017). Visit Finland matkailijatutkimus 2016. *Visit Finland tutkimuksia* 9. 67 s.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015). Yhdessä enemmän – kasvua ja uudistamista Suomen matkailuun. *TEM raportteja* 2/2015. 50 s.

Verohallinto (2017). Arvonlisäverotus. Viitattu 5.9.2017, 7.9.2017 ja 14.9.2017. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/arvonlisaverotus/>

Visit Finland (2017a). Markkinointiteemat & aluejako. Viitattu 6.10.2017. <http://www.visitfinland.fi/markkinointi-ja-myynti/haastajabrandi/markkinointiteemat-ja-aluejako/>

Visit Finland (2017b). Tilastopalvelu Rudolf. Viitattu 5.9.2017 ja 12.10.2017. <http://visitfinland.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/VisitFinland>

Vuoristo, K.-V. (1998). *Matkailun muodot*. 251 s. WSOY, Porvoo.

Vuoristo, K.-V. (2002). Regional and structural patterns of tourism in Finland. *Fennia* 180: 1–2, 251–259.

Vuoristo, K.-V. & T. Arajärvi (1990). Methodological problems of studying local income and employment effects of tourism. *Fennia* 168: 2, 153–177.

Vuoristo, K.-V. & N. Vesterinen (2001). *Lumen ja suven maa. Suomen matkailumaantiede*. 343 s. WSOY, Helsinki.

Muut lähteet

Anttila, J. (2017). Henkilökohtainen sähköposti Janne Anttila/Pekka Kauppila. 17.11.2017.

Kemppainen, J. (2017). Henkilökohtainen sähköposti Jyrki Kemppainen/Pekka Kauppila. 20.9.2017.

Kokkonen, V. (2017). Henkilökohtainen sähköposti Virve Kokkonen/Jari Järviluoma/Pekka Kauppila. 8.6.2017.

Lindfors, M. (2017). Henkilökohtainen sähköposti Mats Lindfors/Pekka Kauppila. 28.9.2017.

Turtiainen, S. (2017a). Henkilökohtainen sähköposti Sari Turtiainen/Pekka Kauppila. 19.10.2017.

Turtiainen, S. (2017b). Henkilökohtainen sähköposti Sari Turtiainen/Pekka Kauppila. 25.10.2017.

LIITE I (TOL 2008)

Toimialaluokka	Toimialan numero	Toimialan nimi
Korjaamo- ja huoltamotoiminta	45201	Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus (pl. renkaat)
	45403	Moottoripyörien huolto ja korjaus
	473	Ajoneuvojen polttoaineiden vähittäiskauppa
Vähittäiskauppa	471	Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä
	472	Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	474	Tieto- ja viestintätekniikan laitteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	475	Muiden kotitaloustarvikkeiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	476	Kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	477	Muiden tavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
	478	Tori- ja markkinakauppa
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	551	Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet
	552	Lomakylät, retkeilymajat yms. majoitus
	553	Leirintäalueet, asunto- ja matkailuvaunueläimet
	55902	Maatilamatkailu, bed & breakfast
	55903	Lomamökkien vuokraus
	55909	Muualla luokittelematon majoitustoiminta
	561	Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta
	5621	Pitopalvelu
	563	Baarit ja kahvilat
Liikenne	491	Rautateiden henkilöliikenne, kaukoliikenne
	4932	Taksiliikenne
	4939	Muualla luokittelematon maaliikenteen henkilöliikenne
	501	Meri- ja rannikkovesiliikenteen henkilökuljetus
	503	Sisävesiliikenteen henkilökuljetus
	511	Matkustajalentoliikenne
	52211	Linja-autoasemat
	52221	Satamat
	5223	Ilmaliikennettä palveleva toiminta
	7711	Autojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vuokraus ja leasing
	7721	Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing
	7734	Vesiliikennevälineiden vuokraus ja leasing
	7735	Ilmaliikennevälineiden vuokraus ja leasing
Virkistys- ja muut palvelut	79	Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varauspalvelut
	9001	Esittävät taiteet
	9002	Esittäviä taiteita palveleva toiminta
	9102	Museoiden toiminta
	9103	Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten vastaavien kohteiden toiminta
	9104	Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen toiminta
	9311	Urheilulaitosten toiminta
	932	Huvi- ja virkistystoiminta
	9604	Kylpylälaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut